

Hjärup 1:3

RAÄ Uppåkra 47/L1986:5286
Uppåkra socken, Staffanstorps kommun, Skåne län
Arkeologisk undersökning 2016
Aja Guldåker

Titel: Hjärup 1:3
Författare: Aja Guldåker
Kulturmiljörapport: 2020:78

Omslagsbild: Vy över RAÄ Uppåkra 47 med södra stambanan i västra kanten. Johan Wallin undersöker ett område med odlingsbäddar. Fotografiet taget från söder.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Det uppdragsarkeologiska systemet.

Uppdragsarkeologi är de arkeologiska undersökningar som görs som villkor för att tillstånd ska ges till ingrepp i fornlämning och regleras i kulturmiljölagens 2 kap. 10 – 13 §§. Detaljerade regler för hur paragraferna ska tillämpas finns i Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd (KRFS 2007:2). För närmare beskrivningar hänvisas läsaren till dessa.

Fornlämningar är spår efter människor från äldre tider och skyddas av kulturmiljölagen (1988:950). Det är förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över fornlämningar. Undantag kan göras vid en exploatering om påverkan står i proportion till samhällsnytta. Det är därför viktigt att det finns fullgoda underlag för att kunna fatta beslut. Process är uppdelad i tre steg och i vissa fall kan alla steg bli nödvändiga för att tillgodose syftet med kulturmiljölagen. Nedan följer en kort genomgång av de olika stegen.

- **Arkeologisk utredning (särskild utredning)**

Arkeologisk utredning kan göras om ett planerat projekt omfattar ett större markområde och om det finns risk för att okända fornlämningar berörs. Det är Länsstyrelsen som beslutar om en arkeologisk utredning ska utföras. Vid större projekt sker ofta utredningen i två steg. Det första omfattar kart- och arkivstudier och en utvärdering av eventuella tidigare arkeologiska insatser. Vidare görs en bedömning av kända fornlämningar och kulturlandskap inom aktuellt område samt en fältinventering med bedömningar av eventuell förekomst av okända fornlämningar. Dessa insatser betecknas som Arkeologisk utredning steg 1.

För att säkerställa bedömningar kan Länsstyrelsen även besluta om maskingrävda sökschakt. Dessa insatser betecknas som Arkeologisk utredning steg 2. Resultaten avrapporteras till Länsstyrelsen och exploatören. (KRFS 2007:2 s 26f).

- **Arkeologisk förundersökning**

Om ett planerat projekt berör kända fornlämningar kan Länsstyrelsen fatta beslut om en arkeologisk förundersökning. Syftet är att avgränsa fornlämningen och bedöma hur mycket kunskap som kan utvinnas. Målsättningen är att dock alltid att en exploatering ska kunna utföras så att fornlämningar inte skadas. När fornlämningens kunskapspotential har fastställts kan Länsstyrelsen avgöra om ingreppet kan tillåtas samt bestämma omfattning och inriktning på en eventuellt arkeologisk undersökning.

- **Särskild undersökning**

Om ett planerat arbetsföretag inte kan undvika påverkan på fornlämningar kan en arkeologisk undersökning bli aktuell. Beroende på hur den berörda fornlämningen förväntas tillföra ny arkeologisk kunskap, kan Länsstyrelsen ställa villkor om att en arkeologisk undersökning ska genomföras på hela eller delar av fornlämningen. Syftet med en särskild undersökning är att dokumentera den fornlämning som tas bort.

Resultaten avrapporteras till Länsstyrelsen och exploatören, men Länsstyrelsen kan även ställa krav på att resultatet från undersökningen ska förmedlas till allmänhet och forskare KRFS 2007:2 s 37ff).

Förkortning period	Arkeologisk periodbenämning	Datering från	Datering till
HT	Historisk tid	1530 e Kr	2020 e Kr
MT	Medeltid	1050 e Kr	1530 e Kr
VIK	Vikingatid	750 e Kr	1050 e Kr
VEND	Vendeltid	550 e Kr	750 e Kr
FVT	Folkvandringstid	400 e Kr	550 e Kr
YJÅ	Yngre järnålder	400 e Kr	1050 e Kr
YRJÅ	Yngre romersk järnålder	200 e Kr	400 e Kr
ÄRJÅ	Äldre romersk järnålder	Kr f	200 e Kr
FRJÅ	Förromersk järnålder	500 f Kr	Kr f
ÄJÅ	Äldre järnålder	500 f Kr	400 e Kr
YBÅ	Yngre bronsålder	1100 f Kr	500 f Kr
ÄBÅ	Äldre bronsålder	1700 f Kr	1100 f Kr
SN II	Senneolitikum II	1950 f Kr	1700 f Kr
SN I	Senneolitikum I	2350 f Kr	1950 f Kr
MN B	Yngre mellanneolitikum	2800 f Kr	2350 f Kr
MN AIII–V	Äldre mellanneolitikum III–V	3000 f Kr	2800 f Kr
MN AI–II	Äldre mellanneolitikum I–II	3300 f Kr	3000 f Kr
TN II	Tidigneolitikum II	3500 f Kr	3300 f Kr
TN I	Tidigneolitikum I	4000 f Kr	3500 f Kr

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Undersökningens inriktning	2
Fornlämningssituationen och tidigare undersökningar	4
Forskningsläge - Tidigneolitikum.....	4
Forskningsläge - Äldre järnålder	6
Frågeställningar	7
Undersökningens inriktning.....	7
Fokus tidigneolitikum	8
Fokus äldre järnålder	8
Sammanfattande kulturhistorisk berättelse	10
Den arkeologiska undersökningen	12
Undersöknings- och dokumentationsmetod	12
Omfattning.....	12
Undersökningsrutiner	12
Den digitala inmätningen	13
Keramik.....	13
Metaller	13
Analys och provtagning	14
Registrering av data	15
Fyndregistrering	15
Kontextregistrering	15
Fyndstrategi	15
Personal.....	16
Genomförande	16
Fornlämning RAÄ Uppåkra 47 - förundersökningen.....	18
Fornlämningens bevarandestatus.....	18
Resultat.....	20
Arkeologisk bearbetning och analys	20
Uppbyggnad av Hushåll A	23
Grupp 1. Uppförandet av en byggnad, Hus A	23
Grupp 2. Förrådsgrop/grophus	23
Grupp 3. Odlingsbädd.....	23
Grupp 4. Odlingsbädd.....	24
Grupp 5. Odlingsbädd.....	24
Grupp 6. Odlingsbädd.....	25
Grupp 7. Odlingsbädd.....	25
Grupp 8. Hägn.....	25
Grupp 9. Odlingsbädd.....	26
Uppbyggnad av Hushåll B	28

Grupp 10. Uppförandet av ett vindskydd	28
Grupp 11. Odlingssädd.....	29
Grupp 12. Odlingssädd.....	29
Grupp 13. Odlingssädd.....	29
Grupp 14. Odlingssädd.....	29
Grupp 15. Konstruktion av en långhärd.....	30
Grupp 16. Odlingssädd.....	30
Uppbyggnad av Hushåll C	32
Grupp 17. Konstruktion av Grophus I.....	32
Grupp 18. Konstruktion av Grophus II.....	33
Grupp 19. Konstruktion av en stuka.....	33
Grupp 20. Konstruktion av en torkanläggning	34
Grupp 21. Konstruktion av en torkanläggning	34
Grupp 22. Större marklager för odling med stödkäppar.....	34
Grupp 23. Hägn.....	35
Grupp 24. Konstruktion av en grop	35
Nedläggning av Hushåll A	37
Grupp 25. Destruktion av en förrådgrop/grophus	37
Grupp 26. Destruktion av hägn	37
Grupp 27. Destruktion av en byggnad, Hus A.....	37
Nedläggning av Hushåll B	39
Grupp 28. Destruktion av ett vindskydd	39
Grupp 29. Destruktion av en långhärd	39
Nedläggning av Hushåll C	41
Grupp 30. Destruktion av grophus	41
Grupp 31. Destruktion av en stuka.....	41
Grupp 32. Destruktion av en torkanläggning	41
Grupp 33. Destruktion av en torkanläggning	41
Grupp 34. Destruktion av en grop.....	42
Konstruktion av diken/ägogränser före 1799.....	44
Grupp 35. Dike/gränsmarkering	44
Grupp 36. Dike/gränsmarkering	45
Grupp 37. Dike/gränsmarkering	45
Grupp 38. Dike/gränsmarkering	45
Grupp 39. Dike/gränsmarkering	45
Grupp 40. Dike/gränsmarkering	45
Konstruktion av diken/ägogränser 1799.....	48
Grupp 41. Dike/gränsmarkering	48
Grupp 42. Dike/gränsmarkering	48
Grupp 43. Dike/gränsmarkering	48
Destruktion av diken/ägogränser före 1799	50
Grupp 44. Igenläggning dike/gränsmarkering	50
Grupp 45. Igenläggning dike/gränsmarkering	50
Grupp 46. Igenläggning dike/gränsmarkering	50
Grupp 47. Igenläggning dike/gränsmarkering	50

Grupp 48. Igenläggning dike/gränsmarkering	50
Grupp 49. Igenläggning dike/gränsmarkering	51
Destruktion av diken/ägogränser 1799	53
Grupp 50. Igenläggning dike/gränsmarkering	53
Grupp 51. Igenläggning dike/gränsmarkering	53
Grupp 52. Igenläggning dike/gränsmarkering	53
Keramisk bearbetning och analys	54
Bränd lera	54
Keramiken under tidigneolitikum	54
Keramiken under yngre bronsålder och förromersk järnålder	55
Osteologisk bearbetning och analys	55
¹⁴ C analyser	56
Arkeobotanisk bearbetning och analys	57
Tolkningar och diskussioner	59
Övergripande dateringar	59
Platsen och människorna	60
Hushåll A – Hus och småskalig odling	62
Hushåll B – Vindskydd och småskalig odling	63
Hushåll C – Grophus och storskalig odling	64
Odlad jord, tillverkad jord	67
Boplatsen i omlandet	70
Prioriteringar, källkritik samt utvärdering av undersökningens genomförande	73
Schaktningsarbete och utbildning	73
Uppfyllelse av frågeställningar	73
Förmedling	74
Publik förmedling	74
Administrativa och tekniska uppgifter	76
Referenser	77
Bilagor	79
1. Ritningar	80
2. Fyndregister	83
3. Kontextregister	84
4. Makroskopisk analys av jordprover från boplats C, Flackarp Arlöv	106
5. Metalldetektering	111
6. Osteologisk analys – Djurbensmaterialet från boplats C/RAÄ 47, Hjärup 1:3	112
7. Keramiken från Åkarp	114
8. ¹⁴ C analys	139
9. Principen för den stratigrafiska analysen	147
10. Ordlista facktermer	149

Sammanfattning

- Trafikverket har ansökt om tillstånd till ingrepp i under mark dolda fornlämningar inför utbyggnad av södra stambanan till fyra spår på sträckan Åkarp–Arlöv. Undersökningsområdet avgränsades utifrån en arkeologisk Steg 2 utredning år 2012, då ytan förordades för arkeologisk förundersökning (Wallin 2012). Efter förundersökningen år 2016 utvaldes endast en yta för fortsatta undersökningar, två ytor löstes med utökad förundersökning (Balic 2018). Vid utredningen påträffades anläggningar i form av gropar, härdar och stolphål vilka senare daterades till sen järnålder och tidigneolitikum. Området omfattade 1 875 m². Beslutet om en arkeologisk undersökning fattades av Länsstyrelsen 2016-06-01 (Lst.dnr 431-9534-2016, Kulturens projektnummer 61000-459).
- Resultaten från den arkeologiska undersökningen visade att anläggningstätheten var något högre än beräknat på 0,16 anläggningar/m². Det motsvarar cirka 194 anläggningar inom det slutliga undersökningsområdet (1 211 m²). 77 % av anläggningarna (151 st.) undersöktes med inriktning på nedgrävningar i förhållande till bebyggelselämningar.
- Undersökningens frågeställningar utgick från platsen och dess tidigare användning. Området var sedan tidigare skadat av ett intensivt odlande under lång tid och bara lämningar som sträckte sig ned i moränleran kunde förväntas vara bevarade. Mot denna bakgrund kom en stor del av undersökningen att vara inriktad på att undersöka och dokumentera nedgrävningar och fyllningar i relation till bebyggelsen.
- Sammantaget pekar resultaten på att närområdet kring undersökningsytan har brukats från tidigneolitikum fram till modern tid, men att bebyggelsens läge har förflyttats. Fynden från undersökningen daterades till tidigneolitikum och äldre järnålder medan ¹⁴C-analyserna visade ett spretigt resultat med bebyggelse från istiden till senare delen av äldre järnålder samt odling från äldre järnålder. ¹⁴C-analyserna har därmed fått läggas åt sidan då resultaten blev för orimliga. Dateringsunderlaget bygger därför på fynd, makrofossilt material och sammansättning. Tollkningen landar i att det under tidigneolitikum fanns aktiviteter i närområdet men dess omfattning, karaktär och exakta läge har inte har kunnat fastställas. Någon gång under äldre järnålder etableras bebyggelse med odling och därefter tycks platsen ha ingått i ett område inom vilket det funnits en kontinuitet med kringflyttande bebyggelse fram till och med yngre järnålder. Avsaknaden av säkra fynd daterade till yngre järnålder tolkas bero på att bara en begränsad del av de ostratifierade lämningarna undersöktes samt att de tillhörande odlingsjordarna, där mycket av hushållsavfallet bör ha hamnat som gödning, låg utanför undersökningsytan.

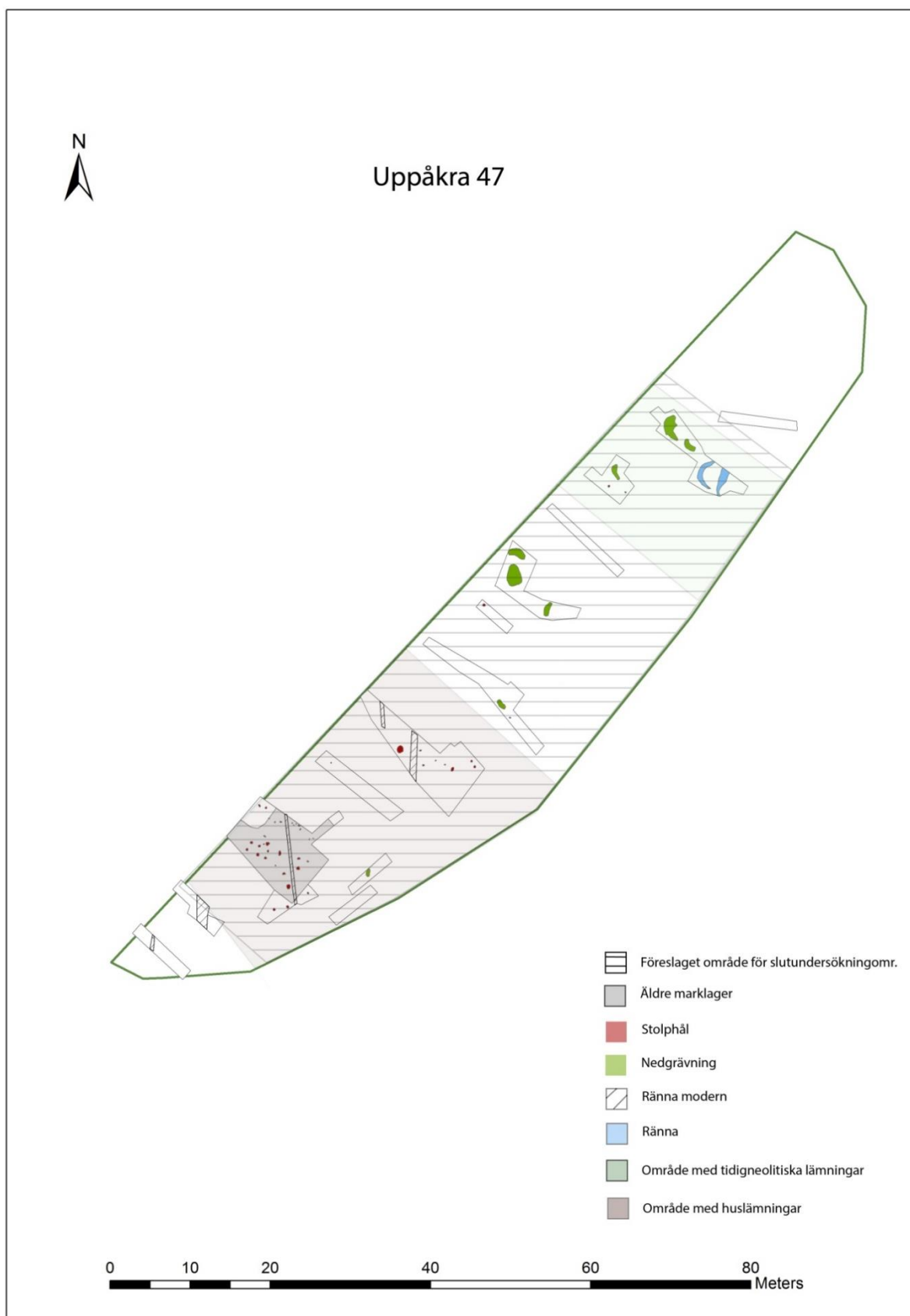

Figur 1. Fornlämning Uppåkra, 46, 47 och 53, vilka var aktuella för arkeologiska undersökningar år 2016. Innevarande rapport behandlar boplatz Uppåkra 47. Karta från FMIS © Lantmäteriet.

Inledning

Undersökningens inriktning

Efter ansökan till länsstyrelsen medgavs Trafikverket tillstånd för ingrepp i under mark dolda fornlämningar inför utbyggnad av södra stambanan till fyra spår på sträckan Åkarp–Arlöv. Undersökningsområdet avgränsades utifrån en arkeologisk Steg 2 utredning år 2012, då ytan förordades för arkeologisk förundersökning (Wallin 2012). Vid utredningen påträffades anläggningar i form av gropar, härdar och stolphål vilka senare daterades till sen järnålder och tidigneolitikum. Vid förundersökningen år 2016 gick endast aktuellt undersökningsområde vidare, två ytor löstes med utökad förundersökning (Balic 2018). Området omfattade en yta av 1 875 m². Beslut om en arkeologisk undersökning fattades av Länsstyrelsen 2016-06-01 (Lst.dnr 431-9534-2016, Kulturens projektnummer 61000-459).

Figur 2. Sökschakten i område C, förundersökning år 2016. RAÄ Uppåkra 47 (Balic 2018.).

Fornlämningssituationen och tidigare undersökningar

Området ligger några kilometer söder om Lund och cirka 4,5 km från kusten. Omlandet är en del av Lundaslättan, ett flackt fullåkerslandskap som idag präglas av jordbruksmark, tätortsbebyggelse och infrastrukturanläggningar. Generellt är topografin inom området flackt med små höjdskillnader och jordarten utgörs huvudsakligen av moränlera. Stora delar av landskapet är anpassat för ett storskaligt jordbruk med omfattande utdikning av våtmarker samt kulvertering av tidigare vattendrag. Undersökningsområdet ligger på en flack höjd som sluttar svagt mot sydöst, ned mot ett tidigare våtmarksområde.

I ett något större geografiskt perspektiv ligger den aktuella platsen i en rik fornlämningsmiljö med lämningar från sten-, brons- och järnålder (figur 1). Här finns flera olika kända fornlämningar av varierande karaktär, bland annat gravar och boplatser vars dateringar spänner över vitt skilda tidsperioder. Inom det nu aktuella områdets omedelbara närhet har huvudsakligen utredningar och förundersökningar genomförts, de flesta inför utbyggnaden av södra stambanan. Nordväst om det nu aktuella området, kring Hjärup, har flera arkeologiska undersökningar genomförts under senare år, bland annat vid Hjärup 29:1 och Uppåkra 36.

De arkeologiska utredningarna och undersökningarna inför utbyggnaden av Södra Stambanan har tidigare resulterat i att flera nya fornlämningar registrerats, bland annat den nu aktuella platsen fornlämning RAÄ Uppåkra 47 (Wallin 2012). De senaste arkeologiska utredningarna och undersökningarna har tidigare resulterat i att flera nya fornlämningar registrerats, bland annat flera skelettgravar belägna drygt 600 m sydväst om det aktuella undersökningsområdet (RAÄ Uppåkra 53), daterade till äldre romersk järnålder och en boplatz (RAÄ Uppåkra 46) omkring 500 m sydväst om aktuellt boplatzområde (Balic 2018, Balic & Guldåker 2018, Balic & Guldåker 2020). Den undersökta boplatzen (RAÄ Uppåkra 46) uppvisade liknande karaktär som på aktuellt undersökningsområde, med tillverkad jord och bebyggelse med grophus och långhus. Nordväst om Boplatz C, cirka 200 m bort, påträffades under utredningen Steg 2 år 2016 en ny hittills okänd fornlämning (L1986:9675) med snarlika lämningar med rännor och marklager. Potentialen i lämningen bedömdes inte vara så hög varpå den ej gick vidare till undersökning (Balic 2018). Omkring 600 m norr om RAÄ Uppåkra 47 har en grav- och boplatz från äldre–yngre järnålder dokumenterats (RAÄ 29:1) i samband med utredningen Steg 2 2012 (Wallin 2012). Sammantaget har de senaste årens arkeologiska insatser visat att det nu aktuella området faller väl in i bilden av en rik fornminnesmiljö med lämningar som spänner över stora delar av förhistorisk tid.

Forskningsläge - Tidigneolitikum

I samband med arkeologiska förundersökningar inför Öresundsförbindelsen skapades år 1994 delprojektet *Jägar-bondelandskapet*, med avsikten att lyfta fram neolitiska lämningar och tillämpa olika frågeställningar med relevans för Malmöområdet. De centrala frågorna kring förändring och interaktion utgjorde utgångspunkten för delprojektet och inriktningen var att försöka tolka den förmodade förändrade förekomsten och spridningen av boplatzlämningar i landskapet från mesolitikum till slutet av mellanneolitikum, period A (3 300–2 700 BC). När delprojektet sammanfattades visade sig det tidigneolitiska och tidigt mellanneolitiska materialet vara större än förväntat och boplatser med olika funktioner påträffades, likaså offer- och samlingsplatser (Rostoványi 2007).

Ett europeiskt perspektiv på neolitikum har diskuterats av arkeologen Ian Hodder. Hypotesen är att män och kvinnors interaktion, liksom mellan samhällen, kan studeras utifrån olika bestämda verksamhetsfält. Verksamhetsfälten är lika mycket psykologiska som fysiska begrepp kring hur och var betydelsebärande social växelverkan ägde rum under neolitikum. Domus (hemmet), agrios (det vilda och utanför) och foris (dörren eller tröskeln till domus) är exempel på verksamhetsfälten. Hur begreppen kan appliceras på manligt och kvinnligt menar Hodder ska ha haft betydelse för att jordbrukets införande dröjde i Skandinavien i jämförelse med övriga Europa (Hodder 1990).

Fyndrika kulturlager kopplade till boplatslämningar har diskuterats av Mats Larsson och Seweryn Rzepeckis i deras arbete rörande trattbägarkulturens lämningar i södra Skandinavien och i norra Polen. Kombinationen av hus och kulturlager förekommer under hela trattbägarperioden. Extra uppmärksamhet har tilldelats kulturlager som påträffas med ett avstånd till påträffad bebyggelse. En slutsats av detta är att det förekommer en uppdelning av det mer rena och tama huset och det orena och vilda kulturlagret. Det kan således finnas teoretiska möjligheter att strukturera det sociala landskapet på en boplat (Larsson & Rzepecki 2003).

Skillnader i bebyggelsen från tidigneolitikums början till senneolitikum diskuteras bland annat av Magnus Artursson i en studie av byggnadstraditioner i Sydsandinavien. Olika typer av bosättningar förekommer under perioden, bland annat långhuset och hyddan, vilka anses ha haft olika funktioner. På de platser som benämns som basboplatser förekommer långhuset och ska betraktas som en mer fixerad plats där jordbruk kan ha bedrivits samt djurhållning. I hyddorna förekom specialiserade sysslor med koppling till jakt och insamlande. Även sakrala hus förekom i nära anslutning till gravar och gravområden. Utifrån olika former av byggnader och deras konstruktioner förs en diskussion om möjlighet att göra funktionella indelningar av landskapet i olika rum. De sociala eller kulturella aspekterna anses inte vara av någon större betydelse utan det är de funktionella aspekterna som är avgörande för boplatserna bestämning (Artursson et al 2003).

Landskapet i termerna av bebyggelse- och kommunikation diskuteras i förundersökningsrapporten från år 2012 av ett 75 hektar stort område i Lunds nordöstra utkant, Brunnshög. De studier som utförts i samband med Brunnshögsprojektet har modifierat synen på det tidigaste neolitiseringskedet i denna del av Skåne. Det neolitiska konceptet anammats samtidigt såväl i inlandet som i de kustnära delarna. Bebyggelsemönster och därmed förmodat brukande av landskapet är under TNI detsamma i mellanbygden på Romeleåsens västra del som i trattbägarkulturens centralbygder. Under perioden TNII, koncentreras bebyggelsen till centralbygden (Lagergren et al 2013). Spår av de första jordbrukarna och människans förmåga att anpassa och utnyttja landskapet diskuteras i en populärvetenskaplig skrift där både lämningar, makrofossilanalyser och fynd kopplas ihop för att förklara vidden av förändringarna som kan ses enbart till Brunnshögsområdet (Andersson et al 2015). Lämningarna inom området var i det närmaste uteslutande förhistoriska. Fler tidsavsnitt än förväntat fanns representerade; tidigneolitikum, senneolitikum, yngre bronsålder, äldre järnålder samt yngre järnålder. Lämningarna bedöms utgöra spår av boplat, offergropar och eventuellt dösar. Området för Brunnshög ligger i gränslandet mellan central- och mellanbygd och den geografiska placeringen medger en diskussion kring förhållanden mellan bygder och kommunikation mellan dem. Avståndet mellan Kävlinge- och Malmöbygden är ringa, en knapp dags fotvandring, och Brunnshög ligger i en del som man bör ha passerat på sin väg mellan dem (Lagergren et al 2013).

Det neolitiska rituella landskapet och dess koppling till våtmarker och vattendrag avhandlas i Ola Kronbergs rapport angående undersökningarna på Brunnshög, nordost om Lund, år 2014. Undersökningen låg i ett område där flera neolitiska lämningar tidigare har undersökts. Vid undersökningen påträffades bland annat resterna av två dösar, tre fristående fasadanläggningar, en flatmarksgrav, två täktgropar och vad som tolkas vara en processionsväg upp till dösa. Fyndmaterialet var mycket sparsamt och utgjordes främst av enstaka flintavslag och enstaka bitar keramik. I rapporten väger Kronberg in tidigare undersökningar i området, där neolitikum varit väl representerat. Trots att det finns skillnader i fyndförekomst och förekomst av anläggningar menar Kronberg att platserna kan representera ett större sammanhängande område, ett komplex där en grupp människor manifesterade sin närvaro i ett område genom att placera monument till sina döda på båda sidor av en våtmark som troligen fungerat som en färdväg. Undersökningen har bidragit till ny kunskap om det megalitiska landskapet i nordöstra Lund samt förändrat bilden av ett område som tidigare har ansetts vara en mellanbygd (Kronberg 2015).

Forskningsläge - Äldre järnålder

Sedan 1980-talet har tillämpning av stora ytabbaningar möjliggjort att på ett nytt sätt än tidigare studera byggnader, av vilka spår ofta endast finns kvar i form av återfyllda stolphål som avtecknar sig mot undergrunden (Carlie 1994:15). Ett stort steg framåt har således tagits under de senaste tre decennierna i kunskapen om förhistoriska byggnaders utseende och typologiska utveckling (Björhem & Säfvestad 1993; Björhem & Magnusson Staaf 2006; Tesch 1993). Denna utveckling har inneburit att forskningen kring järnåldern i södra Skandinavien präglats av en stark bebyggelsearkeologisk tradition. Utifrån en inriktning med fokus på byggnader har frågor som behandlat större fysiska rum, det vill säga gårdar och bybildningar kopplats på. Bebyggelsen har placerats i ett landskapsperspektiv och hur den kan förstås ur ett större samhällsorganisatoriskt perspektiv (Björhem & Magnusson Staaf 2006).

Vad gäller samhällets organisation har det för förhållandena under järnåldern i konkreta termer handlat om att studera maktförhållanden i samhället och i landskapet. Utgångspunkten för denna forskningsinriktning har i hög grad varit bebyggelsens karaktär, exempelvis förekomsten av mycket stora långhus, eller fynd av exklusiva produkter och ädelmetaller. Studier kring det närbelägna Uppåkra, som varit i fokus för omfattande undersökningar och forskning sedan början av 1990-talet, har varit tongivande i denna utveckling och anses vara en mycket betydande centralplats från romersk järnålder till slutet av vikingatiden (Helmbrecht 2012:171). Begreppet centralplats kan i vid mening förstås som en plats av större betydelse än sitt omland, i något eller i flera avseenden, exempelvis: ekonomiskt, religiöst eller politiskt. Under senare år har det förts en forskningsdiskussion som utvecklat och problematiserat de teoretiska perspektiven kring begreppen centralplats och centralitet (Anglert 2006:239ff).

De senaste årens forskning har även berört förändringar i bebyggelsemönster och näringar samt deras bakomliggande orsaker (Carlie 2005; Björhem & Magnusson Staaf 2006; Friman 2008; Högberg, Nilsson & Skoglund 2009). Ett exempel på en bebyggelseutveckling som kan följas från järnålder fram till idag finns från en undersökning på den medeltida bytomten Kyrkheddinge RAÄ 6:1, öster om Staffanstorp. I rapporten för slutundersökningen av gård 8 och 9 beskrivs hur byn och de två specifika gårdslägena utvecklas under en lång tidsperiod samt hur detta ger avtryck i arkeologiskt material både vad det gäller strukturer och fynd. De arkeologiska resultaten kunde efter en stratigrafisk analys presenteras genom 13 byggnadsfaser, vilka omfattade såväl förhistoriska som historiska lämningar (Billström 2015).

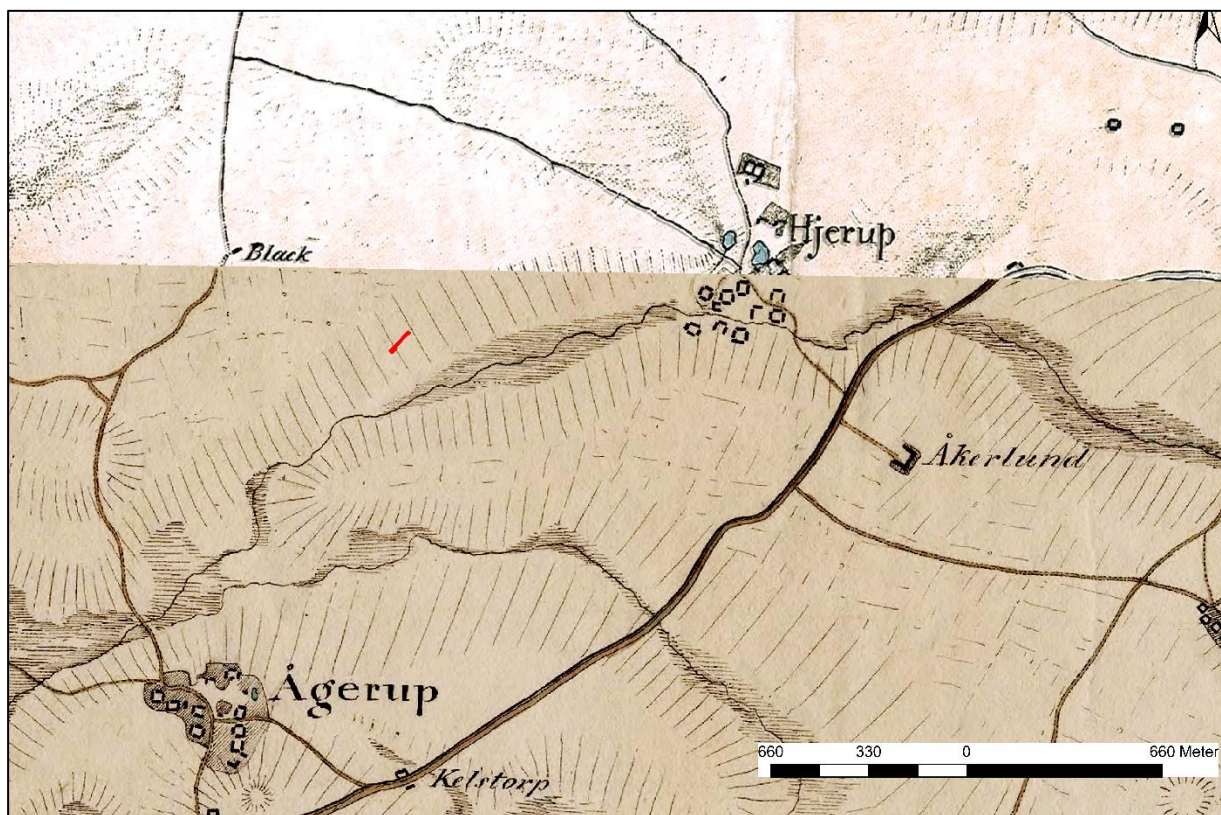
Ett annat exempel i närområdet där bebyggelsefaser har kunnat följas kronologiskt är en undersökning i Bergströmska husen i Staffanstorps kommun, där en boplatz inom fornlämningen Stora Uppåkra 2:25 undersöktes. Boplatsen hade en huvudsaklig datering till romersk järnålder, och låg en knapp kilometer från den stora centralplatsen som fanns vid nuvarande Uppåkra kyrka. Trettiofem hus och flera hägnader undersöktes liksom härdar, gropar och brunnar. Boplatsen tolkas och diskuteras med utgångspunkt i dess relation till centralplatsen och att valet av boplatz kan ha haft politiska förtecken, även om det politiska inflytandet inte var så starkt. Utifrån undersökningens resultaten från Stora Uppåkra 2:25 förefaller centralplatsen i Uppåkra att ha haft monopol på import och produktion av vissa varor (Aspeborg et al 2013).

Kunskapen om de agrara näringar som varit den ekonomiska basen för järnålderssamhället är, relativt sett, avsevärt svagare än den om byggnader och bebyggelseutvecklingen. I det skånska fullåkerslandskapet finns nästan enbart lämningar bevarade i morännivå. Fossila åkerlämningar från järnåldern finns endast bevarade undantagsvis. Under senare år har dock denna kunskapslucka börjat uppmärksammas och fyllas med hjälp av arkeobotaniska analyser. En publicerad avhandling av Mikael Larsson (2015) behandlar produktion och möjlig import av agrara produkter till Uppåkra. Studien gör också några få nedslag på andra platser i Uppåkras närområde. Exemplet visar hur arkeobotaniska analyser prövas för att ge en direkt insyn i produktionens inriktning, men också en indirekt vägledning om det äldre kulturlandskapets karaktär. I detta perspektiv förväntas den nu aktuella arkeologiska undersökningen kunna bidra med ny kunskap.

Frågeställningar

Undersökningens inriktning

Undersökningens frågeställningar har huvudsakligen kretsat kring platsen och dess användning. Området är sedan tidigare skadat av ett intensivt odlande under lång tid och bara lämningar som sträckte sig ned i moränleran kunde förväntas vara bevarade. Under sådana omständigheter kan fyllningar i nedgrävningar vara de enda kvarvarande resterna efter andra lämningar som en gång fanns på platsen och som inte lämnat några spår i moränleran. De är förvisso i de flesta fall omdeponerade och har begränsad informationspotential, men kan fortfarande belysa flera frågeställningar kring platsens användning och struktur. Mot denna bakgrund kom en stor del av undersökningen att vara inriktad på att undersöka och dokumentera nedgrävningar och fyllningar i relation till bebyggelsen.

Figur 3. Utdrag ur Skånska rekognoseringskartan (Blad IÖ205 och 206) som visar hur området såg ut under början av 1800-talet. Det aktuella området är markerat med röd färg och placeringen var längs ett vattendrag i slänten av en förhöjning. Notera att det förmodligen varit två olika kartritare som producerat bilderna, det skiljer sig åt både i färg och utformning.

Frågeställningarna syftar till att förstå förutsättningarna för människorna på platsen och varför de levde sina liv som de gjorde. Undersökningsområdet ligger idag i en fullåkersbygd där förutsättningar för att studera vissa aspekter av människors levnadsförhållanden under förhistorisk tid är dåliga på grund av det intensiva jordbruket. I området har endast en handfull platser från tidigneolitikum undersökts. Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades förmodade huslämningar som daterats till tidigneolitikum. Utifrån resultaten kan ytterligare huslämningar och spår efter andra strukturer förväntas. Den senaste årens arkeologiska undersökningar i området har resulterat i att ytterligare en ny tidigneolitisk plats undersökts ca 500 m söder om det nu aktuella området (RAÄ Uppåkra 46, Balic & Guldåker 2020). Här påträffades bland annat ytor med tillverkad jord och grophus samt långhus med

datering äldre järnålder. Tillsammans bedöms platserna ha förutsättningar att kunna belysa frågeställningarna kring människorna och platsen. Även om resultaten blir begränsade, förväntas de ge ny kunskap om förutsättningarna på platsen och i närområdet.

Fokus tidigneolitikum

Tema A. Övergripande dateringar

A1: Till vilken tid ska lämningarna dateras, när skedde etableringen på platsen, finns det en kontinuitet och hur lång var brukningstiden?

Dateringar är helt grundläggande för att kunna förstå en plats och sätta in den i ett sammanhang. I ett fyndmaterial från en boplat, kan dateringar framför allt förväntas från keramikfynd och ¹⁴C-analyser. Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades neolitisk keramik varför förutsättningarna bedömdes vara goda för att besvara frågeställningar kring platsens datering.

Tema B. Platsen och människorna.

B1: Hur var platserna organiserade, vilka konstruktionselement fanns och vilka funktioner representerar de? Kan det tidigneolitiska området avgränsas för att belysa hur det var organiserat?

B2: Finns det spår av hantverk?

B3: Vilka spår finns av människornas näringsfång?

B4: Är det möjligt att studera tidigneolitisk odling i en fullåkersmiljö, exempelvis i groparnas fyllning och kan jordens sammansättning belysa odlingarna?

B5: Vilken roll spelade djuren i människornas ekonomi?

Fokus äldre järnålder

Tema C. Möte med andra

C1: Är det möjligt att spåra platsens funktion?

C2: I närområdet har flera andra samtida platser undersöks. Hur förhåller de sig till varandra och de kommunikationsstråk som senare växte fram i området?

Tema D. Övergripande dateringar

D1: Till vilken tid ska lämningarna dateras, när skedde etableringen på platsen, finns det en kontinuitet och hur lång var brukningstiden?

Dateringar är helt grundläggande för att kunna förstå en plats och sätta in den i ett sammanhang. Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades lämningar efter vad som förmodades vara en gård från sen järnålder. Konkret dateringsunderlag finns, och i närområdet, cirka 600 m sydöst om undersökningsområdet, har gravar från romersk järnålder påträffats. Vidare har en boplat som daterats till bronsålder påträffats cirka 500 m söder om den nu aktuella platsen. Att klargöra i vilken kontext undersökningsområdet ska ses får anses som nödvändig för vidare studier.

I ett fyndmaterial från en boplat kan dateringar förväntas framför allt från keramikfynd och ¹⁴C-analyser. Förutsättningarna bedöms vara goda för att besvara frågeställningar kring platsens datering utifrån den arkeologiska förundersökningen.

Tema E. Människor på en gård – hushållets sociala karaktär.

Frågeställningarna inom detta tema syftar till att förstå förutsättningarna för människorna på den enskilda gården och varför de levde sina liv som de gjorde. Undersökningsområdet ligger i en fullåkersbygd där förutsättningar för att studera frågor kring människor under förhistorisk tid är dåliga på grund av det intensiva jordbruket. I det omedelbara närområdet är få undersökningar utförda medan det finns bra jämförelsematerial från området kring Hjärup och Uppåkra. Även relativt begränsade resultat kan ge ny kunskap om förutsättningarna på platsen och i förhållande till ovan nämnda jämförelsematerial bidra till en bredare förståelse av området kring Uppåkra. Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades förmodade huslämningar tolkade till sen järnålder.

E1: Hur var hus, hägnader, brunnar, gropus organiserade inom undersökningsområdet? Kan området avgränsas för att belysa huruvida det rör sig om en enskild gård eller en bybildning?

E2: Är det möjligt att skönja rörelsemönster och sociala zoner?

E3: Finns det spår av någon specialisering, hantverk?

E4: Är det möjligt att spåra gårdarnas ekonomi, markanvändning, samt försöka bidra till förståelsen av den gårdsspecifika närmiljön och markanvändningen. Kan påträffade gropar och eventuella lagerbildningar förstärka bilden av ett intensivt utnyttjat område präglad av platser av varierad funktion och betydelse? Fanns det odlingsspår, exempelvis i groparna och fanns det en möjlighet att analysera jordsammansättningen? Om så är fallet kan det bli intressant att studera hur människorna har arbetat med jorden under olika tidsperioder, dvs hur kultiveringen av jord sett ut över tid.

E5: Finns djurben och kan de härledas till stallade tamdjur?

Tema F. Möte med andra

Undersökningsområdet låg på ett fördelaktigt läge på en sluttning vid ett vattendrag och på platsen kan det ha varit möjligt att korsa vattendraget. Platsens kommunikativa läge i kombination med dess närhet till Uppåkra ger upphov till frågor kring dess plats i landskapet och i förhållande till centralplatsens framväxt under sen järnålder.

F1: Hur kan platsen förstås i förhållande till centralplatsen Uppåkra?

Sammanfattande kulturhistorisk berättelse

Innan gårdar och byar fick mer fasta platser förflyttades boplatser med jämna mellanrum. Hur lång tid man vistades på en plats är inte klarlagt, men förhöjda fosfatvärden inom en begränsad yta kan åtminstone ge ledtrådar till vilka ytor som gårdarna rörde sig inom och hur intensivt markerna nyttjades. Anledning till förflyttning kan ha varit många, men en trolig sådan var att man byggde nya jordar. Näringsrika lerjordar har en fantastisk förmåga att ge tillbaka avkastning i form av mat, men för att något skall kunna växa i den kompakta leran behöver man arbeta med jorden på flera sätt och ibland behöver jorden vila. Ett sätt vi kan spåra tillbaka till äldre järnålder var att luckra upp den tunga lerjorden med sand, vilket ökade grödornas möjlighet att växa och underlättade bearbetning.

Tre olika hushåll brukade förslagsvis jorden inom området under äldre järnålder. De två första hushållen A och B grävde långsmala, böjda nedgrävningar, förmodligen för att komma åt lera och sand i första hand för att använda inom olika verksamheter. Groparna återanvändes som odlingsbäddar där jord blandades samman med hushållsavfall och sand. Ett hus uppfördes i öst-västlig orientering. Byggnaden kan ha representerat en mer permanent lösning på boendet. Söder om huset hägnades odlingsbäddarna in och där fanns även ett grophus eller en förrådsgrop. Norr om huset fanns fler odlingsbäddar som troligen tillhörde en annan generation (Hushåll B), en långhärd där man kan ha eldat upp en hel stock och ytterligare norr därom fanns ett litet vindskydd, kanske användes vindskyddet för att torka grödor. Tiden mellan Hushåll A och B kan ha varit ringa och sammanflätat, men grundtanken är att söderläge gärna utnyttjades för odling för att fånga merparten av solen under dagen och att bostaden låg intill. En byggnad till Hushåll B fanns inte inom undersökningsområdet.

I södra delen av undersökningsområdet, där Hushåll C fanns, låg en större odlingsyta som luckrats upp med sand. Ett rutnät av störhål eller stolphål tyder på att det fanns en systematisk odlingsverksamhet med inte enbart odlingsbäddar utan lite mer storskalig odling där grödor stöttades upp eller alternativt torkades. Två förvaringsgropar låg i anslutning till odlingsytan liksom två mindre torkanläggningar där grödor kunde torkas inför långvarig förvaring. Även på denna odlingsyta fanns spår av en inhägnad, alternativt ett stöttande staket för klättrande växter. Söder om odlingsytan fanns grophus i två generationer, vilket visar på en närvaro i området över tid, men inte nödvändigtvis ett boende utan snarare en verksamhetslokal.

När Hushåll A-C flyttade vidare och lades ner någon gång under äldre järnålder, drogs stolpar upp och medtogs, grophus och andra nedgrävningar fylldes igen med fyllnadsmaterial hämtat från närområdet. I närområdet fanns lämningar kvar i form av tidigare bosättnings keramikmaterial från tidigneolitikum och dessa skärvor hamnade sedan i konstruktioner som egentligen hade en betydligt senare datering.

Fynden i fyllningarna till nedgrävningarna kunde alltså daterats till tiden tidigneolitikum till förromersk järnålder och med viss osäkerhet vikingatid, vilket innebär att jord från tidigare boplatser i området återanvändes till viss del som ny odlingsjord. Kunskap om att tidigare bosättningar genererat näringsrika jordar fanns uppenbarligen och ett system kan anas där gårdarna flyttades omkring allt eftersom det fanns behov av nygamla jordar.

Det är inte fullständiga gårdsenheter som har avtecknats inom undersökningsområdet utan delar av boplatserna kan säkerligen påträffas utanför undersökt yta. Den vandrande gården eller gårdarna har rört sig inom en radie vilket kan motsvara ett förhöjt fosfatvärde, några kilometer i omkrets. En tydlig kunskap har funnits redan under äldre järnålder om preparering av odlingsytor och vad som lät sig göras med de medel som stod till buds för att öka jordarnas avkastning.

Ingen större aktivitet förutom odling i området kan urskiljas efter hushållens destruktion fram till någon gång före år 1799 då flera diken grävdes för att markera ägo gränser och för att leda bort överflödigt vatten från odlingsmarkerna. År 1799 visar kartmaterial att ihopslagningar av de smala jordbrukstegen skett varpå tegarna blivit lite bredare då diken fylldes igen och utjämnades. Någon dikesgräns varade ända till mitten på 1850-talet då järnvägen placerades tvärs över de gamla tegarna och ägo gränserna.

Före utbyggnaden av järnvägen år 1856 mellan Malmö och Lund utgjorde undersökningsområdet mellan Hjärup och Åkarp en del av fullåkerslandskapet (figur 4).

Dagens lantbrukare tampas med liknande frågor som järnålderns jordbrukare om hur de styva jordarna kan kultiveras och bli mer lätthanterliga. Det ger ett hisnande perspektiv att jordbrukare har bearbetat jordarna kring Hjärup i minst tvåtusen år.

Figur 4. Ovan: Än idag breder åkerlandskapet ut sig mellan Hjärup och Åkarp med järnvägen som en barriär mellan odlingsytorna. Fotografiet taget från öster.

Nedan: Ett pågatåg passerar undersökningsområdet med Hjärups bebyggelse i bakgrunden. Fotografiet taget från sydväst.

Den arkeologiska undersökningen

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Omfattning

Resultaten från den arkeologiska förundersökningen indikerade en anläggningstäthet på 0,13 anläggningar/m² (Balic 2018). Det motsvarar cirka 250 anläggningar inom det förordade undersökningsområdet (1 875 m²). Hela undersökningsområdet kom att omfattas av avbaning, men justeringar gjordes beroende på fornlämningens utbredning. Anläggningstätheten visade sig vara något högre än beräknat på 0,16 anläggningar/m². Det motsvarar cirka 194 anläggningar inom det slutliga undersökningsområdet (1 211 m²). 77 % av anläggningarna (151 st.) undersöktes med inriktning på nedgrävningar i förhållande till bebyggelselämningar. Kulturen kallade till samråd med Länsstyrelsen efter avbaning och inför undersökningen.

Boplatz RAÄ Uppåkra 47	Planerad	Utfall
Avbanad yta	1 875 m ²	1 211 m ²
Undersökta kontexter	125	151
Inmätta anläggningar	300	194

Undersökningsrutiner

Den totala föreslagna undersökningsytan omfattade 1 875 m². Den avbanade och undersökta ytan minskades något då schaktningsarbetet intill järnvägen tog för lång tid och marken var mycket uttorkad. Prioriteringarna inom undersökningen var i planeringsskedet svåra att göra, då det till stor del saknades nödvändigt material att utgå ifrån. Generellt sett prioriterades undersökning och dokumentation av fyllningar och större nedgrävningar i förhållande till bebyggelse, inklusive lämningar som stolphål. Fältdagbok (projektledning samt personal) fördes kontinuerligt. Digitalkameror användes för fotodokumentation.

Riktade insatser innebar att:

- Stolphål som förmodades vara del i en takbärande konstruktion undersöktes i sin helhet.
- Övriga stolphål sektionsdokumenterades i mån av tid.
- Nedgrävningar som förmodades vara lertäkter undersöktes i urval i sin helhet, medan resterande delundersöktes i mån av tid, för att fastställa att de inte avvek från den förmodade tolkningen.
- Nedgrävningar i vilka det fanns en indikation på primärfunktion undersöktes i sin helhet.
- Övriga nedgrävningar delundersöktes i mån av tid.
- Fyllningar i nedgrävningar vars ursprungliga tillkomstsätt förmodades kunna fastställas undersöktes företrädesvis i sin helhet.
- Härdar undersöktes i sin helhet.
- Rännor med begränsad omfattning undersöktes i sin helhet.
- Diken, gränsmarkerande rännor och andra omfattande nedgrävningar delundersöktes för att fastställa deras karaktär och tolkning.

Efter avbaningen, dvs avlägsnande av åkerjorden, dokumenterades ytan i plan. Stratigrafisk undersöknings- och dokumentationsmetod tillämpades där det var möjligt, motsvarande den engelska *single context recording*. Enligt metoden dokumenteras varje enskild stratigrafisk enhet på ett likvärdigt sätt, oberoende av om det är ett kulturlager, nedgrävning eller konstruktion. Detta medför till exempel att fyllningar i nedgrävningar särskiljs från varandra. Fyllningen har tillkommit vid ett senare tillfälle än nedgrävningen och är således yngre. Vid särskiljande av varje stratigrafisk enhet blir två tidsmässigt skilda aktiviteter enklare att hålla isär. Varje stratigrafisk enhet mäts in separat. Varje stratigrafisk enhet numreras i ett löpande system och beskrivs på en separat kontextregistreringsblankett enligt särskilt angivna riktlinjer beroende på vilken typ det är. Därtill anges dess fysiska relationer. Den andel komponenter som inte tillvaratagits, som till exempel bränd lera, sot, kalk, träkol, pinnar och småsten anges på en skala från 1–4, som baseras efter mängden komponenter i lagret. På kontextblankettens baksida tillfogas arkeologens tolkning, skild från beskrivningen i syfte att underlätta omtolkningar.

Den digitala inmätningen

Inmätning gjordes med RTK GPS. Schakt, arkeologiska objekt, sektioner, prover samt fynd mättes in. Digitalkameror användes för fotodokumentation. För GIS-analys användes ArcGIS 10.6.

Keramik

Keramiken är av central betydelse för att klargöra enskilda konstruktioners datering, bebyggelsekontinuitet och andra kronologiska frågeställningar. Materialet kan även belysa frågeställningar kring platsens sociala status, ge förståelse av en plats och de människor som levde där. En specialgenomgång med bestämning av kärltyp, storlek och dekor kan ge inblick i användningen av kärlen. Keramik insamlades i samband med att lämningarna undersöktes. Torbjörn Brorsson från *Kontoret för Keramiska studier* genomförde både fyndtvätt, registrering och analys och rapporten finns tillgänglig i bilaga 7.

Metaller

Metaller är av vikt för att fånga upp fornlämningens betydelse. Förekomst av exempelvis metallhantverk, handel och metallföremål kan belysa platsens sociala och ekonomiska miljöer.

Det fanns inga indikationer på att metallföremål eller avfall från metallhantverk skulle finnas på platsen, fyndmaterialet från förundersökningen var emellertid obefintligt. Materialets potential för att besvara flera frågeställningar var av sådan karaktär att en beredskap för att analysera en viss förekomst var nödvändig.

Huvuddelen av metallfynden förväntades att påträffas vid metalledetektering, varför en noggrann bedömning av fyndkontexten behövde göras för varje fynd före upptagning. Detekteringen genomfördes av Bo Knarrström i samband med avbaning av matjorden. Resultatet av detekteringen gav ett klen utslag och inga metaller äldre än tidigmodern tid påträffades (bilaga 5).

Analys och provtagning

En mer genomgående redogörelse för analysresultat görs under kapitlet *Resultat* (s 54–58). Analyser som företogs efter avslutad undersökning berörde makrofossilprover, C¹⁴ och ICP. Utöver detta analyserades även animalosteologiskt material.

Sammanlagt fanns det utrymme att analysera åtta jordprover från den arkeologiska slutundersökningen. Jens Heimdahl från SHMM har i bilaga 4 redogjort för resultaten både från makrofossil- och jordsammansättningsanalysen. I ett hårt odlat fullåkerslandskap är spåren efter bevarade lämningar som ursprungligen funnits ovan mark ovanliga. För att kunna diskutera markanvändning och förstå platsens etableringsfas, dess näringar och markutnyttjande är växtmakrofossil och jordanalys ett mycket användbart verktyg. Det kan öka förståelsen för växtligheten i närområdet, odlade växter, möjlig gödsling, djurhållning, människans påverkan på miljön och platsens funktion. Resultaten är centrala för att besvara frågeställningar kring markanvändning och ekonomi. Prover togs i kulturlager och lämningar, med fokus på fyllningar i nedgrävningar där svar om funktion och närområdets landskap samt en övergripande gårdsspecifik förståelse förväntades.

¹⁴C-analyser var centralt för frågeställningar rörande dateringar, brukningstid och kontinuitet. Analyserna förväntades kunna bidra till en god kronologi över aktiviteter på platsen. Analyser utfördes i första hand på förkollnade sädeskorn, eller annan växtmakrofossil, i andra hand på träkol. Vid den arkeobotaniska analysen plockades lämpligt material ut av arkeobotaniker. Endast fem prover av tio möjliga genomfördes och resultatet från proverna visade att området förmodligen var kontaminerat, vilket gav osäkra provsvar.

ICP-analyser av keramiken kan belysa frågor om proveniens, kontakter och för att spåra tillverkningsplatser. Från slutundersökningen genomfördes 10 st ICP-analyser som gav perspektiv på produktionen av keramik. Torbjörn Brorsson från *Kontoret för Keramiska studier* genomförde ICP analysen och rapporten finns tillgänglig i bilaga 7.

Osteologisk analys för art- och åldersbestämning, djurhållning, säsongsmässighet, och födoproduktion kan bidra till att belysa flera frågeställningar kring ekonomi, markutnyttjande både på platsen och i närmiljön. Komparativa material kan användas, för att se tendenser i slakt av djur kopplat till sociala företeelser. Djurbensmaterial påträffades vid den arkeologiska förundersökningen, vilket indikerade att det fanns förutsättningar på platsen för ett benmaterial. Materialet förväntades inte vara omfattande men osteologiska analyser kan ge bra resultat särskilt i förhållande till Uppåkrämaterialet. Djurben till en samlad vikt av 63 g insamlades i samband med att lämningarna undersöktes. Nedbrytningsgraden var hög och kunskapspotentialen låg och fragmenten svåra att art- och könsbestämmas. Osteolog Lena Nilssons rapport finns tillgänglig i bilaga 6.

Tabell 1.

Källmaterialets relevans för att besvara ovanstående frågeställningar

Frågeställningar	Kategorier	Metod/material
A1, D1	Alla lämningar	Fynd, ¹⁴ C
B1, E1	Alla lämningar	Rumslig analys + A1/D1
B2, E2	Alla lämningar	Rumslig analys + B1/E2
B3, E3	Specifika fynd/anläggning	Fynd + B1 + B2/E1+E2
B4, E4	Ekoartefakter	Arkeobotanisk analys + B2/E2
B5, E5	Djurben	Osteologisk analys
C1, F1	Undersökningsområdet, alla analyser	Rumslig analys + jämförelse material
C, E	Undersökningsområdet, alla analyser	Fynd, ¹⁴ C, Arkeobotanik + jämförande material.

Registrering av data

Vid bearbetningsarbetet av grävningen har en databas använts (Filemaker pro). Denna är uppdelad i två olika register; fyndregister och kontextregister (för mer utförlig information se Goksör 2000:15). Fynden har dock inte registrerats i denna utan enligt Luhms excel-dokument för fyndhantering (Luhm står för Lunds universitets Historiska museum).

Fyndregistrering

Varje enskild undersökning tilldelas ett Luhm-nummer. Undersökningen i Hjärrup 1:3, RAÄ Uppåkra 47 tilldelades nummer *Luhm 32659*. En kontext är en urskiljbar stratigrafisk enhet. De kontexter som innehåller fynd är de som är aktuella vid fyndregistrering. Fynden tvättades och registrerades efter fältarbetet och efter fyndfördelning förvaras fynden på Lunds universitets Historiska museums magasin.

Kontextregistrering

I kontextregistret överförs den information som manuellt skrivits ner på de kontextblanketter som används i fält. Informationen i registren har publicerats i en förkortad variant i föreliggande rapport, den kompletta versionen finns tillgängligt digitalt.

Fyndstrategi

I undersökningen har en direkt fyndinsamling tillämpats då kontexter undersöktes. Fyndstrategin utarbetades från de formulerade frågeställningarna, där fokus låg på platsens kronologi, brukning och karaktär.

En överrepresentation av keramik och flinta kunde konstateras från det insamlade fyndmaterialet. En stor andel av keramiken gav en osäker datering. Mer att läsa om fynden finns under kapitel *Keramisk bearbetning och analys* på sidan 54 och i bilaga 2, och 7. Inga fynd påträffades som var i behov av konservering

Tabell 2

Fyndmaterialens relevans för besvarande av frågeställningar.

Fynd	Förväntad mängd	Urval	Prioritering	Frågeställningar
Flinta	Ca 5 kg	Endast slagen och bearbetad flinta samlas in och tas tillvara	hög	A1, B1, B2, B3
Keramik	Ca 2 kg	Alla fynd samlas in och tas tillvara.	hög	A1, D1, E3, E4
Metallföremål	Ca 20 st	Alla fynd samlas in och tas tillvara. Konservering efter behov. Enklare föremål kan avföras efter dokumentation.	hög	A1, D1, E3, E4
Horn och benhantverk	5 st	Alla fynd samlas in och tas tillvara.	hög	A1, D1, E3,
Bergartsföremål	5 st	Alla fynd samlas in och tas tillvara.	låg	A1, E1
Bränd lera		Förekomster noteras. Större fragment samlas in. Avförs efter dokumentation.	låg	B1, D1
Gjutformar och deglar	5 st	Alla fynd samlas in och tas tillvara.	hög	B2, E3
Arkeobotaniskt material	Ca 8 st	Prover tas i lämningar som bedöms representera tidigare aktiviteter på platsen	hög	A1, B1, B3, B4, B5, C1, C2, D1, E1, E2, E4, F1
Djurben	Ca 2 kg	Alla fynd samlas in och tas tillvara.	hög	B5, C2, E4, E5

Tabell 3

Fyndkategorier som påträffades vid slutundersökningen

Sakord	Material	Antal	Vikt, g
Kärl	Keramik	40	857
Infodring	Bränd lera	14	38
Spik	Järn	1	2
Avslag	Flinta	37	972
Krävsten	Bergart	1	1

Personal

Kulturens ordinarie arkeologiska personal vid den särskilda arkeologiska undersökningen bestod av Aja Guldåker, projekt- och grävledare och Johan Wallin, arkeolog. Som extra förstärkning anlätades Anna Lagergren, *Arkeologtjänst*, som extern konsult. Torbjörn Brorsson från *Kontoret för keramiska studier* gjorde både platsbesök i fält samt tvättade och registrerade keramikfynden. Lovisa Dahl på *Lunds universitets Historiska museum* konserverade metallfynd. Bo Knarrström anlätades för att gå över ytan med metalldetektor. Lena Nilsson anställdes som animalosteolog.

Genomförande

Tiden mellan förundersökning våren år 2016 och slutundersökningen var knapp då Trafikverket hade för avsikt att komma igång med sina arbeten redan i slutet av sommaren. Undersökningen inleddes därmed redan 20 juni år 2016 och avslutades 8 juli samma år.

Den totala föreslagna undersökningsytan omfattade 1 875 m² och hela ytan planerades ingå i avbaningen. Vid den arkeologiska förundersökningen framkom flera stolphål, möjliga nedgrävningar och ett större område med mörk träkolsbemängd jord dokumenterades. Området tycktes vara av boplatsskaraktär, beläget i närheten av ett vattendrag och på en förhöjning i terrängen. Den östra delen av planerad yta som inte schaktades av lämnades då en bedömning gjordes att boplatsten redan var väl representerad i det området (figur 6).

Figur 5. Anna Lagergren har påbörjat undersökningen av en av rännorna som framkom vid avbaningen av matjorden. En ständig närvaro av tågtrafiken fanns. Fotografiet taget från nordöst.

Fornlämning RAÄ Uppåkra 47 - förundersökningen

Nedan redogörs i korthet för resultaten i samband med förundersökningen, då det är av betydelse för resultaten och förståelsen av lämningarna som dokumenterades under den särskilda undersökningen. Texten är hämtad från utrednings- och förundersökningsrapporten (Balic 2018).

Förundersökningen inleddes med att 11 schakt grävdes jämt fördelade över området. I 8 av dem framkom lämningar i form av stolphål, nedgrävningar, rännor och ett kulturpåverkat lager. Då lämningstätheten inte var hög gjordes inledningsvis bedömningen att fornlämningen var av sådan karaktär att en tillfredställande undersökning och dokumentation skulle kunna genomföras inom ramen för en utökad förundersökning. I samband med att några av schakten utvidgades inför den utökade förundersökningen, stod det klart att fornlämningsbilden var mera komplex än vad som inledningsvis bedömdes. En utökad förundersökning skulle inte vara tillräcklig utan en slutundersökning skulle bli nödvändig. Undersökningens inriktning övergick istället till att fastställa ett tillräckligt underlag för handläggningen av en eventuellt kommande slutundersökning. Vid den fortsatta förundersökningen öppnades ytterligare 7 schakt. Sammanlagt undersöktes 19,2 % av det område som tidigare identifierats vid AU2, varvid 50 lämningar (nedgrävningar, stolphål, lager samt rännor) dokumenterades. Utifrån de påträffade lämningarna kan två områden med olika karaktär urskiljas. Ett i den sydvästra delen där huvudsakligen spår efter resta stolpar (stolphål) påträffades och ett i den nordöstra där lämningar bestod spår efter nedgrävningar och rännor.

Lämningarna i den sydvästra delen tolkades som bebyggelselämningar efter minst en byggnad med stolpburet tak samt ett hägn. Påträffad keramik i stolphålsfyllningarna 162, 158 indikerar att platsen förmodligen brukats under senare delen av järnåldern. I området dokumenterades även ett kulturpåverkat äldre marklager genom vilket flera stolphål var nedgrävda. Delar av det äldre marklagret undersöktes, men ingen stratifiering eller andra strukturer framkom. Den rikliga förekomsten av spår efter jordgrävda stolpar pekar på att det här funnits minst en byggnad med stolpburet tak.

Ingående lämningar

Stolphål: 151 – 167, 170 – 176, 189 - 198

Kulturpåverkat marklager: 0

Nedgrävning: 177

Den nordösta delen av undersökningsområdet uppvisade en annan karaktär med huvudsakligen nedgrävningar och böjda rännor, liknande de som undersöktes i delområde G, se område G. Här framkom också fynd av tidigneolitisk keramik, främst i nedgrävning 179 som även innehöll flintavslag och ben från får/get. Lämningen har tolkats som en offergrop. I den nordöstligaste delen av undersökningsområdet påträffades inga lämningar.

Ingående lämningar:

Stolphål: 182, 183, 193

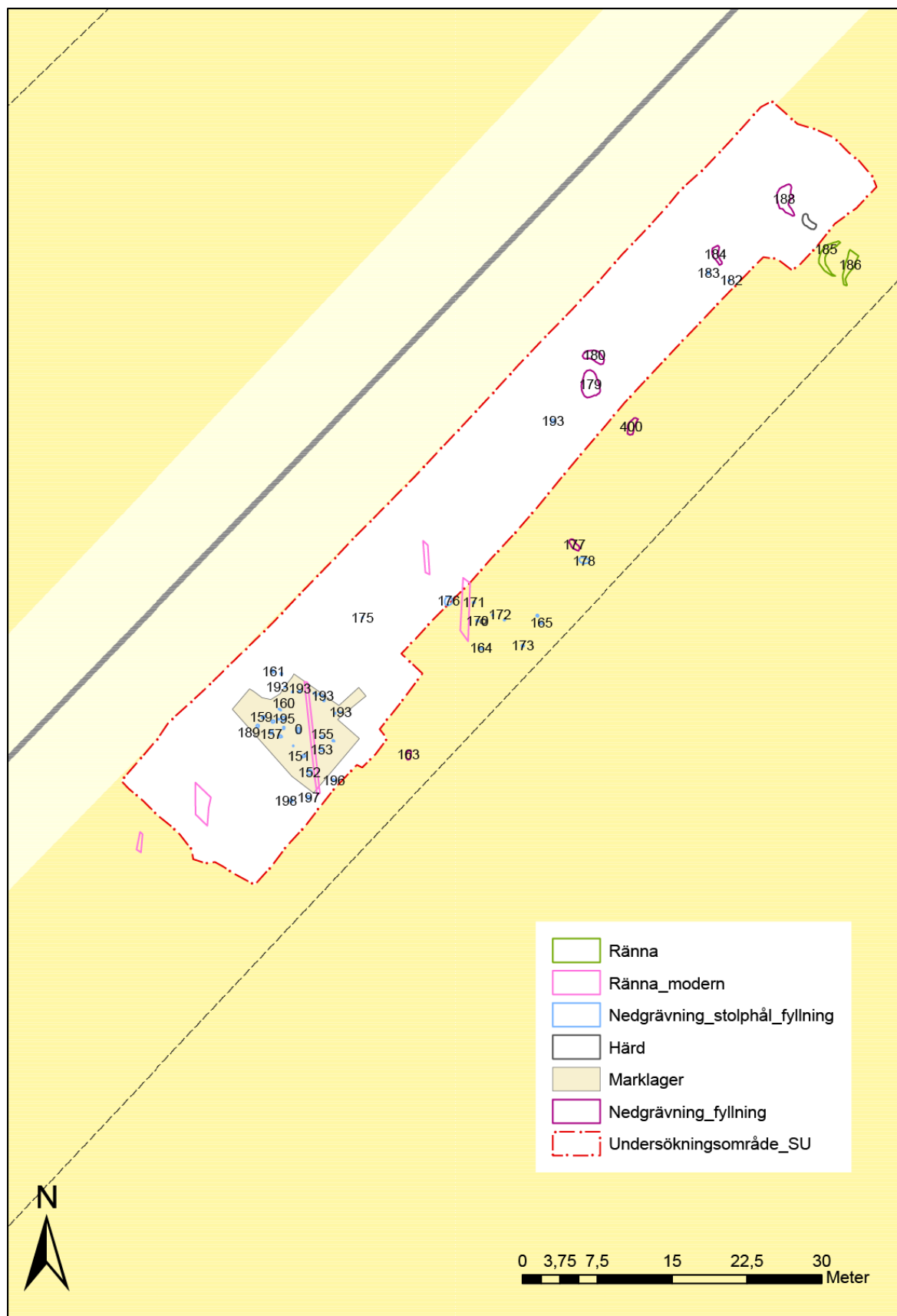
Ränna: 185, 186

Nedgrävning: 179, 180, 182, 184, 188

Hård: 187

Fornlämningens bevarandestatus

Området är intensivt odlat under lång tid varför endast lämningar som ursprungligen grävts ned i moränlera har bevarats. Om så även är fallet med det påträffade kulturpåverkade marklagret har inte kunnat klargöras, men det kan röra sig om bevarade rester av ett kulturlager av betydande ålder i en naturlig svacka. Fornlämningarna i området väster om järnvägen har enligt rapporten från utredningen steg 2 så omfattande skador att ingen vetenskaplig potential kvarstår.

Figur 6. Inmätta anläggningar med kontextnummer under förundersökningen år 2016. Boplats C. Den röda streckade linjen visar undersökningsområdet på efterföljande undersökning. Lantmäteriet ©

Resultat

Undersökningen av boplatsen resulterade i ett brett dokumentations- och fyndmaterial, vilket gav en möjlighet att studera platsen utifrån flera olika ämnesinriktningar och perspektiv. Förutom den arkeologiska bearbetningen har även det keramiska- och osteologiska materialet bearbetats och analyserats, liksom arkeobotaniska prover och ^{14}C -prover. Även kontexter från förundersökningen diskuteras i grupperna och markeras då med (FU). För att få en övergripande bild av platsen krävs att alla resultat sammanställs och tolkas. Därefter kan resultaten diskuteras med utgångspunkt i undersökningens frågeställningar.

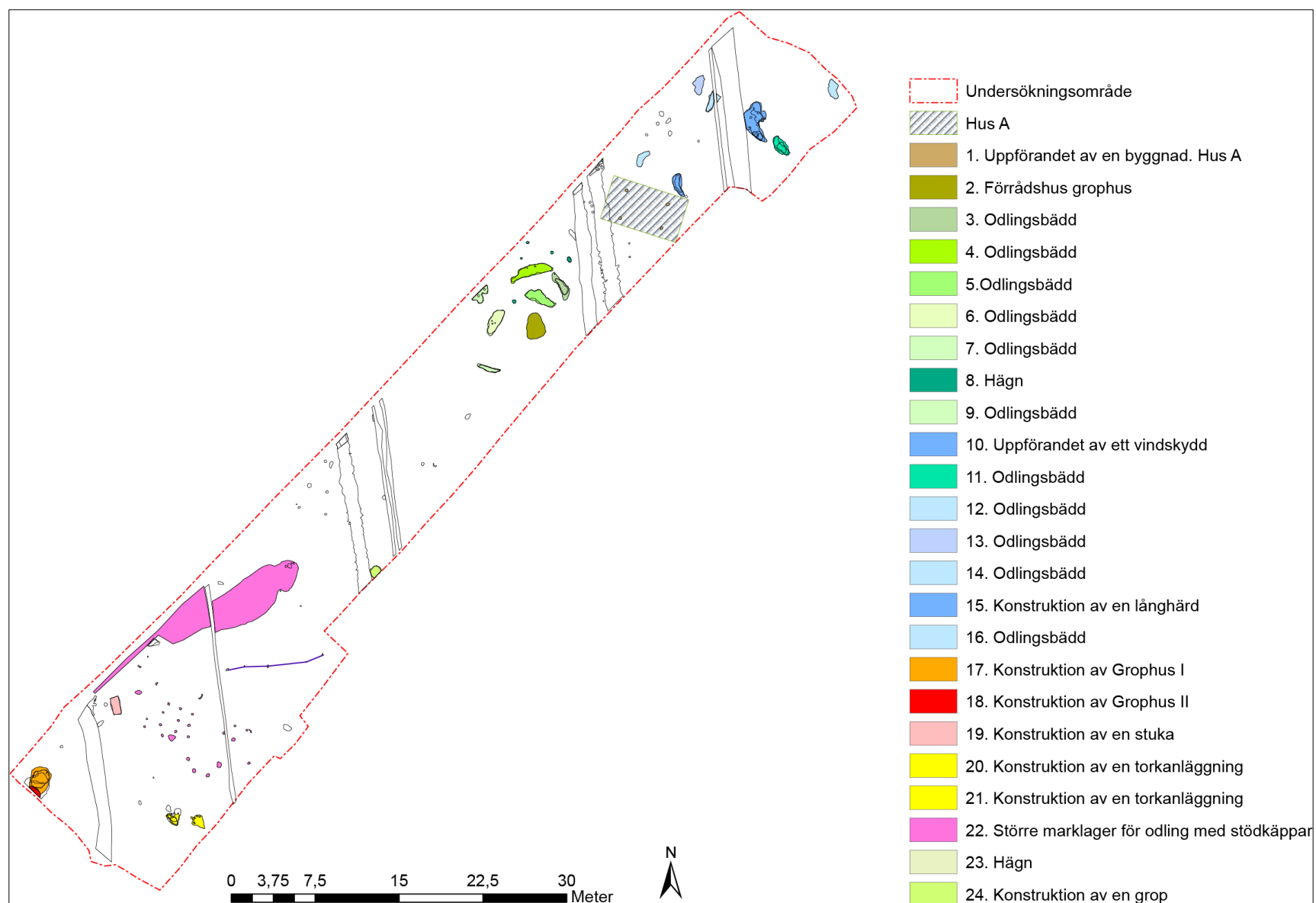

Figur 7. Ovan: Vy från nordöst mot Coyetgården och den färdigsschaktade ytan vid RAÄ Uppåkra 47 intill spårområdet.

Arkeologisk bearbetning och analys

Vid den arkeologiska bearbetningen har materialet grupperats utifrån de spår efter handlingar som kan knytas samman till ett resultat, till exempel uppförandet av ett hus. På så sätt kan de arkeologiska lämningarna ordnas i en serie avgränsade handlingar, vanligen kretsande kring konstruktion, brukande och destruktion. Vid bearbetningen av handlingarna har valet gjorts att dela upp uppförandet av en byggnad samt brukandet, även om de kan betraktas som en och samma handling med samma syfte. Detta val har gjorts för att tydliggöra byggnaden som en konstruktion och brukandet som ett användande över lång tid som i princip fortgår fram till dess destruktion sker. En mer utförlig diskussion återfinns i Bilaga 9 *Principer för den stratigrafiska analysen*.

I gruppbeskrivningarna i kapitlet finns hänvisningar till kontexter, till exempel (K210), vilka återfinns i Kontextregistret, Bilaga 3. Nedgrävningar till kontexter som inte mätts in separat anges med n samt fyllningens kontextnummer till exempel (n210). Även hänvisningar till fynd kan förekomma vilka då benämns exempelvis Luhm 32659:3. Detta betecknar Lunds Universitets Historiska museums inventarienummer 32659 och fyndnummer 3. Dessa återfinns i Bilaga 2.

Figur 8. Översikt Grupp 1–24 och övriga konstruktioner.

Uppbyggnad av Hushåll A

Grupp 1. Uppförandet av en byggnad, Hus A

Ingående kontexter: n16, n17, n18, n19

En stolpburen byggnad som förmodligen dateringsmässigt kan förläggas till äldre järnålder. Endast fyra takbärande stolphål fanns inom schaktet då flera yngre diken skar byggnadskonstruktionen och undersökningsområdets schaktkant medförde likaså att byggnaden kan ha varit mer omfattande, men

Huset var stolpbyggt i VNV-OSO orientering och den del av huslämningen som kunde uppmätas var endast cirka 4 meter.

Bockbredd från väster till öster: 2,40 m, 2,20 m

Spannlängd från väster till öster: 3,90 m

Alla takbärande stolphål undersökta till sin helhet.

Datering: äldre järnålder

Grupp 2. Förrådsgrop/grophus

Ingående kontexter: n40

Anläggningen undersöktes vid förundersökningen år 2016 och tolkningen som då gjordes var att det rörde sig om en offergrop. Anledningen till detta var den stora mängd trattbägarkeramik som påträffades i fyllningen (Balic 2018). I ljuset av resultaten från den särskilda undersökningen år 2016 blir tolkningen en annan. Mot bakgrund av tidigare undersökningar av järnåldersboplatser är det mest troligt att det rörde sig om en förrådsgrop från äldre järnålder där matvaror förvarats. Flera odlingsbäddar fanns i dess närhet liksom en stolpburen byggnad som kan ha varit samtida. Nedgrävningen omfattade 2,60×1,60 m med ganska rundad form som likväl för tanken till ett mindre grophus. Inga stolphål eller takbärande konstruktion har dock kunnat påvisas.

Nedgrävning/konstruktion: n40

Datering: äldre järnålder

Grupp 3. Odlingsbädd

Ingående kontexter: 38, 116, 117, 118

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 2,60×0,60 m, i synnerhet ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Den yngsta fyllningen (K38) innehöll lerig kulturjord med sandinslag med enstaka träkolsprickar och bränd lera. Det äldsta brukningslagret (K117) innehöll siltig, finkornig och välsorterad jord. I nedgrävningen för själva odlingsbädden (K118) fanns i den norra delen ett störhål (K116) som troligen ingick i konstruktionen. En käpp eller stör kan ha fungerat som klätterpinne för exempelvis bönor. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A.

Yngsta fyllning/brukning: 38

Nedgrävning/pinnstick: 116

Äldsta fyllning/brukning: 117

Nedgrävning/konstruktion: 118

Datering: äldre järnålder

Grupp 4. Odlingsbädd

Ingående kontexter: 37, 125, 141, 142

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 3,90×0,90 m, en något större bädd än i grupp 3, men fortfarande ett fullt möjligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Fyllningen (K37) innehöll lerig kulturjord med sandinslag med enstaka träkolsprickar och bränd lera. I nedgrävningen för själva odlingsbädden (K125) fanns centralt två störhål (K141, 142) som troligen ingick i konstruktionen. En käpp eller stör kan ha fungerat som klätterpinne för exempelvis bönor. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A. Makrofossilprovet på fyllningen (K37, PM18) visade att jorden var artificiellt sammanblandad med lerig sand (sandklumpar >5 mm). Träkol noterades i analysen, liksom en liten metallsmälta, sädeskorn (Bilaga 4).

Fyllning/brukning: 37

Nedgrävning/pinnstick: 141, 142

Nedgrävning/konstruktion: 125

Datering: Troligen äldre järnålder

Figur 10. Odlingsbädd K37, K38 och K39.

Grupp 5. Odlingsbädd

Ingående kontexter: 39, 119, *FU180*

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 2,70×1,02 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Fyllningen (K39) innehöll gråsvart lerig kulturjord med sandinslag med enstaka träkolsprickar och bränd lera. Nedgrävningen för själva odlingsbädden (K119) var lite oregelbunden och långsmal. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A.

Fyllning/brukning: 39

Nedgrävning/konstruktion: 119

Grupp 6. Odlingsbädd

Ingående kontexter: 42, 124, 129, 130, 131

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 2,50×1,00 m. Fyllningen (K42) innehöll mörk brungrå kulturjord med lera och siltinslag med inslag av sot, träkol och småsten. I nedgrävningen för själva odlingsbädden (K124) fanns centralt tre störhål (K129, 130, 131) som troligen ingick i konstruktionen. Käppar eller störar kan ha fungerat som klätterpinnar för exempelvis bönor. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A. Makrofossilprovet på fyllningen (K42, PM1) visade att jorden var artificiellt sammanblandad med lerig sand (sandklumpar >5 mm). Träkol noterades i analysen (Bilaga 4).

Fyllning/brukning: 42

Nedgrävning/pinnstick: 129, 130, 131

Nedgrävning/konstruktion: 124

Grupp 7. Odlingsbädd

Ingående kontexter: 43, 120, 121, 122

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,80×0,80 m, men blev endast delundersökt då fortsättningen låg under undersökningsområdets schaktkant. Fyllningen (K43) innehöll gråbrun kulturjord med lera och siltinslag med inslag av bränd lera, träkol och småsten. I nedgrävningen för själva odlingsbädden (K122) fanns centralt två störhål (K120, 121) som troligen ingick i konstruktionen. Käppar eller störar kan ha fungerat som klätterpinne för exempelvis bönor. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A.

Fyllning/brukning: 43

Nedgrävning/pinnstick: 120, 121

Nedgrävning/konstruktion: 122

Anmärkning: Delundersökt.

Grupp 8. Hägn

Ingående kontexter: 198, n34, n35, n36, n41

Norr om klustret med odlingsbäddar dokumenterades flera stolphål (n34, n35, n36) eller i ett fall en grop/ett stolphål (K198). Gropens eller stolphålets dimension tyder på att det antingen bör ha varit en stabil stolpe Ø 0,50 m eller att det är en nedgrävning för en buske eller ett mindre träd. Nedgrävningarna måste inte nödvändigtvis vara samtida med odlingsbäddarna, men de ligger placerade på så sätt att de bildar en avskiljande linje mellan Hus A och odlingsbäddarna. Vinkeln i jämförelse med byggnaden är snarlik vilken gör att den med största sannolikhet är samtida. Ett stolphål (n41) är placerad i mittpunkten av odlingsbäddarna i Hushåll A. Eventuellt har den ingått i hägnet, eller så har den haft en egen funktion som exempelvis en stolpe med fågelskrämma, stötta eller markering. Odlingar behövde både skyddas mot vind och kringströvande djur. Alternativen som fanns var bland annat trä-/risstaket eller buskar/häckar.

Nedgrävning/konstruktion: 198, n34, n35, n36

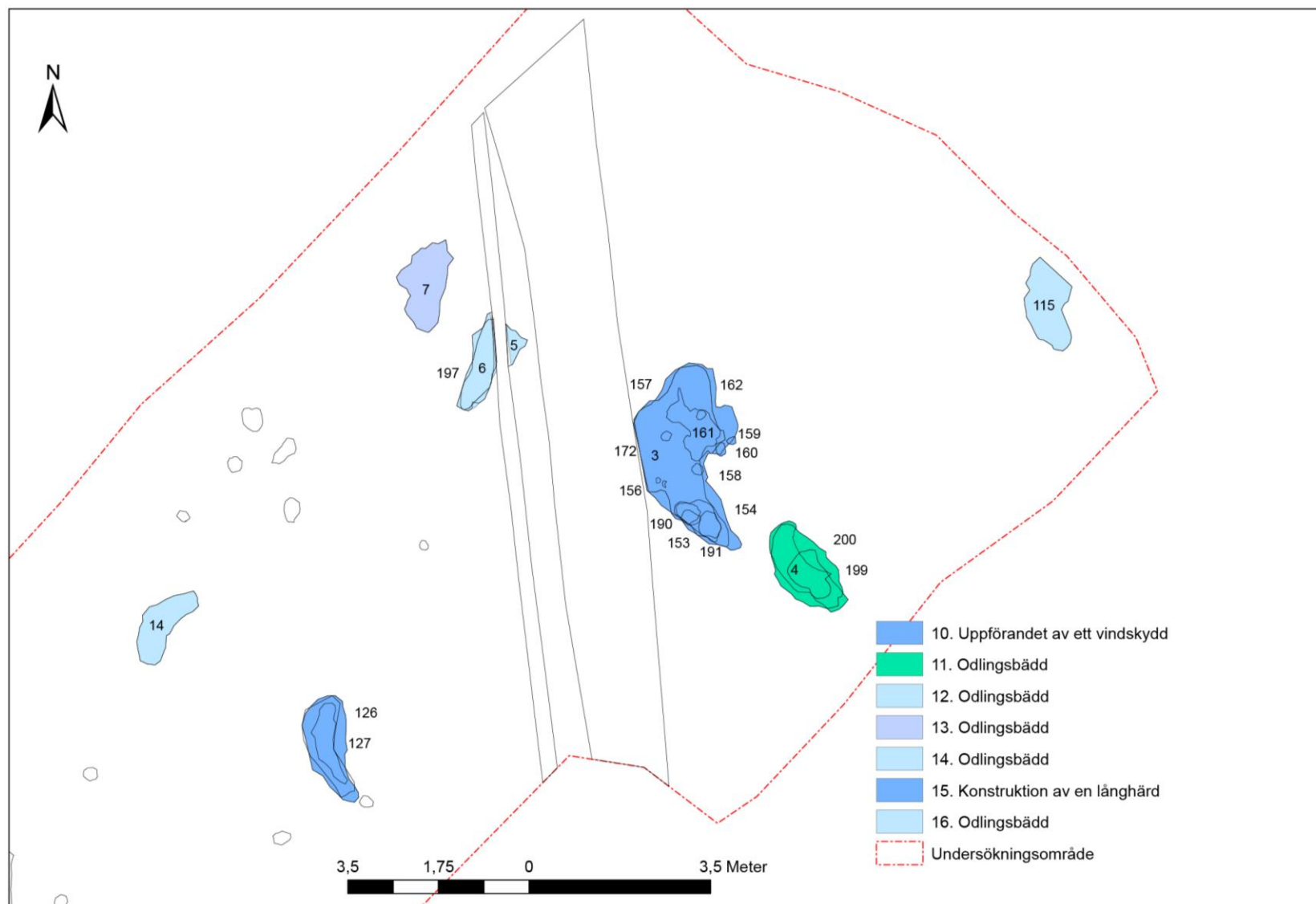
Grupp 9. Odlingsbädd

Ingående kontexter: FU193, 44, 163

Ett stolphål alternativt ett stenvtryck (FU193) undersöktes längst upp i anläggningen under förundersökningen. En odlingsbädd med preparerad jord för odling dokumenterades. Bäddens mått var 2,10×10,40 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Fyllningen (K44) innehöll gråbrun finkornig och lerig kulturjord med sandinslag och träkolsprickar. Fyllningen var porös. Nedgrävningen för själva odlingsbädden (K163) var lite oregelbunden och långsmal. Odlingsbädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll A.

Fyllning/brukning: *FU193* (Fyllning i stolphål), 44

Nedgrävning/konstruktion: 163

Figur 11. Hushåll B. Grupp 10–16

Uppbyggnad av Hushåll B

Grupp 10. Uppförandet av ett vindskydd

Ingående kontexter: 3, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 172, 190, 191

En böjd ränna med en yta på 3,50×2,00 m i nord-sydlig orientering med en utbuktning österut dokumenterades i de norra delarna av undersökningsområdet. Det översta lagret (K3) var brunsvart och relativt kompakt och tolkades som ett trampat brukningslager i en nedgrävd konstruktion (K172) som kan ha fungerat som ett mindre vindskydd. Öppningen bör ha varit placerad österut, bort från de kraftiga sydvästliga vindarna. Flera stolphål dokumenterades som utgjorde en tak- och väggkonstruktion (K155, 156, 157, 158, 159, 160, 162). I nedgrävningens södra del fanns en härd (K153) med ett smutslager runtom (K154). Under härden och smutslagret fanns två försänkningar (K190, 191) som kan ha varit en del i en försänkt härdkonstruktion. Ett grått lerigt och kompakt lager tolkat som ett golv (K161) fanns i området kring ingången. En större nedgrävning för hela vindskyddet (K172) med relativt plan botten och något rundad bottenkant utgjorde den primära ytan för vindskyddet. Konstruktionen var sannolikt inte uppförd för att fungera som bostad. Men den kan ha utgjort en tillfällig förvaringsplats som kunde värmas upp. Makrofossilprovet på härden (K153, PM5) visade att det rörde sig om lermorän bestående av siltig lera. Träkol noterades i analysen, liksom keramikfragment (Bilaga 4). Makrofossilprovet på golvet (K161, PM8) visade att det rörde sig om lermorän bestående av siltig lera. Träkol noterades i analysen, liksom glasade mineralsmältor (Bilaga 4).

Lager/brukning: 3 (yngsta brukning), 153 (härd), 154 (smutslager)

Nedgrävning/fördjupning: 190, 191

Lager/brukning: 161, golv

Nedgrävning/konstruktion stolphål: 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162

Nedgrävning/konstruktion vindskydd: 172

Anmärkning: Vindskyddet skuret av dike i väster

Figur 12. Nedgrävning för härd i vindskydd.

Grupp 11. Odlingssädd

Ingående kontexter: FU187, 4, 199, 200

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,90×1,05 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Översta brukslagret undersöktes på förundersökningen (FU187) och kan möjligen vara detsamma som det översta lagret som undersöktes på den avslutande undersökningen (K4). Fyllningen (K4) innehöll svartgrå finkornig och lerig kulturjord med siltinslag med träkolsprickar och humus. Fyllningen var i det närmaste fri från större komponenter. Nedgrävningen för själva odlingsbädden (K199) var lite oregelbunden och långsmal. Ytterligare en fördjupning (K200) fanns centralt i anläggningen, vilket gjorde att djupet som mest var 0,40 m under nedgrävningskanten i morän. Odlingssädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll B. Makrofossilprovet på fyllningen (K4, PM1) visade att jorden var artificiellt sammanblandad med lerig sand (sandklumpar >5 mm). Träkol noterades i analysen, liksom örtstamdelar, vassnod, hasselnötsskal, ospecificerat sädeskorn (Bilaga 4).

Fyllning/brukning: FU 187, 4

Nedgrävning/fördjupning: 200

Nedgrävning/konstruktion: 199

Grupp 12. Odlingssädd

Ingående kontexter: 5, 6, 197

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,80×1,00 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Fyllningen (K5=6) innehöll svartbrun finkornig och lerig kulturjord med siltinslag med träkolsprickar, sot och humus. Fyllningen var i det närmaste fri från större komponenter. Nedgrävningen för själva odlingsbädden (K197) var lite oregelbunden och långsmal. Odlingssädden ingick i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll B.

Fyllning/brukning: 5, 6

Nedgrävning/konstruktion: 197

Anmärkning: Odlingssädden är skuren av ett dike (K1)

Grupp 13. Odlingssädd

Ingående kontexter: 7

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,90×0,90 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Anläggningen undersöktes ej men bedöms ändå utifrån storlek, utformning och placering ingå i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll B.

Fyllning/brukning: 7

Nedgrävning/konstruktion: ej undersökt

Anmärkning: Odlingssädden är endast ockulärt besiktigat och inmätt.

Grupp 14. Odlingssädd

Ingående kontexter: 14

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,60×0,60 m, ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Anläggningen undersöktes ej men bedöms ändå utifrån storlek, utformning och placering ingå i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll B.

Fyllning/brukning: 14

Nedgrävning/konstruktion: ej undersökt

Anmärkning: Odlingsbädden är endast ockulärt besiktigat och inmätt.

Grupp 15. Konstruktion av en långhärd

Ingående kontexter: 126, 127

Strax norr om byggnaden tillhörande Hushåll A dokumenterades lämningen efter en långhärd. Till formen och måtten överensstämmer den väl med odlingsbäddarna i området. Under destruktionslagret (K15, grupp 29) framkom dock ett omfattande lager med träkol (K126) ända ner till botten av nedgrävningen (K127). Kan vara en hel stock som brunnit med tanke på omfattningen och utformningen av härden. Eftersom långhärden var såpass nära byggnaden till Hushåll A är det rimligt att förmoda att härden tillkomit antingen före eller efter Hushåll A.

Fyllning/brukning: 126 (träkol)

Nedgrävning/konstruktion: 127

Grupp 16. Odlingsbädd

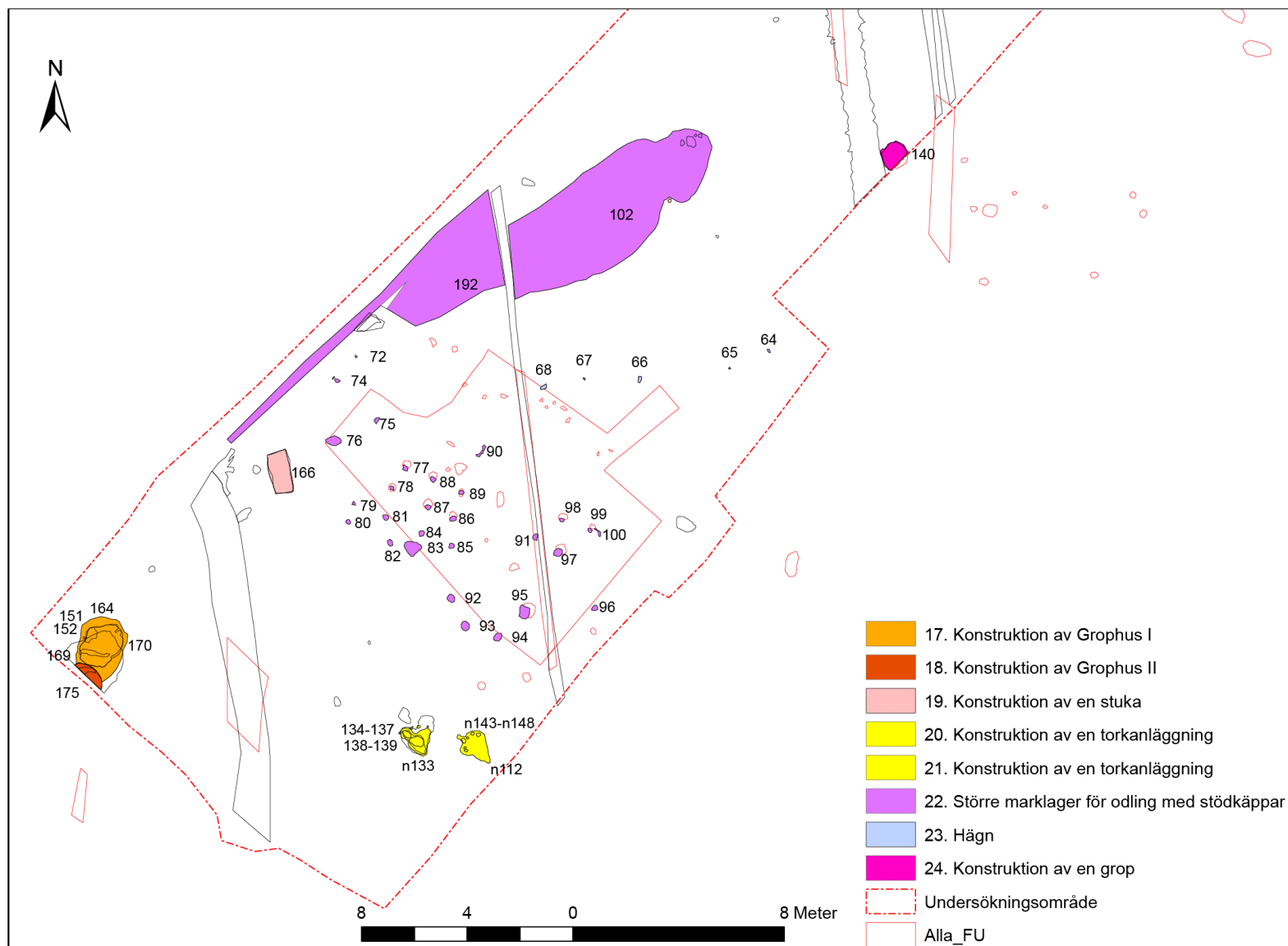
Ingående kontexter: 115

En odlingsbädd med preparerad jord för odling. Bäddens mått var 1,60×0,80 m (del utanför undersökningsområde), ett lämpligt mått för att komma åt odlingarna från alla håll. Anläggningen är inte undersökt men bedöms ändå utifrån storlek, utformning och placering ingå i ett kluster av odlingsbäddar i Hushåll B.

Fyllning/brukning: 115

Nedgrävning/konstruktion: ej undersökt

Anmärkning: Odlingsbädden är endast ockulärt besiktigat och inmätt.

Figur 13. Hushåll C. Grupp 17–24.

Uppbyggnad av Hushåll C

Grupp 17. Konstruktion av Grophus I

Ingående kontexter: n151, 152, 164, 169, 170,

I undersökningsområdet södra delar dokumenterades ett eller flera grophus beroende på om det ska tolkas som ett eller två rum som samexisterat. Det som står klart är att ett rum som representerar den äldsta delen (K170) har vid någon tidpunkt blivit skuren av ytterligare ett grophus/rum (K175). Det äldsta grophuset hade ett rumsmått på nedgrävningen på omkring 1,68×2,50 m och orienteringen var nord-sydlig. En dräneringsränna (K169) grävdes i moränen under det som senare blev golvyta (K164) och ovanpå golvet dokumenterades en härd (K152). Ett stolphål vid sidan om grophuset har dokumenterats (n151) och detta kan ha ingått i en konstruktion kopplat till härden, ev ingått i väggkonstruktion eller rökgång. Ett makrofossilprov togs i golvytan (K164) vilket uppvisade inslag av träkol, metallsmälta och förekomst av skalkorn samt tröskningsrester av spelt (Bilaga 4).

Fyllning/brukning äldsta grophus I: 152 (härd), 164 (golv under härd)

Nedgrävning/konstruktion stolphål tillhörande äldsta grophus I: n151

Nedgrävning/konstruktion äldsta grophus I: 169, dräneringsränna

Nedgrävning/konstruktion äldsta grophus I: 170, nedgrävning grophus

Slutsats: På grund av grophusets ringa omfattning betraktas anläggningen ej som en bostadsyta utan snarare som ett utrymme där någon form av verksamhet har ägt rum.

Figur 14. Nedgrävning för Grophus I (K170) och Grophus II (K175) i schaktkanten.

Figur 15. Aja Guldåker mäter in dräneringsrännan (K169) på botten av Grophus I. På vänster sida skymtar stödkanten (K165) i Grophus II.

Grupp 18. Konstruktion av Grophus II

Ingående kontexter: 165, 175,

I anslutning till det äldre grophuset skapades ytterligare ett rum i söder (K175) och nedgrävningen skar det äldre grophuset något, men lämnade golvytan (K164) intakt, vilket kan betyda att det endast ska betraktas som en utbyggnad av Grophus I. Ingen golvyta dokumenterades och måttet på grophuset kunde inte bedömas helt då merparten av grophuset låg in i den södra schaktkanten på undersökningsområdet. Bredden på grophuset var omkring 1,70 m, vilket överensstämmer med övergången från Grophus I. En stödkant med lera (K165) lades lite snett upp emot Grophus II:s nordvästra del, kanske som en stödkant mot Grophus I.

Lager/brukning grophus II: 165 (stödkant)

Nedgrävning/konstruktion yngsta grophus II: 175, skär äldsta Grophus I

Slutsats: På grund av grophusets ringa omfattning betraktas anläggningen ej som en bostadsyta utan snarare som ett utrymme där någon form av verksamhet har ägt rum.

Grupp 19. Konstruktion av en stuka

Ingående kontexter: 166

En rektangulär nedgrävning med dimensionerna 0,67×1,56×0,20 m dokumenterades cirka 8 m norr om Grophus I. Inga fynd påträffades som kan datera anläggningen, men troligen kan den knytas till aktiviteterna i området för Hushåll C under äldre järnålder. Djupet på stukan var inte så imponerande, men tillsammans med ytterligare kanske 0,20 m plus eventuellt övertäckning kan det ha varit tillräckligt för att förvara mat tillfälligt.

Nedgrävning/konstruktion: 166

Grupp 20. Konstruktion av en torkanläggning

Ingående kontexter: 133, 134, 135, 136, 137, 171=138, 139

Omkring 11 m öster om Grophus I dokumenterades ett kluster av käpphåll och gropar som tolkas ha ingått i en torkanläggning. Den större nedgrävningen (K133) var lite hjärtformad med mått från hjärtflikarna till spets på vardera omkring 1,20 m. Inuti "hjärtat" fanns ytterligare två nedgrävningar (K138 Ø 0,36 m och K139 Ø 0,55 m). De båda nedgrävningarna gick in i varandra som en åtta och de hade båda plan botten, precis som att det vore en avställningsyta för två keramikkrärl. I norra delen av det nedgrävda "hjärtat" fanns fyra störhål jämnt fördelat (K134, 135, 136, 137) och dessa kan ha fungerat för en lättare tak- eller väggkonstruktion. Eventuell värme/glöd kan ha placerats i keramikkrärl och värmen fördelades i utrymmet. En möjlighet är också att det var en torkanläggning som skyddade exempelvis grödor från regn och att tillskottsvärme saknades.

Nedgrävning käpphåll/konstruktion: 134, 135, 136, 137

Nedgrävning ränna/konstruktion: 171=138, 139. Två sammanhängande stolphål alt. förvaringsutrymme för t ex krukor med plan botten

Nedgrävning/konstruktion torkanläggning: 133

Grupp 21. Konstruktion av en torkanläggning

Ingående kontexter: n112, n143, n144, n145, n146, n147, n148

Omkring 14 m öster om Grophus I dokumenterades ett kluster av käpphåll och en grop som tolkas ha ingått i en torkanläggning. Den större nedgrävningen (Kn112) var nästan rektangulär med en dimension på 0,43×0,65 m. I norra delen av Kn112 fanns sex störhål/stolphål jämnt fördelat (K n143, n144, n145, n146, n147, n148) och dessa kan ha fungerat för en lättare tak- eller väggkonstruktion. Eventuell värme/glöd kan ha placerats i keramikkrärl och värmen fördelades i utrymmet. En möjlighet är också att det bara var en torkanläggning som skyddade exempelvis grödor från regn och att tillskottsvärme saknades.

Nedgrävning käpphåll/konstruktion: n143, n144, n145, n146, n147, n148

Nedgrävning/konstruktion torkanläggning: n112

Grupp 22. Större marklager för odling med stödkäppar

Ingående kontexter förundersökning: *FU0, FU 151, FU 152, FU 153, FU 154, FU 155, FU 156, FU 157, FU 158, FU 159, FU 160, FU 174, FU 190, FU 189, FU 198, FU 197, FU 161, FU 162, FU 163, FU 193, FU 188*

Ingående kontexter slutundersökning: 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 192,

Under förundersökningen noterades ett mörkt marklager och igenom det förekom en mängd störhål. Vid schaktningsarbetena i samband med den särskilda arkeologiska undersökningen eftersöktes marklagret. Det visade sig vara problematiskt då det torra vädret i början på juli effektivt torkade ut alla färgskiftningar. Genom att sammanlagga de ytor som ändå konstaterades kunde ett område på cirka 285 kvm urskiljas. I den södra delen av odlingslagret fanns ett rutnät av störhål som delvis framkom

redan vid förundersökningen. I vissa fall fångade den avslutande undersökningen botten på stolphålen. Makrofossilprovet på fyllningen (K192, PM15) visade att jorden var artificiellt sammanblandad med lerig sand (sandklumpar >5 mm). Träkol noterades i analysen, liksom örtstamdelar och rottrådar (Bilaga 4).

Lager/odlingsjord: 102, 192, *FU0*

Stolp-/kåpphål: 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, *FU 151, FU 152, FU 153, FU 154, FU 155, FU 156, FU 157, FU 158, FU 159, FU 160, FU 174, FU 190, FU 189, FU 198, FU 197, FU 161, FU 162, FU 163, FU 193, FU 188*

Grupp 23. Hägn

Ingående kontexter: 64, 65, 66, 67, 68

En sträcka av marklagret på cirka 17 m kan ha varit inhägnat av ett staket i väst–östlig orientering. Förmodligen var det bara bottendelen som syntes, vilket innebär att det egentligen rörde sig om rejälare stolpar som avskilt en yta.

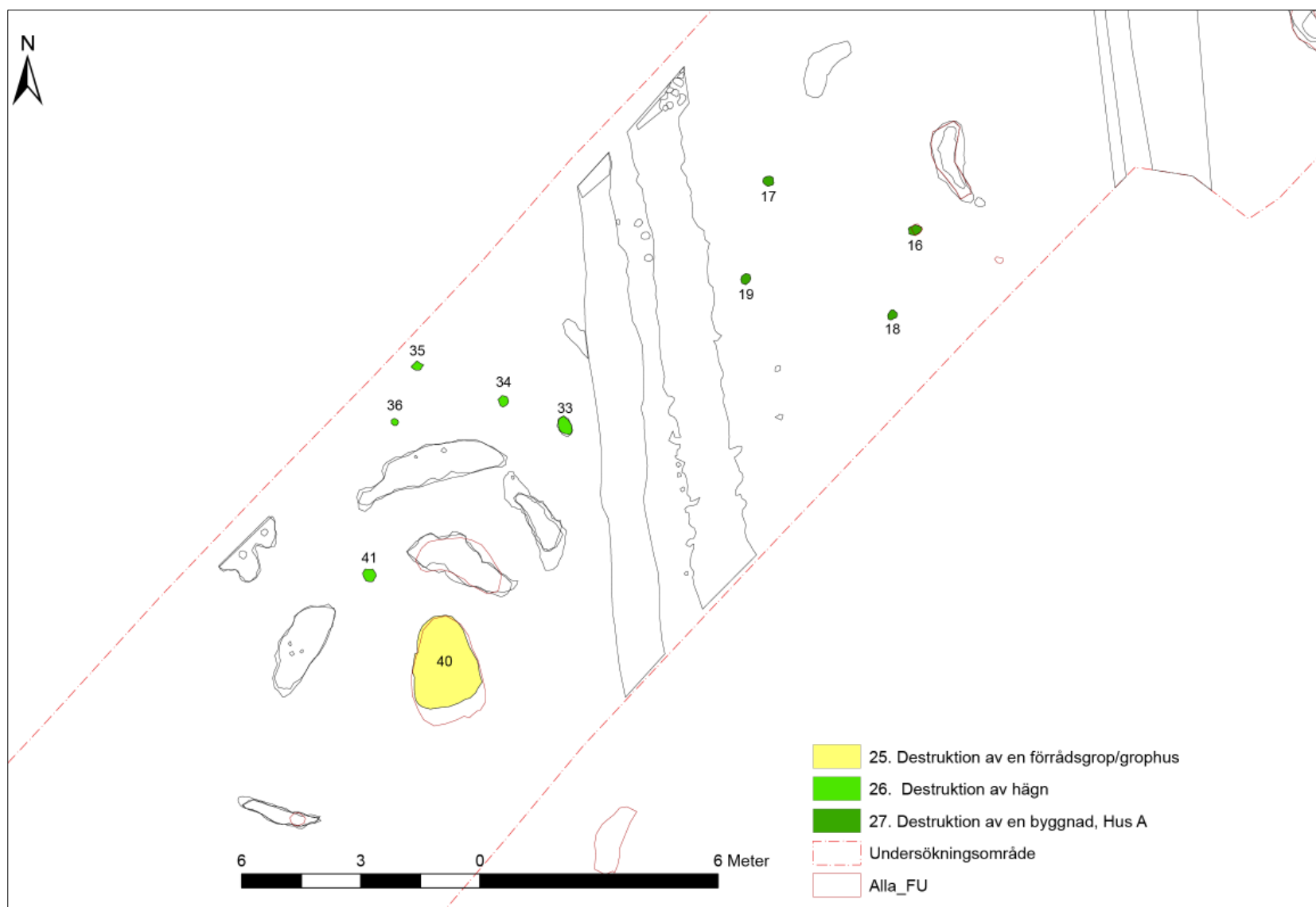
Stolp-/kåpphål: 64, 65, 66, 67, 68

Grupp 24. Konstruktion av en grop

Ingående kontexter: 140

I den östra schaktkanten centralt på undersökningsområdet framkom en rundad nedgrävning med plan botten, vilken kan ha fungerat som stuka för förvaring av mat.

Nedgrävning/konstruktion: 140

Figur 16. Nedläggning Hushåll A. Grupp 25–27 med kontextnummer.

Nedläggning av Hushåll A

Grupp 25. Destruktion av en förrådsgröp/grophus

Ingående kontexter: 40

Vid förundersökningen undersöktes den 2,60×1,60 stora gropen (Grupp 2) och i fyllningen påträffades keramik, både trattbägare och tidigneolitisk sådan. Tolkningen var då att det rörde sig om en offergrop. Fyllningen är i detta fall den sekundära handlingen kopplad till nedgrävningen och fyllningen representerar ett destruktionskede. Keramiken kan vara resultatet av att ytor rensats.

Fyllning/destruktion: 40

Anmärkning: trattbägarkeramik (488 gr) samt tidigneolitisk (250 gr). Fyllningen undersöktes på förundersökningen (FU179).

Grupp 26. Destruktion av hägn

Ingående kontexter: 33, 34, 35, 36, 41

När Hushåll A lämnade platsen togs även staketvirket med och hålen efter stolparna fylldes igen. En alternativ tolkning är förstås att staketet togs ned för att det inte längre fyllde sin funktion.

Fyllningar/destruktion: 33, 34, 35, 36, 41

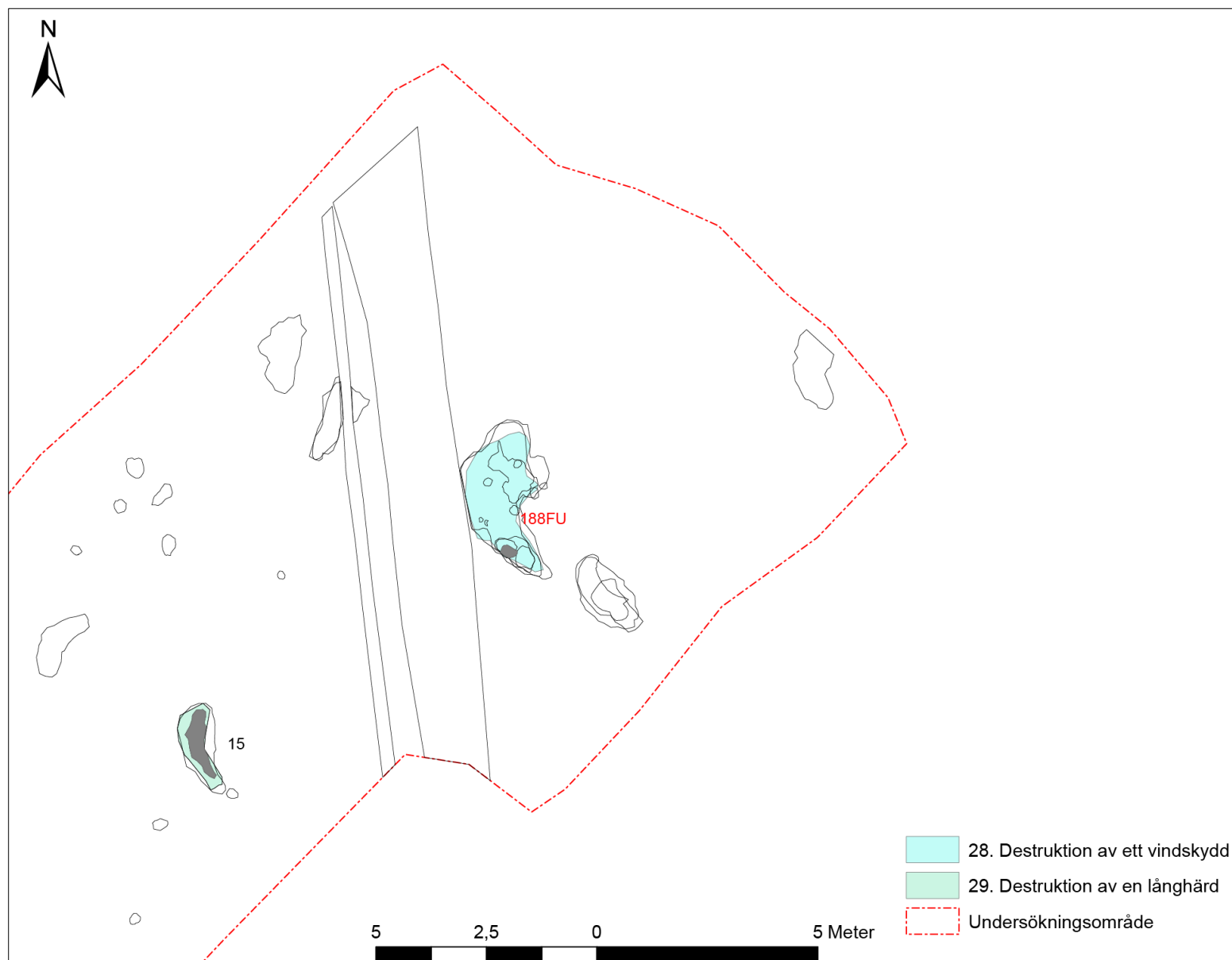
Datering: Troligen äldre järnålder.

Grupp 27. Destruktion av en byggnad, Hus A

Ingående kontexter: 16, 17, 18, 19

Fyllningar i stolphål representerar en tid när byggnaden inte längre var i bruk. En anledning kan vara att ytan tillgängliggjordes för andra aktiviteter, exempelvis för odling.

Fyllningar/destruktion: 16, 17, 18, 19

Figur 17. Nedläggning Hushåll B Grupp 28–29 med kontextnummer.

Nedläggning av Hushåll B

Grupp 28. Destruktion av ett vindskydd

Ingående kontexter: *FU 188*

Vid förundersökningen undersöktes ett cirka 1,60×3,10 m stort fyllningslager med en böjd form. Fyllningslagret representerade en period när det underliggande vindskyddet togs ur bruk.

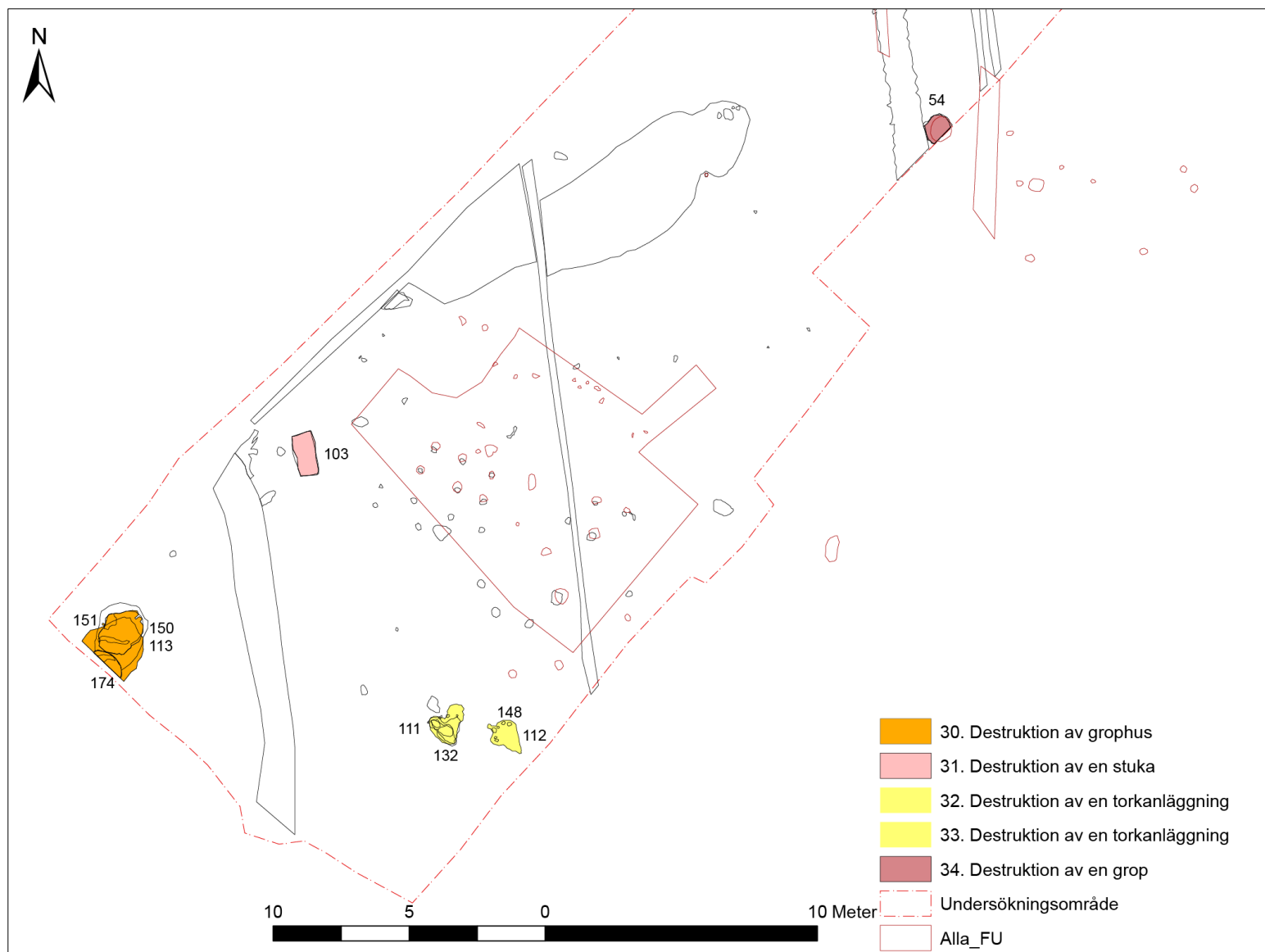
Fyllning/destruktion: *FU 188* (undersökt på förundersökningen)

Grupp 29. Destruktion av en långhärd

Ingående kontexter: *FU184,15*

Vid förundersökningen undersöktes ett cirka 1,80×0,45 m stort fyllningslager med en böjd form. Vid den särskilda undersökningen undersöktes ett svartgrå kulturlager innehållandes humus, träkol och sot som låg ovanpå primärlagret (k126) med träkol. Fyllningslagret representerade en period när den underliggande långhärden togs ur bruk.

Fyllning/destruktion: *FU184,15*

Figur 18. Nedläggning Hushåll C. Grupp 30–34 med kontextnummer.

Nedläggning av Hushåll C

Grupp 30. Destruktion av grophus

Ingående kontexter: 113, 150, 151, 174

Det äldsta grophuset (Grupp 17) fylldes igen först (K150) vilket kan betyda att det yngre grophuset (Grupp 18) forsatte att existera en tid. Det fylldes dock också igen så småningom (K174) och efter detta påfördes ytterligare ett lager på (K113). Fyllningslagren representerar en destruktionsperiod och fynden kopplade till fyllningarna kan både representera ett material som städats undan i samband med destruktionsperiod, men det kan också vara hämtat från närområdet och därmed representera ett annat tidsutsnitt. Längst upp i fyllningskedjan (K113) har vi de äldsta keramikfynden som kan dateras till TN/MN och fynd av retuscherad flinta (Bilaga 2, Luhm 32659:6, 27, 28, 29). I det äldre grophusets fyllning (K150) är fynden också motsägelsefulla med keramikfynd med förhistorisk datering (Bilaga 2, Luhm 32659:9), 736 gram keramik daterad till FRJÅ eller alternativt VIK (Bilaga 2, Luhm 32659:13) samt flintavslag och en spik (Bilaga 2, Luhm 32659:31, 32).

Utjämning Grophus II och I/destruktion: 113

Fyllning/destruktion yngsta Grophus II: 174

Fyllning/destruktion äldsta Grophus I: 150

Fyllning/destruktion stolphål tillhörande äldsta Grophus I: 151

Grupp 31. Destruktion av en stuka

Ingående kontext: 103

Då stukan (K166) fyllt ut sin funktion fylldes den igen med ett mörkbrunt lager av sandig lera, grus och sten.

Fyllning/destruktion: 103

Grupp 32. Destruktion av en torkanläggning

Ingående kontext: 111, 132

Då torkanläggningen (K133) fyllt ut sin funktion fylldes den igen med ett brunt lager av lera och humus. Makrofossilprovet togs på fyllningen (K112, PM11) som troligen hämtats från närområdet. Träkol noterades i analysen, liksom örtstamdelar, brända benfragment och oljedådra (Bilaga 4).

Fyllning/destruktion nedgrävning samt käpphål: 111

Fyllning i ränna/destruktion: 132

Grupp 33. Destruktion av en torkanläggning

Ingående kontexter: 112, 143, 144, 145, 146, 147, 148

Då torkanläggningen (n112) och konstruktionen med störrar (n143, n144, n145, n146, n147, n148) fyllt ut sin funktion fylldes den igen med ett brunt lager av lera och humus.

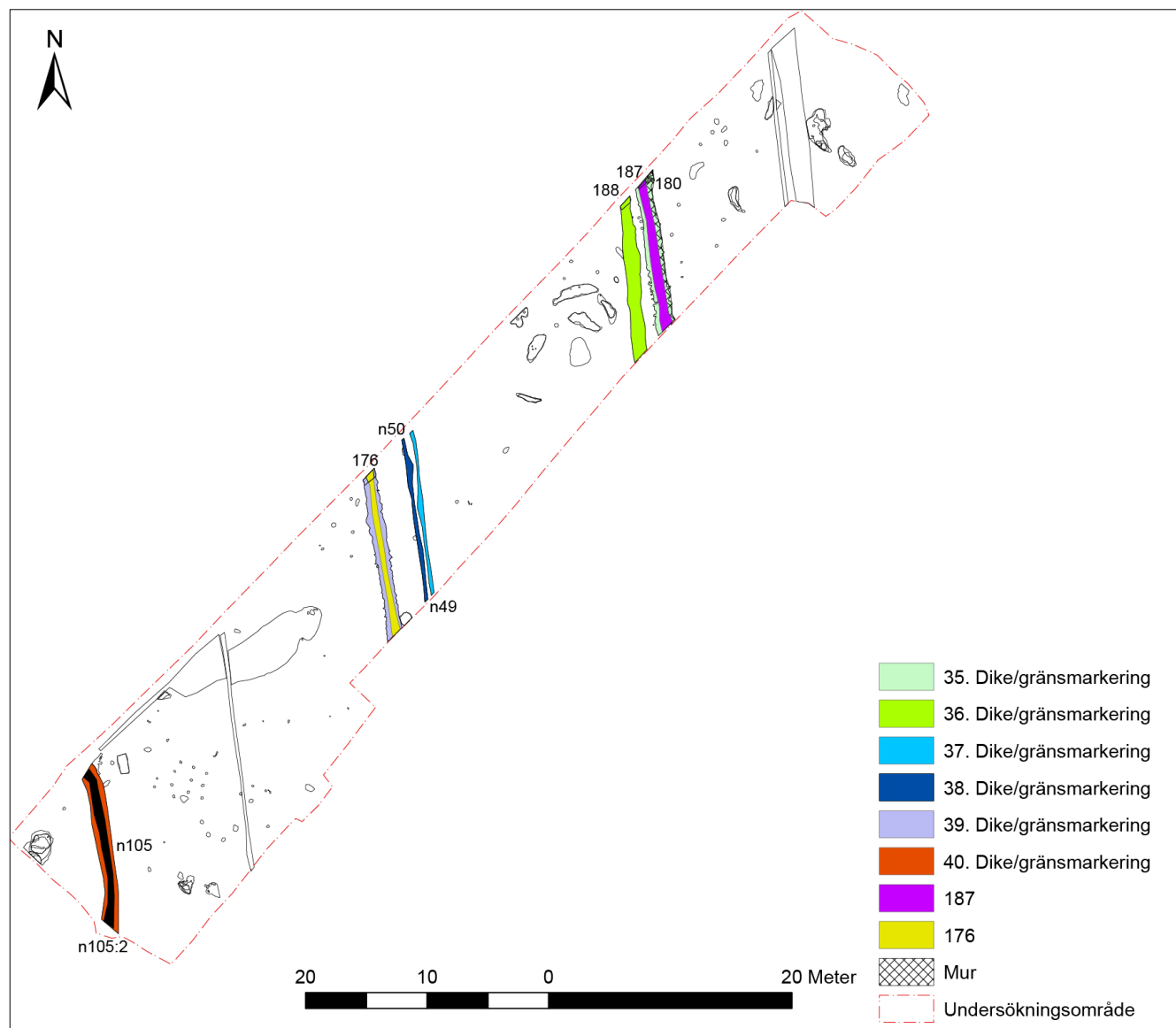
Fyllning/destruktion nedgrävning samt käpphål: 112, 143, 144, 145, 146, 147, 148

Grupp 34. Destruktion av en grop

Ingående kontexter: *FU176*, 54

Anläggningen undersöktes redan delvis under förundersökningen (*FU176*) och vid den särskilda undersökningen påträffades i det översta fyllningslagret (K54) en liten keramikskärva från förromersk järnålder (Bilaga 2, Luhm 32659:11), ett av få inslag daterat till den tidsperioden på undersökningsområdet. Fyllningen representerar en period av destruktion av den primära funktionen som anläggningen haft och därmed kan det sekundära fyllningsmaterialet tillhöra en annan tidsperiod. I detta fall är fyndmaterialet troligtvis äldre än nedgrävningen då fyllningen hämtats i närområdet.

Fyllning/destruktion: *FU176*, 54

Figur 19. Konstruktion av diken/ägogränser före 1799. Grupp 35–40 med kontextnummer.

Konstruktion av diken/ägogränser före 1799

Grupp 35. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189

Ett dike med en bredd på cirka 0,90 m och ett djup av omkring 0,70 m löpte i N-S orientering över undersökningsytan. Öster om diket har sannolikt en uppbyggnad av sten och stolpar funnits då det framkom tydligt vid delundersökningen av fyllningslagret (K22)

Nedgrävning/konstruktion dike: 187

Nedgrävning/konstruktion mur (stenavtryck) utmed dike/mur: 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186,

Nedgrävning/konstruktion stolphål utmed dike/mur: 189

Anmärkning: Endast en liten yta undersökt där fyllning K22 grävdes bort. Under K22 framkom kluster av stenavtryck, samt enstaka stolphål på östra sidan om diket.

Datering: äldre än 1799

Figur 20. Destruktion/igenfyllning av dike (K187) med avtryck från stenar i norra kanten.

Grupp 36. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 188

Ett dike med en bredd på cirka 1,05 m och ett djup på omkring 0,30 m löpte i N–S orientering över undersökningsytan. I sektion framgick att även detta dike har haft stolpar öster om diket.

Nedgrävning/konstruktion: 188

Datering: äldre än 1799

Grupp 37. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: n49

En smal sträng med en bredd av ringa 0,33 m löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Troligen äldre än 1799 då den hade rätt vinkel, men saknas på kartan. Har förmodligen varit en äldre gränsmarkering, kanske endast med en stolprad eller ett litet dike.

Nedgrävning/konstruktion: n49

Datering: äldre än 1799

Anmärkning: Endast okulärbesiktigad, ej undersökt.

Grupp 38. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: n50

En smal sträng med en bredd av ringa 0,33 m löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Troligen äldre än 1799 då den hade rätt vinkel, men saknas på kartan. Har förmodligen varit en äldre gränsmarkering, kanske endast med en stolprad eller ett litet dike.

Nedgrävning/konstruktion: n50

Datering: äldre än 1799

Grupp 39. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 176, 177

Ett dike som löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Med årens lopp hade den blivit omgrävt vid flera tillfällen. Det äldsta diket (K177) var omkring 0,70 m brett och endast 0,20 m djupt. Med andra ord mer en gränsmarkering. Det omgrävda yngre diket (K176) var omkring 1,26 m brett 0,40 m djupt. I sektion fanns det en tredje omgrävning som ej framgick vid schaktningen.

Nedgrävning/konstruktion yngre dike: 176

Nedgrävning/konstruktion äldre dike: 177

Datering äldre dike: äldre än 1799

Anmärkning: Endast delundersökt. På inmätningen av fyllningen (K53) framgår det att fyllningen troligen döljer flera stolphål då det är tydliga flikar i inmätningen.

Grupp 40. Dike/gränsmarkering

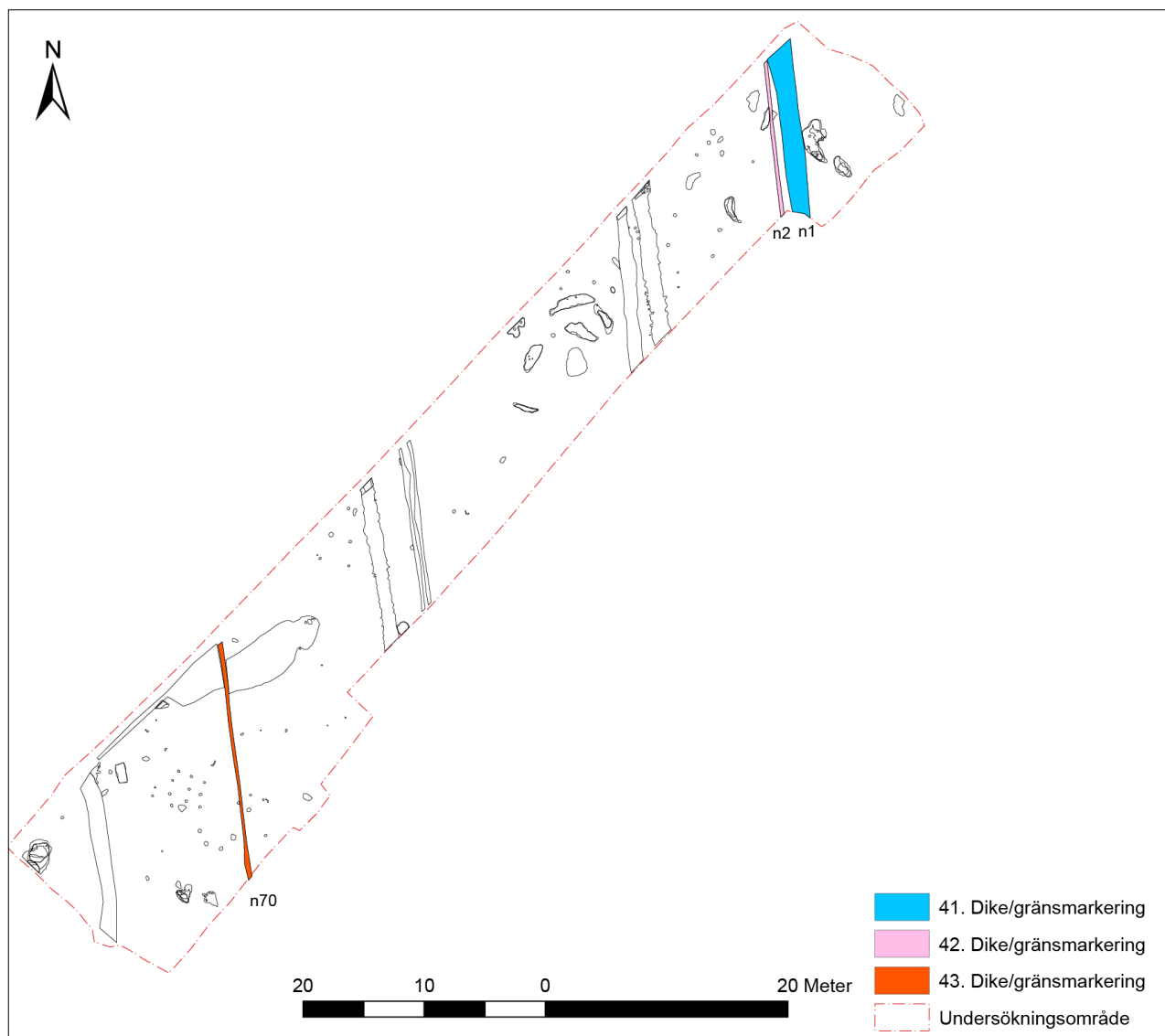
Ingående kontexter: n105, n105:2,

Ett dike som löpte i N–S orientering över undersökningsytan, men hade inte riktigt samma räta linje som övriga diken utan svängde lätt åt N–S som en båge. En sektion upprättades centralt på diket och en

sektion upprättades vid den norra schaktkanten. Resultatet från sektionsritningarna visar att det förekommit en omgrävning. Det äldsta diket (Kn105) hade en något konisk form med plan botten på nästan 0,70 m. Längst upp i ytan var diket 1,20 m brett. Dikets djup uppmätte 0,50 m och kan ha varit vattenförande periodvis. Det yngre diket (n105:2) hade ungefär samma form som det äldre, men endast 0,30 m i botten och en bredd av 1,00 m i ytan. Djupet var 0,40 m.

Nedgrävning/konstruktion dike: n105, n105:2

Datering dike: äldre än 1799

Figur 21. Konstruktion av diken/ägogränser 1799. Grupp 41–43 med kontextnummer till vänster och till höger *Concept Charta HierupsBys Åker Wångar 1799*

Konstruktion av diken/ägogränser 1799

Grupp 41. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: n1

Ett dike som löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Diket blev endast okulärt besiktigat och inmätt varpå nedgrävningen endast uppskattades. Om man förutsätter att nedgrävningen rimmar väl med fyllningen så var diket närmare 2,50 m brett. Med den bredden dolde det sig förmodligen två diken under fyllningen, alternativt ett dike och en stenvall.

Nedgrävning/konstruktion: n1

Datering: *Concept Charta HierupsBys Åker Wångar* 1799 (jfr figur 21)

Anmärkning: Ev grupperas med n2 som ligger dikt an väster om kontext.

Grupp 42. Dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: n2

Ett dike som löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Diket blev endast okulärt besiktigat och inmätt varpå nedgrävningen endast uppskattades. Om man förutsätter att nedgrävningen rimmar väl med fyllningen så var diket endast 0,28 m brett. Diket var knappast vattenförande utan fungerade enbart som gränsmarkering.

Nedgrävning/konstruktion: n2

Datering: *Concept Charta HierupsBys Åker Wångar* 1799 (jfr figur 21)

Anmärkning: Ev grupperas med n1 som ligger dikt an öster om kontext.

Grupp 43. Dike/gränsmarkering

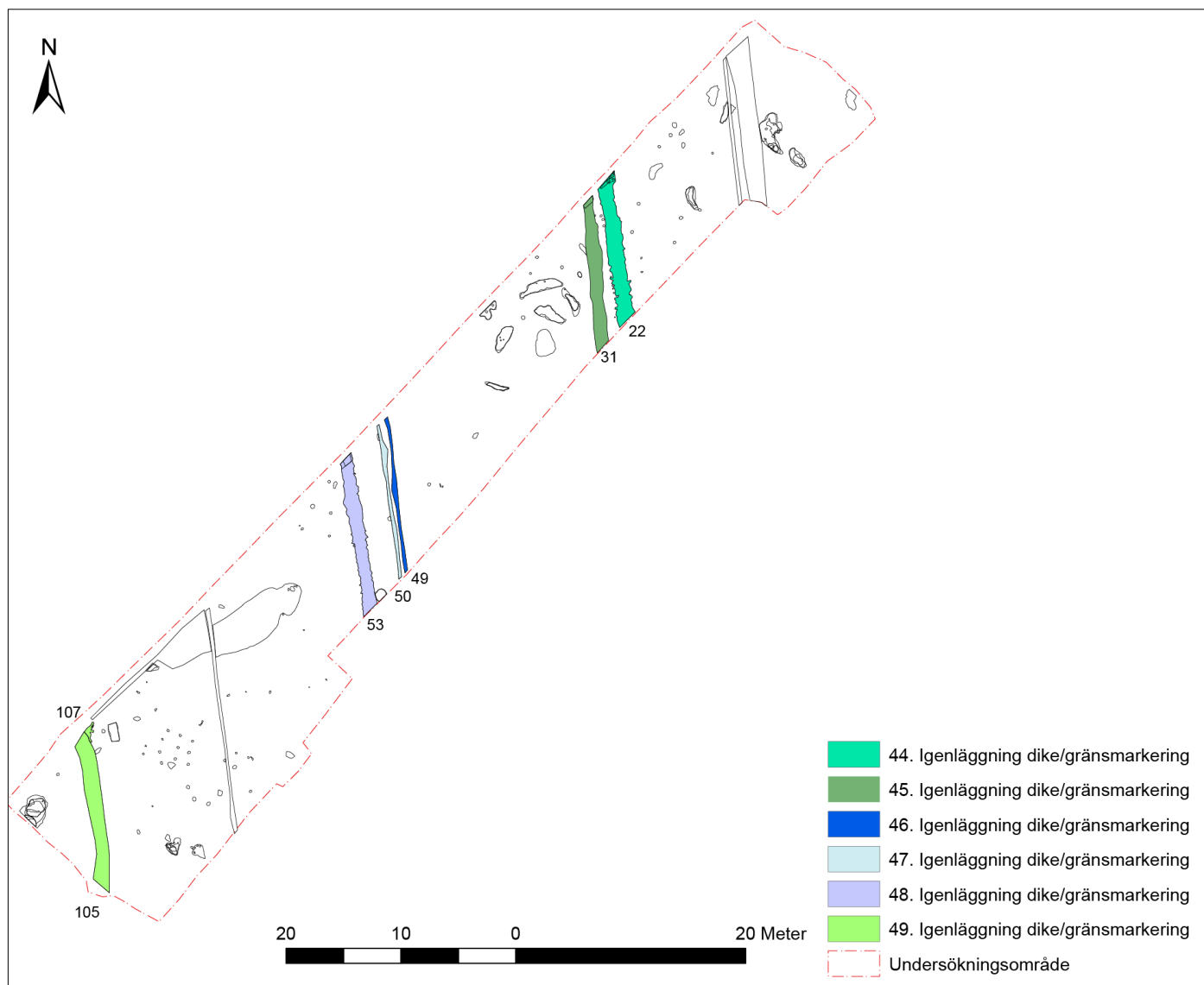
Ingående kontexter: n70

Ett dike som löpte i N–S orientering över undersökningsytan. Diket blev endast okulärt besiktigat och inmätt och en sektion upprättades i den norra schaktkanten. Det var ett relativt smalt dike med konisk form där botten endast uppmätte en bredd av 0,30 m och toppen en bredd på 0,40 m. Djupet var endast 0,10 m. Troligen var det enbart en gränsmarkering och inte ett vattenförande dike.

Nedgrävning/konstruktion: n70

Datering: Jfr *Concept Charta HierupsBys Åker Wångar* 1799 (jfr figur 21)

Anmärkning: Ev grupperas med n1 som ligger dikt an öster om kontext.

Figur 22. Destruktion av diken/ägogränser före 1799. Grupp 44–49 med kontextnummer.

Destruktion av diken/ägogränser före 1799

Grupp 44. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 22

De stolpar och stenar som kantat den östra sidan togs bort när diket (K187) spelat ut sin roll som gränsmarkering/vattenförande nedgrävning och fylldes igen (K22) med brun lera med inslag av silt och humus, småsten, träkol och sot. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då teger i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion dike och mur (stenavtryck): 22

Grupp 45. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 31

När diket (K188) spelat ut sin roll som gränsmarkering/vattenförande nedgrävning fylldes det igen med brun lera med inslag av humus, småsten, träkol och sot. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då teger i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion dike: 31

Grupp 46. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 49

När diket (n49) spelat ut sin roll som gränsmarkering fylldes det igen (K49). Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då teger i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion dike:49

Grupp 47. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 50

När diket (n50) spelat ut sin roll som gränsmarkering fylldes det igen (K50). Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då teger i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion dike:50

Grupp 48. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 53, 53:3

När diket (K176) spelat ut sin roll som gränsmarkering fylldes det igen (K53) med brun lera med inslag av humus och silt, småsten, träkol och sot. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då teger i samband med igenläggningen blev större att odla på. I sektion kan man se att diket grävts om ytterligare en gång (K53:3).

Fyllning/destruktion dike:53, 53:3

Grupp 49. Igenläggning dike/gränsmarkering

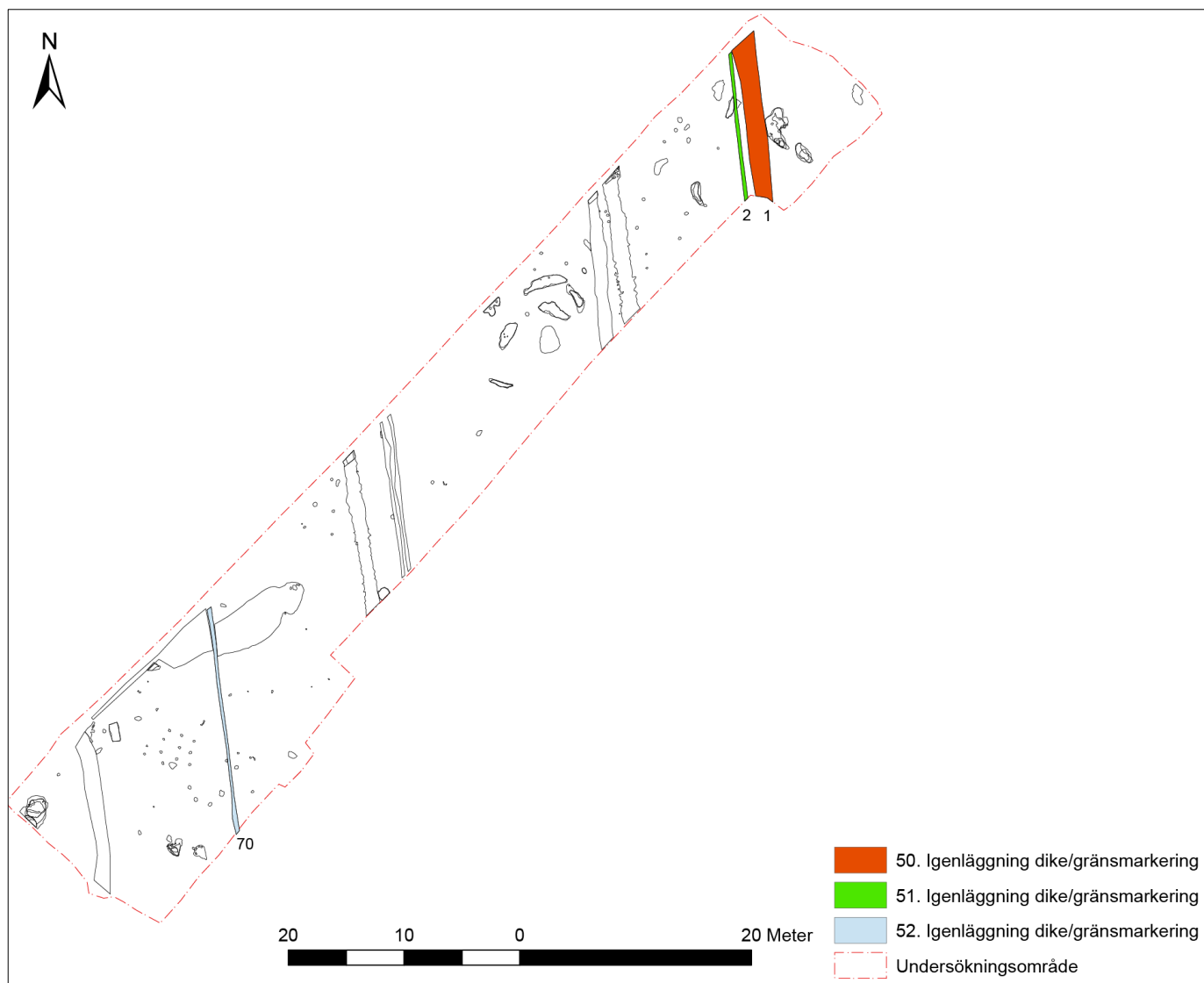
Ingående kontexter: 105:1, 105:2, 107

I samband med järnvägsbygget år 1854, lades ett lager med återdeponerad morän ovan det igenfyllda diket, förmodligen för att stabilisera rälsen. Stora spik/naglar till järnvägsslipers framkom i massorna. När diket (Kn105) spelat ut sin roll som gränsmarkering fylldes det igen med gulbrun lera med inslag av humus (K105:1). I sektion kan man se att diket grävts om ytterligare en gång (K105:2) och därefter fyllt igen med brun lera med humusinslag. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då tegen i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning i sättning: 107

Fyllning/destruktion äldsta dike: 105:1

Fyllning/destruktion yngsta dike: 105:2

Figur 23. Destruktion av diken/ägogränser 1799. Grupp 50–52 med kontextnummer.

Destruktion av diken/ägogränser 1799

Grupp 50. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 1

Dikesfyllningen är inte undersökt, endast okulärt besiktat och inmätt. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då tegen i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion: 1

Datering: efter 1799

Grupp 51. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 2

Dikesfyllningen är inte undersökt, endast okulärt besiktat och inmätt. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då tegen i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion: 2

Datering: efter 1799

Grupp 52. Igenläggning dike/gränsmarkering

Ingående kontexter: 70

Dikesfyllningen är inte undersökt, endast okulärt besiktat och inmätt. Massorna som användes kom att användas i odlingssammanhang då tegen i samband med igenläggningen blev större att odla på.

Fyllning/destruktion: 70

Datering: Nordöstra gränsen för tegen fanns fortfarande kvar år 1856 då marken exproprierades inför utbyggnaden av järnvägen (Karta Lantmäterimyndighetens arkiv: Arealmätning, Expropriation 1856). Rimligen igenlades därmed diket omkring detta år.

Keramisk bearbetning och analys

Keramiken från boplatsen bestod sammanlagt av 87 stycken skärvor med en total vikt av 854 gram. Huvuddelen av keramiken har daterats till tidigneolitikum och äldre järnålder, fördelat på 12 olika kontexter.

Tabell 4. Insamlat keramikmaterial från boplatz RAÄ Uppåkra 47

Keramikmaterial för- och slutundersökning						
Boplatz C	FU (antal)	FU vikt (g)	FU (kontexter)	SU (antal)	SU vikt (g)	SU (kontexter)
TN	24	740	1	9	32	5
ÄJÄ	6	10	2	75	808	5
Förhist.	02	1	1	3	14	1
Summa	567	751	4	87	854	11

Bränd lera

I K113 påträffades 38 g bränd lera som tolkades som infodring i en hård eller kokgrop. Leran har varit utsatt för temperaturer på mellan 800 och 900°C (Brorsson bilaga 7).

Keramiken under tidigneolitikum

Inom boplatsen på delområde C (RAÄ Uppåkra 47) framkom 9 skärvor tidigneolitisk keramik, och det kan noteras att det påträffades 567 skärvor tidigneolitisk keramik från denna tid vid förundersökningen år 2016 (Balic 2018). Den totala vikten var 32 gram från slutundersökningen och 740 gram från förundersökningen, vilket tyder på att keramikskärvorna var relativt små och de vägde i genomsnitt 1,34 g per skärva.

En skärva med dekor påträffades i K69. Utifrån dekortyperna från förundersökningen och då främst snören i flera horisontella rader kan keramiken dateras till TN I, samtida med keramiken från delområde F (RAÄ Uppåkra 46).

I materialet har enbart trattbägare identifierats och några kraghalsflaskor eller öronbägare har inte påträffats. Trattbägarkeramiken från för- och slutundersökningen har bland annat identifierats utifrån dess kärlgods och uppbyggnadsteknik. Flera kärl var tillverkade av en lera som magrats med krossad granitisk bergart som siktats innan den tillsatts till leran.

Keramikmaterialet har förutom likheter med keramiken från delområde F (RAÄ Uppåkra 46), till exempelvis materialet från ESS, Östra Odarslövs sn (Brink & Larsson 2017). Man kan vidare notera att den tidigneolitiska keramiken på de två ytorna är likartad men att det fanns något större kärl på område F (RAÄ Uppåkra 46). Godskvalitéerna var identiska och det tyder på att keramiken tillverkats av samma råmaterial och möjligtvis av samma keramiker, men att man använde sig av något större kärl på delområde F. Större kärl brukar förknippas med förvaring och det är möjligt att man förvarade mer mat/vätska på delområde F än vad man gjorde på den andra boplatsen på delområde C.

Keramiken under yngre bronsålder och förromersk järnålder

Från slutundersökningen av boplatssområde C (RAÄ Uppåkra 47) påträffades sammanlagt 75 skärivor som daterats till äldre järnålder. Endast ett kärl gick att rekonstruera i sin helhet och utifrån skärivtjocklek, ytbehandling och mynningsformer konstaterar Brorsson att materialet till stor del består av mellanstora och stora kok- eller förrådskärl (Bilaga 7).

Keramiken från både för- och slutundersökningen var glättad och tillverkad av leror som magrats med krossad bergart. De flesta av skärvorna som påträffades var oornrade bukskärvor och därmed är det kärlgodset i kombination med bränningskvalitet och ytbehandling som daterat keramiken. Dateringarna av oornrade bukskärvor kan vara förenade med källkritiska problem eftersom gods kvalitén kan variera.

Keramiken från denna tid på delområdet C var mellan 7 och 11 mm i skärivtjocklek och största bergartskorn i godsen har uppmätts till mellan 1,0 och 2,5 mm och keramiken kan främst kategoriseras som normal hushållskeramik. Några koppar eller bågare har inte identifierats (Brorsson, Bilaga 7).

För att bestämma var keramiken framställd har ICP-analyser utförts. Syftet var att klargöra om keramiken var lokalt framställd eller ej.

ICP-analys

Skärivor från 9 olika keramikskärl kopplat till slutundersökningen ingick i en övergripande ICP-analys. ICP-analysen visar att en betydande andel av kärlen från Flackarp tillverkats lokalt och att det är endast något enstaka kärl som tillverkats på annan plats. Det fanns gott om bra leror i området och dessa nyttjades för att tillverka bland annat keramikskärl (Brorsson, Bilaga 7).

Osteologisk bearbetning och analys

Djurbenen påträffades i olika typer av kontexter såsom stolphål daterade till järnålder och en fyllning i ett grophus samt ett smutslager i ett grophus. Benmaterialet, som var väldigt dåligt bevarat, bestod av 30 fragment med en vikt av 63 g och av dessa var nio vitbrända (2 g). Av de obrända benen har 15 fragment (54 g) identifierats till art och benslag. Sex av dessa kommer från en skaftdel av ett överarmsben av nötboskap och nio består av emaljfragment av en tand från får/get (tabell 4).

Kvantifieringen baseras på antalet fragment och vikt (g) med 0,5 g noggrannhet. Inga ben har varit möjliga att mäta. Benmaterialet har registrerats i en Excel-databas.

På grund av dåliga bevaringsförhållanden har inga ben av fisk eller fågel identifierats i materialet. Några vilda arter finns inte heller representerade. Ben med ålderskriterier saknas, vilket innebär att det inte går att få någon indikation på att nötboskapen har slaktats som köttdjur. När det gäller får och/eller get är materialet för litet för att dra specifika slutsatser om användningsområde, men när det rör sig om en mindre boplat har dessa djur med stor sannolikhet utnyttjats till husbehov på olika sätt, både för köttets, mjölkens, hornens och ullens skull.

Närheten till Stora Uppåkra boplat är intressant och trots det ringa materialet från boplaten bör jämförelser mellan benmaterialen från äldre järnålder diskuteras, eftersom djur kan ha fötts upp på boplaten och sedan av olika anledningar distribuerats till Uppåkra för slakt vid t ex rituella aktiviteter. Artfördelningen i Uppåkra under romersk järnålder visar att nötboskapen (44–65 %) dominerar i djurhållningen, men att andelen får/get (15–36 %) och tamsvin (20–36 %) varierar lite beroende på vilken typ av kontext de deponerats i (Nilsson 2003, Magnell m fl 2013). Andelen hästben är liten i Uppåkra,

vilket tyder på att konsumtionen av hästkött varit begränsad på den här platsen, vilket är märkligt eftersom hästen är vanligt förekommande i olika rituella sammanhang under hela järnåldern (Nilsson 2009). Generellt varierar förekomsten av hästben på järnåldersboplatser i Skåne, men andelen är ofta högre än i Uppåkra, vilket kan stärka tolkningen att hästkött konsumerades i viss utsträckning runt om på gårdarna och även på aktuellt undersökningsområde.

Benmaterialen från en annan boplatz i omlandet runt Uppåkraboplatzen, Stora Uppåkra 2:25 (Cardell 2013), visar att djurhållningen dominerats av nötkreatur (64 %) före får/get (20 %) och tamsvin (12 %). Hästen är på denna plats sparsamt representerad.

Tabell 5. Djurarter identifierade under slutundersökning på boplatz RAÄ Uppåkra 47.

Djurartslista	
Kontext	Arter
161 Smutslager i Grophus I	får/get
18 Fyllning i stolphål	Nötboskap

¹⁴C analyser

I kostnadsberäkningen fanns utrymme för tio stycken ¹⁴C analyser. Fyra prover plockades ut från makrofossilprov (Ua-55489, 55491, 55492 och 55493, Bilaga 8). Ett prov togs i fyllning i nedgrävningar med träkolsnärvaro (Ua-55490, tabell 5). Fyllningarna och träkolet representerar en tid *efter* att nedgrävningen gjordes och beroende på vad nedgrävningen representerar (konstruktion av ett hus, skapandet av odlingsbar jord) representerar fyllningen där analyserna genomförts, en tid som inträffat *efter* att den primära funktionen gått ur tiden. Man kan också tänka sig att fyllningen hämtats från ett område i närheten och måste inte nödvändigtvis komma från en yta som är samtida. Källkritiskt behöver det lyftas fram vad det är som analyseras och vilken tid det representerar. Sammanfattningsvis kan det sägas att ¹⁴C dateringarna överlag är för tidiga på de prover som analyserats på denna undersökning. En anledning till det kan vara kontaminering, exempelvis en läckande jordbruksmaskin där olja droppar ner i jorden (muntligt Jens Heimdahl, december 2020).

Prov 9/Ua-55489 togs ur makrofossilt material, ett hasselnötsskal som förekom i fyllningen till en odlingsbädd (K4). ¹⁴C analysen gav dateringen 5 088±30 age BP, vilket *kan* stämma enligt Jens Heimdahl, men det kan också vara en för tidig datering. Därmed kan det slås fast att preparerad jord med innehåll som kan vara hämtad från närområdet utgör en osäker dateringsfaktor.

Prov 10/Ua-55490 var det enda provet som inte hämtades från makrofossilt material utan det var träkol i en fyllning till ett stolphål (K17) som ingick i Hus A. ¹⁴C analysen gav dateringen 3 102±30 age BP, vilket visar att det finns en äldre boplatz i området vars fyllningsmassor nedlagts i stolphålet efter att Hus A avvecklats.

Prov 15/Ua-55491 hämtades ur makrofossilt material, i detta fall rottrådar. Kontext 192 motsvarar ett stort mörkt lager som låg över ett kluster av störhål och ytan tolkades vara preparerad odlingsjord vilket bekräftades av makrofossilanalysen. ¹⁴C analysen gav dateringen 3 035±28 age BP vilket överensstämmer innehållsmässigt med prov 10. Odlingsjorden är artificiellt skapad och förmodligen har

näringsrik jord hämtats från närområdet, vilket återigen medför en dateringsmässig vurpa med odlingsjord brukad under äldre järnålder och daterat ^{14}C till betydligt äldre tid.

Prov 18/ Ua 55492 är hämtat från sädeskorn i makrofossilt material från kontext 37. Kontexten är tolkad som fyllning i en odlingsbädd och dateringsmässigt det provsvar som sticker ut mest på undersökningen. ^{14}C analysen gav dateringen 44 662±696 age BP, som är ett orimligt tidigt daterat skalkorn som i så fall skulle ha förekommit under istiden.

Prov 20/ Ua 55493 är också hämtat från makrofossilt material i ett golvlager i Grophus I (K164). Precis som föregående provsvar har det analyserade skalkornet fått en överålder på ^{14}C analys med datering 7 810 ±34 age BP, vilket i så fall skulle vara bland det äldsta skalkornet i Norra Europa (jfr Pedersen et al 1998:65, 71f).

Tabell 6. Resultat av ^{14}C analys och datering

^{14}C labnr	Kontext	Typ av kontext	Typ av prov	^{14}C age BP	Datering
Ua 55489	4	Fyllning i odlingsbädd	Makrofossil, hasselnötsskal	5 088±30	3 970 BC–3 790 BC 95,4% probability
Ua 55490	17	Fyllning i stolphål, Hus A	Träkol	3 102±28	1 440 BC–1 300 BC 95,4% probability
Ua 55491	192	Stort marklager för odling	Makrofossil	3 035±28	1 400 BC–1 210 BC 95,4% probability
Ua 55492	37	Fyllning i odlingsbädd	Makrofossil	44 662±696	44 300 BC–41 400 BC 95,4% probability
Ua 55493	164	Golvlager i Grophus I	Makrofossil	7 810 ±34	6 550 BC–6 520 BC 95,4% probability

Arkeobotanisk bearbetning och analys

Åtta jordprover för analys av makroskopiskt innehåll med fokus på växtrester togs in för analys. Bland de provtagna kontexterna ingick odlingsbäddar, golvlager i vindskydd och grophus, en härd och ett större odlingslager. Frågeställningarna inför analysen berörde vilken typ av verksamhet som speglas i de olika miljöerna och om detta kan användas för att tolka deras funktion, samt om det finns spår i det makroskopiska materialet efter vad som odlats. Ytterligare en frågeställning berörde odlingsjordens minerogena sammansättning och textur (kornstorleksfördelning).

Analysen av odlingsjordens sammansättning kunde verifiera att fyllningen i det som tolkats vara odlingsbäddar (K42, 4, 37) eller odlingsjord (K192) var artificiellt sammanblandad jord innehållandes lerig sand med sandklumpar >5 mm. Detta underlättar övrig tolkning av likartade anläggningar och fyllningar som fanns närvarande över hela undersökningsområdet.

Som förväntat var det makrofossila materialet i odlingsjordarna magert då principen för odlingsjord bygger på tillförande av näring och omgrävningar, vilket ökar nedbrytningsgraden av allt organiskt material. Träkol fanns närvarande i samtliga prover och är en indikation på att någon form av näringsberikande av jorden har skett. I en av odlingsbäddarna (K4) framkom också hasselnötsskal och sädeskorn, vilket kan vara ett utfall av att man även tillfört hushållsavfall i odlingsjorden. I fyllningen till odlingsbädd K37 framkom skalkorn.

I golvlagret (K164) till Grophus I i Hushåll C framkom tröskningsrester som ger en uppfattning om att grophuset användes åtminstone under tiden då det var skördedags, förmodligen under

sommarhalvårets senare del. I golvlager fanns även en förekomst av metallsmälta som visar på metallhantverk i närområdet, men inte specifikt på den platsen då det endast var ett litet fragment. Ett agnfragment från speltvete samt ett förkolnat skalkorn noterades likaså och dessa skulle kunna tyda på matlagning, även om underlaget var för litet för att göra en sådan bedömning med säkerhet.

I en kontext som tolkats som en torkanläggning (K112) fanns ett fyllnadslager innehållandes ett frö av oljedådra och ett bränt benfragment. Oljedådra hanterades och samodlades ofta med lin under äldre järnålder och förekomsten av fröet motsäger inte tolkningen av kontexten. Fyllningen representerar dock en destruktion av anläggningen då den togs ur bruk och fylldes igen.

I det makroskopiska innehållet i proverna från platsen ser vi i detta fall endast spår av spannmålsodling, men inte av köks- eller kryddväxter av annat slag. Detta är dock normalt för lämningar av detta slag, då många växter endast bevaras i djupare vattenmättade brunnar etc.

Tabell 7. Makrofossilprover tagna under slutundersökning av RAÄ Uppåkra 47

Makrofossilprover + ¹⁴ C						
Provnr	Kontext	Kommentar	¹⁴ C labnr	¹⁴ C age BP	Datering	Resultat
1	42	Fyllning i odlingsbädd	-	-	-	Träkol
5	153	Härd				Träkol Keramikfragment
8	161	Golvlager i vindskydd				Träkol Glasade mineralsmältor
9	4	Fyllning i odlingsbädd	Ua 55489	5088±30	3 970 BC–3 790 BC 95,4% probability	Träkol Örtstamdelar Vassnod Hasselnötskal Sädeskorn (ospec.)
11	112	Fyllning/destruktion torkanläggning, troligen del av odlingsjord				Träkol Örtstamdelar Brända benfragment Odlat: Oljedådra
15	192	Samma som K102, stort svart kulturlager tolkat som odlingslager	Ua 55491	3 035±28	1 400 BC–1 210 BC 95,4% probability	Träkol Örtstamdelar Rottrådar
18	37	Fyllning i odlingsbädd	Ua 55492	44 662±696	44 300 BC–41 400 BC 95,4% probability	Träkol Metallsmälta Sädeskorn (ospec.)
20	164	Golvlager i Grophus I	Ua 55493	7 810±34	6 550 BC–6 520 BC 95,4% probability	Träkol Tröskningsrester: Speltvete

Tolkningar och diskussioner

Tolkningarna av bearbetningen och analyserna tar sin utgångspunkt i undersökningens frågeställningar. Målsättningen är att övergripande besvara och diskutera dessa samt att utgöra en ingång till materialet. Inom ramen för undersökningen ingår även en kommande fördjupad vetenskaplig bearbetning av materialet som kommer att presenteras i artikelform.

Övergripande dateringar

De arkeologiska lämningarna på platsen gav i många delar ett splittrat intryck, särskilt inom området där en bevarad kulturlagerstrata fanns. Här var fornlämningsbilden komplex med många mindre nedgrävningar, komplicerade återfyllning, stolphålskluster och större marklager. Samtidigt var det här som de stratigrafiska relationerna visade hur spåren efter olika aktiviteter förhöll sig till varandra, samt hur denna del platsen hade använts och organiserats.

Även fyndmaterialet gav en splittrad bild. Analysresultaten visar att det i huvudsak bestod av tidigneolitisk keramik samt skärvor daterade till äldre järnålder. Endast ett fåtal fynd påträffades som med säkerhet kan dateras till tiden efter äldre järnålder. Bearbetningen av fyndmaterialet indikerar att de lämningar som undersöktes främst härrör från äldre järnålder. De neolitiska fynden förekommer huvudsakligen i lämningar som har tolkats ingå i aktiviteter kring odling och markbearbetning under äldre järnålder. De får alltså betraktas som omdeponerade och utgör en indikation på tidigare neolitiska aktiviteter i området.

Resultaten av ^{14}C -analyserna uppvisade en stor dateringsmässig spridning från 44 662 BC till 1 210 BC, med en betoning på senneolitikum och stenålder. Ett provsvar stack ut rejält genom att uppvisa en ålder på 44 662 BC, vilket motsvarar istid och det är helt orimligt (tabell 6). De stratifierade kulturlagren dateras till äldre järnålder medan fyllningarna (destruktionsfas) innehåller äldre daterat material både vad det gäller fynd och ^{14}C . Enligt Jens Heimdahl ger makrofossilresultaten en tydlig bild av äldre järnåldern om man bara tittar till innehåll, vilket inte direkt kan verifieras med provsvaren från ^{14}C -analyserna (muntligt Heimdahl, 1/12 2020). En trolig anledning till detta är att ^{14}C -proven blivit kontaminerade av exempelvis olja, vilket då gör att provsvaren blir felaktiga och ger äldre utslag. Platsen för undersökningsområdet var jordbruksmark endast några meter från järnvägen som har funnits på platsen sedan mitten på 1800-talet och vad som skett på platsen kan ha påverkat miljön. Förutom prov 18 som sticker ut från de övriga provsvaren med sin istidsdatering så sticker även prov 20 ut, hämtat från ett golvlager i Grophus I. Det är ett skalkorn som skickats in och stämmer dateringen är det den äldsta påträffade och daterade skalkornet från norra Europa (muntligt Jens Heimdahl 1/12 2020). Skalkornet krävde mycket gödsling för att skördarna skulle bli tillfredsställande och användes redan under tidigneolitikum. Förutom skalkornet fanns tröskningsrester från speltvete i golvlagret. Spelt finns inte belagt från tidigneolitikum, men däremot från mellanneolitikum (Pedersen et al.1998:73).

Figur 24. Spelt (*Triticum spelta*). Tröskningsrester påträffades i ett golvlager i Grophus I. Foto: Aja Guldåker

Med tanke på den höga omdeponeringsgraden av tidigneolitisk keramik, får även materialet som ¹⁴C-dateringarna bygger på betraktas som potentiellt omdeponerat. Dateringarna utgör därför en efterdatering av lämningarna. I lämningar med fynd daterade till tidigneolitikum eller äldre järnålder har avsaknaden av yngre fynd använts som en gräns för deras yngsta möjliga datering, det vill säga omkring 400 AD.

Sammantaget pekar resultaten på att närområdet kring undersökningsytan har brukats från tidigneolitikum fram till modern tid, men att bebyggelsens läge har förflyttats. Fynden från undersökningen daterades till tidigneolitikum och äldre järnålder medan ¹⁴C-analyserna visade på aktiviteter från stenålder till äldre järnålder. Detta har tolkats som att det under tidigneolitikum fanns aktiviteter i närområdet men dess omfattning, karaktär och exakta läge har inte kunnat fastställas. Någon gång under äldre järnålder etableras bebyggelse med odling och därefter tycks platsen ha ingått i ett område inom vilket det funnits en kontinuitet med kringflyttande bebyggelse, kanske fram till och med yngre järnålder. Avsaknaden av fynd daterade till yngre järnålder kan bero på att bara en begränsad del av de ostratifierade lämningarna undersöktes samt att de tillhörande odlingsjordarna, där mycket av hushållsavfallet bör ha hamnat som gödning, förmodligen låg utanför undersökningsytan.

Platsen och människorna

Undersökningen syftade till att försöka förstå förutsättningarna för människorna på de enskilda hushållen och varför de levde sina liv som de gjorde. Undersökningsområdet låg i en fullåkersbygd där förutsättningar för att studera frågor kring människor under förhistorisk tid var dåliga på grund av det intensiva jordbruket. Även då resultaten inför undersökningen förutsågs bli relativt begränsade, förväntades de ändå tillföra ny kunskap om förutsättningarna på platsen. Övergripande kan resultaten sammanfattas med att de lämningar som var stratifierade och som undersöktes stratigrafiskt, genererade en god bild av det händelseförlopp som lämningarna representerade. Resterande lämningar som mer eller mindre saknade stratifierade relationer resulterade i mera övergripande tolkningar, som i många fall är svåra att tidsmässigt placera. De stratifierade ytorna utgör en kulturlagerkomposition som kan återfinnas på flera andra platser i Skåne, där återkommande drag kan skönjas som återupprepande av bebyggelsenivåer – konstruktion, nyttjande, destruktion (Lindell & Thomasson 2003:25). Detta innebär att vissa aspekter av hur människor levde sina liv har kunnat belysas medan andra delar förblir okända. Likaså utgör undersökningsytan bara en begränsad del av den miljö där människor varit verksamma. I den nu aktuella undersökningen undersöktes delar av ekonomibebyggelse och odling från äldre järnålder, liksom olika varianter av enkla byggnader eller verkstäder. Huvuddelen av bebyggelsen låg förmodligen utanför undersökningsområdet varför mer specifika frågeställningar rörande bostäder och byggnader är svåra att besvara utifrån undersökningsresultaten (jfr figur 3). Detta innebär att flera frågor kopplade till hur platsen varit organiserad bara kan diskuteras utifrån de kända delarnas placering, i förhållande till övriga delars förmodade läge.

Hushållens etablering på gården utgör inte bara en fysisk plats utan representerar även en position i tiden med en startpunkt och varaktighet. Vid analysarbetet har begreppet hushåll använts som den första länken i tolkningskedjan kontext, grupp och hushåll. Sammanlagt har 3 olika hushåll dokumenterats som tidsmässigt kan placeras in i äldre järnålder. Uppdelningen av hushållen ska ses som ett förslag på ett periodvis vistande i området. En härd i närheten av byggnad A har exempelvis möjliggjort slutsatsen att härden och byggnaden inte samexisterat då härden utgjort ett brandfarligt moment. Annat som har vägt in är placeringen av anläggningarna i förhållande till varandra och om det gått att urskilja en gruppering av liknande anläggningar. Odlingsbäddar är ett exempel på tolkning att man samlat sitt insatsområde, vilket vidare innebar att Hushåll A och B skiljdes åt som två hushåll. Odlingsbäddarnas utformning var snarlika vilket tyder på att sättet att anägga odlingsbäddar på hade en kontinuitet på platsen. Det betyder också att det inte behöver ha gått så lång tid mellan etableringen av Hushåll A och B.

Efter att bebyggelsen lämnat området har ytorna företrädesvis använts som odlingsjord. Det enda daterande som förekom i lämningarna efter detta är diken och gränsdragningar som kan dateras till tiden före år 1799 och till 1799 då kartmaterial visar på teggränser som överensstämmer med befintliga gränser som dokumenterades vid slutundersökningen år 2016.

Tabell 8. Hushållsdateringar och gränsmarkeringar 1700-tal

Nr.	Datering	Ingående delar
Hushåll A	Äldre järnålder	Hus, odlingsbäddar, förrådgrop
Hushåll B	Äldre järnålder	Vindskydd, långhård, odlingsbäddar
Hushåll C	Äldre järnålder	Grophus I och II, stora odlingsytor med stödkäppar, torkanläggningar och förrådgropar
Diken	Före 1799	Gränsmarkeringar, odlingsjord
Diken	1799	Gränsmarkeringar, odlingsjord

Inom Hushåll A-C fanns stratifierade lämningar som indikerade hur platsen användes och hur bruket förändrades. Utifrån detta har ett rekonstruktionsförslag för hushållen tagits fram som visar hur markanvändningen, sociala zoner och rörelsemönster kan ha sett ut.

Hushåll A – Hus och småskalig odling

Från Hushåll A ingår tre element som var och en hade sina förutsättningar och rumsliga relationer till andra element på gården. Element 1 bestod av flera nedgrävningar ur vilka lera och sand kan ha hämtats för att användas som byggmaterial eller jordförbättring. I nedgrävningarna tillverkades sedan jord med en blandning av lera, hushållsavfall och sand för magring och uppluckring. Flera käpphål i botten på odlingsbäddarna tyder på att det var klättrande grödor i odlingarna och dessa behövde stöd. Närmast till hands är olika former av bönodling som kan ge hög avkastning på liten yta då höjden utnyttjas. Goda möjligheter att bevara bönor fanns om dessa torkades och på så vis också tog en liten yta i anspråk både under odlingstiden som vid förvaring. Få fynd är bevarade av ärter och bönor i arkeologiskt material då de har dåliga förutsättningar att bli förkolnade. Det finns dock fynd av ärt (*Pisum sativum*) från tidig- och mellanneolitikum. Bönor (*Vicia faba*) finns likaså från tidigneolitikum. Både ärt- och bönodling är fullt rimliga att det förekommit under järnålder (Pedersen et al. 1998:74).

Det andra elementet bestod av en förrådsgrop som anlades i anslutning till odlingsbäddarna. Här kunde både mat och kärl förvaras och det var varken långt till odlingsbäddar där skördarna fanns eller till långhuset där människorna levde.

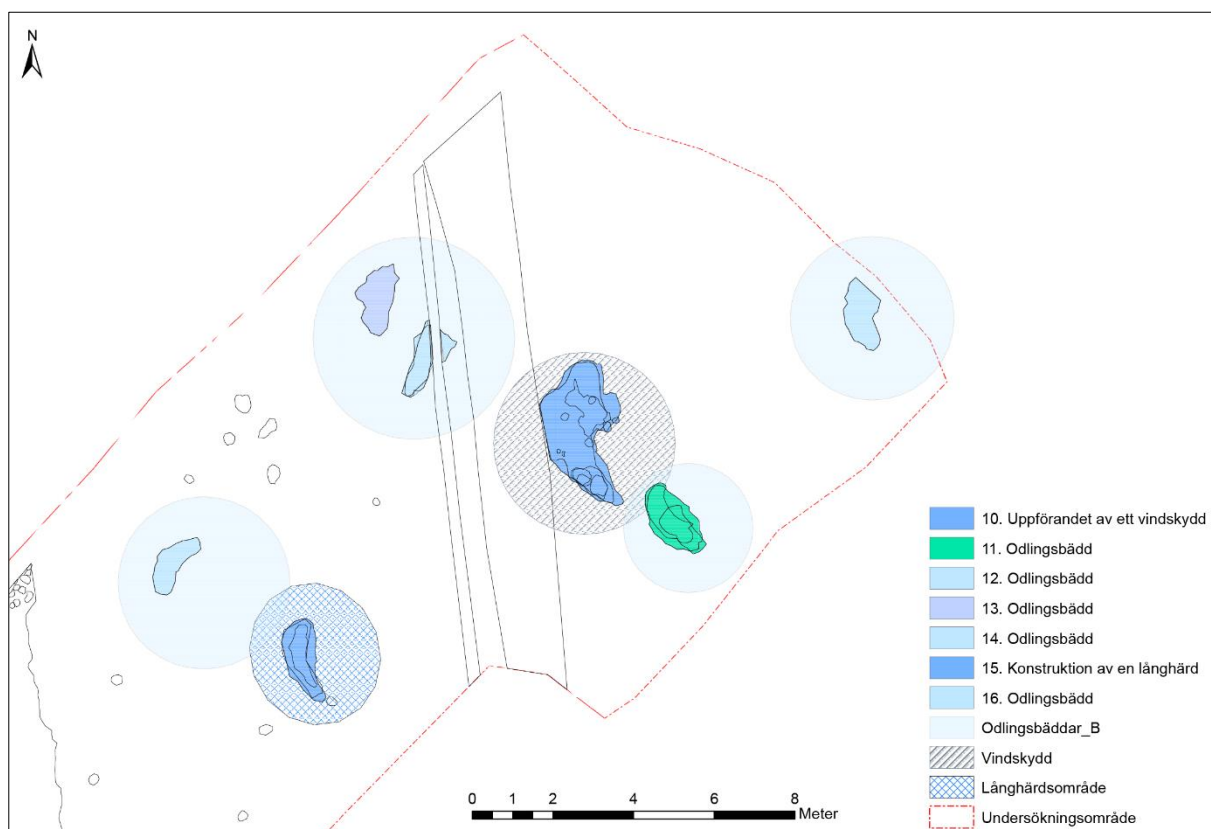
Element 3 bestod av ett hus som anlades i öst–västlig orientering, vilket innebar att solen fångades upp maximalt under dagen.

Figur 25. Sammanfattning av Hushåll A med ett rekonstruktionsförslag som visar zonerna för boende och aktivitetsyta för odling och matförvaring.

Hushåll B – Vindskydd och småskalig odling

Precis som i Hushåll A fanns flera odlingsbäddar för småskalig odling med käpphåll för stödkäppar. Bönor eller ärtor kunde med fördel växa i bäddarna och stagades upp. En långhärd kan ha fungerat som uppvärmningskälla för grödor om skörden ännu inte var bärgad då frosten kom. Den kan också ha haft en funktion att skydda skörden med rökutveckling/pyreld. Ett litet vindskydd ska förmodligen snarare tolkas som ett torrt utrymme för grödor snarare än för människor. Behov av att torka grödorna kan tyda på ett ogynnsamt klimat med mycket fukt som förhindrade att skörden kunde tas om hand utan extra insats.

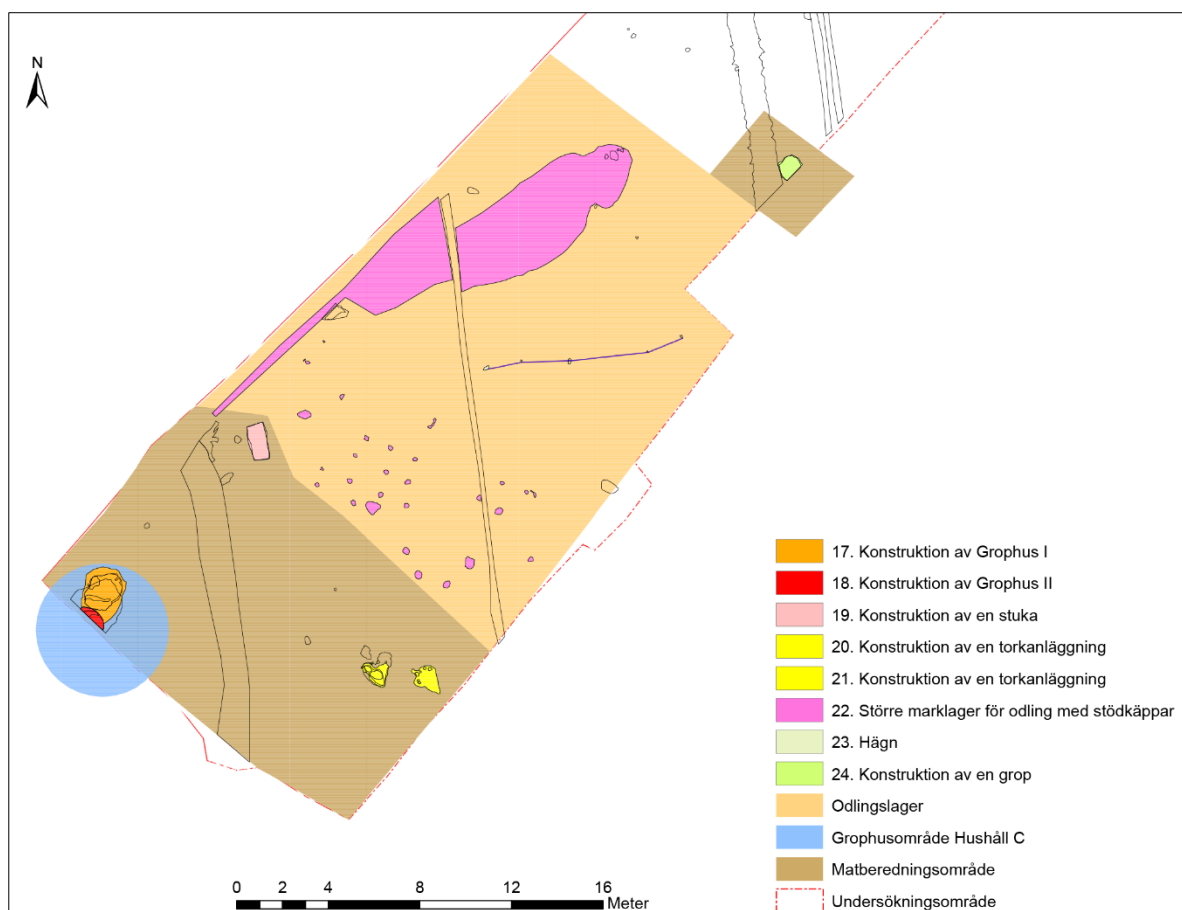

Figur 26. Sammanfattning av Hushåll B med ett rekonstruktionsförslag som visar zonerna för vindskydd och aktivitetsyta för odling.

Hushåll C – Grophus och storskalig odling

Grophus utgör en del av en gårds ekonomibyggnader och är ofta kopplad till småskalig produktion. Som sådana bör de ha haft ett läge på gårdstomten som anslöt till någon form av transportled eller öppen plats för att underlätta produktion och transporter. Som jämförelse kan nämnas en stor boplats från äldre järnålder i utkanten av Helsingborg, Gustavslund, där det vid en särskild arkeologisk undersökning framkom omkring 13 grophus (Aspeborg & Strömberg 2014:40ff). Grophusen fanns spridda över stora delar av boplatsen och flera i ett kluster av gropsystem och i närheten av större byggnader. De flesta av grophusen saknade tecken på att de haft en takbärande konstruktion i form av stolphål och takkonstruktionen kan ha varit direkt vilande på kanten till nedgrävningarna. Flera av grophusen hade golvlager och det fanns också exempel på störhål längs med sidan för flätverk eller väggkonstruktion. Troligen var grophus ett bra komplement och enkel byggnad att nyttja för en verksamhet som krävde ett torrt utrymme och en viss värme.

Inom Hushåll C uppfördes ett grophus som efterhand utökades med ett anslutande rum. Omsorg lades ner på konstruktionen då en dräneringsränna placerades under golvet för att hålla en dräglig och torr inomhusmiljö. Även en stödvall uppfördes då grophuset utökades med ytterligare ett utrymme. En härd fanns i det äldre grophuset vilket visar att det fanns en viss uppvärmning, för till exempel matlagning eller för värmehållande. Ytan för grophuset inom aktuellt undersökningsområde var dock ringa och bör kanske ses som ett utrymme där någon verksamhet utövades som krävde uppvärmning och tak över huvudet.

Figur 27. Sammanfattning av Hushåll C med ett rekonstruktionsförslag som visar zonerna för grophus och aktivitetsyta för odling och matberedning/förvaring.

Flera förvaringsgropar fanns inom Hushålls C område, vilket förmodligen speglar den utökande odlingen om man jämför med övriga hushåll där småskalighet dominerade. Ett större marklager med artificiellt sammanblandad jord tyder på att de människor som var kopplade till hushållet växlade upp odlingsverksamheten. Kanske berodde det på ökad kunskap om vilka grödor som fungerade bra i området och i de jordar som preparerats fram. Närvaron av djurben var låg i samtliga hushåll och förutom dåliga bevaringsförhållanden kan det ha berott på en nedgång av djurhållningen under denna period. Den stora ytan med odlingsjord innehöll även mängder av stör- och stolphål som i ett rutnät. Det ger intrycket att det var ett mer storskaligt odlande än tidigare av klättrande växter och att höjden utnyttjades. Den utökande odlingen kan också tyda på att hushållets medlemmar blivit fler, vilket i sin tur krävde mer föda.

Två torkanläggningar identifierades på ytan för Hushåll C, vilket kan indikera att klimatet var fuktigt, vilket försvårade möjligheterna till att torka grödorna och en lösning var att anlägga två mindre torkar. Flera käpphåll i torkarna kan tolkas som att exempelvis klättribönor hängdes upp i sina revor för att torka fritt under ett skyddande tak. Nedgrävningar i botten på torken kan tyda på att kärl med glödande träkol placerades under för att påskynda torkprocessen. Ett alternativ är att bönor eller ärtor tagits ur sina skidor och samlades i korgar som hängdes upp ovanför glöden.

Figur 28. Färska ärtor redo för torkning. Foto: Aja Guldåker

Figur 29. Klättrande bönor hängandes på käppar av hassel. Foto: Aja Guldåker

Odlad jord, tillverkad jord

Jorden i närområdet kring undersökningsytan bestod huvudsakligen av tyngre lerjordar som var svårödlade med enklare redskap. Odlingen som behandlas i denna rapport kan tidsmässigt förläggas långt före tidigmedeltid då jordbruket expanderade tack vare bättre järnskodda redskap. Redskapen för att gräva eller bearbeta jorden i området utanför Hjärup var förmodligen av trä, vilket säkerligen begränsade möjligheterna till storskalighet (Myrdal 1985:53). Vid tidigare undersökningar på flera platser i Lund har det konstaterats att lerjordar under tidigmedeltid magrats med sand för att få mera lättodlad odlingsjord, exempelvis i kv Trädgården 11 och i Saluhallen 1 (Balic 2011, Gardelin 2013). Dessa exempel härrör från medeltiden och från stadsmiljö. Inför undersökningarna i Åkarp/Hjärup fanns det en förhoppning om att förfarandet att bygga sin jord kunde påvisas även långt tidigare, i detta fall i Hjäruksområdet. Utifrån detta antagande undersöktes delar av system med nedgrävningar vid den aktuella undersökningen. På grund av de intensiva sentida jordbruksaktiviteterna på platsen var det endast här det fanns förutsättningar att påträffa bevarade odlingslämningar. Flera prover togs på vad som i fält tolkades som odlingsjord och skickades för analys. Resultaten visade bland annat att det förekom sandmagrad jord, samt även flera exempel på gödsling med hushållsavfall. Av jordproverna framkom även säd och lite enstaka örtstamväxter, vilket inte är helt olik analysresultat från en tidigmedeltida odlingsjord i staden. Odlad jord karaktäriseras också genom att *inte* påvisa någon större mångfald av växtmaterial som bevarats, eftersom bioturbationen medför att organiskt material bryts ner snabbare. Det som klarar sig i jorden är ofta förkolnad säd och andra hårdskaliga fröer (Heimdahl, se bilaga 4). Kunskapen om att bygga sin odlingsjord under tidigmedeltid bygger därmed högst sannolikt på kunskap inhämtad långt tidigare och som förmedlats i generationer (Balic & Guldåker 2020).

Även om odlingen utanför Hjärup var mer eller mindre småskalig så kan den ha kombinerats med djurhållning inbegripande insamlandet av foder. Boplatsens belägenhet på en svag höjd invid ett fuktigt område längs med en bäck innebar förmodligen goda förutsättningar för slåtter och hamling för djurfoder. I södra Skåne har en forskargrupp genom pollendiagram kunnat påvisa att det funnits slåttermarker med hamlade träd redan på 200-talet före kristus. Hamling är annars svårt att påvisa eftersom påverkan på träden är i kronan ovan mark och det som skördas konsumeras av husdjuren. En annan aktivitet som är svår att påvisa är slagning av gräs på fuktängar. I historisk tid har bönder drygat ut vinterfoder genom att bland annat utnyttja resurserna som fanns i områden kring vattendrag. Denna möjlighet har försämrats i takt med att dränering av jordbruksmark och kulvertering av bäckar har genomförts i allt högre omfattning (Pedersen et al 1998:260).

I samband med analysarbetet framkom det att inslaget av tidigneolitiskt keramik var stort, men att inga lämningar direkt kunde knytas till denna tidsperiod. Keramiken som påträffades fanns i fyllningar i samband med destruktion av gropar, stolphål och nedgrävningar, samt i marklager. Merparten av keramiken påträffades i lämningar knutna till beredning av odlingsjord och odling under äldre järnålder. Detta tolkas som att odlingsjorden från äldre järnålder till stora delar bestod av omdeponerade kulturlager från tidigneolitikum.

Två olika typer av kulturlager kopplade till förberedande åtgärder inför odling och under odling har tolkats. Det rör sig om påförd äldre berikad jord för mer omfattande odling och tillverkade lager för småskalig odling. Påförda lager bestod av omdeponerade kulturlager som lagts ut inför odling och som magrats med sand. Tillverkad odlingsjord för småskalig odling bestod av kulturlager magrade med sand som lagts ut för odling i nedgrävningar, men som ej omfattas av odlingen på grund av dess tjocklek. Båda odlingsjordtyperna bestod av äldre kulturlagerjord magrade med sand som lagts ut för odling, odlats under en längre tid och gödslats med bland annat hushållsavfall. De olika typerna av kulturlager borde ha utsatts för varierande grad av mekanisk påverkan, vilket borde spegla sig i fragmenteringsgraden av keramikmaterialet. De påförda lagren borde uppvisa en större genomsnittlig skärvstorlek medan de odlade en mindre. En genomgång av keramikmaterialet visade att fyndunderlaget för kategorin tillverkad jord för småskalig odling var för liten för att belägga påståendet (Tabell 8–10). En hänvisning kan istället göras till undersökningarna på boplats F (RAÄ Uppåkra 46) där den mekaniska påverkan på keramiskärvorna var tydlig (Balic & Guldåker 2020:54). Resultaten ska

dock ses som ett relativt mått på mekanisk påverkan på kulturlagren som inte behöver vara direkt knutna till odling, särskilt då det rör sig om omdeponerat material.

Sammantaget finns det starka indikationer på att förfarandet med att magra tyngre lerjordar med sand går tillbaka till äldre järnålder. Det tycks även som att det fanns ett medvetet användande av äldre näringsrika kulturlager vid beredelse av odlingsmark. Liknande situation kunde påvisas vid bopplatsundersökningen RAÄ Uppåkra 46 samma år (Balic och Guldåker 2020). Mängden omdeponerad tidigneolitisk keramik utgör en indikation på detta. Om äldre kulturlager inklusive äldre odlingsjord utgjorde en viktig del av odlingen ska kanske den kringflyttande bebyggelsen under äldre järnåldern ses som en del i ett jordskiftesbruk, där tidigare boplatser med näringsrika jordar utgjorde basen för odling. Gamla gårdslägen var en resurs för framtida odling. Arrhenius fosfatkarta från 1929–1934 ger en indikation om ytor där bebyggelse funnits och odling pågått under lång tid (figur 30). För att kunna diskutera skapandet av jordar i omlandet kring aktuellt område krävs att jordprover analyseras på fler ställen både med komponentinnehåll för att spåra magring och tillförsel av hushållsavfall.

Tabeller nedan är räkneexempel på fraktionering av keramik i samband med tillverkning av jord, vikt totalt i varje kontext delat på antal skärvar. För att styrka den här föreslagna tolkningen att jordförbättring gjorts systematiskt med tillsats av sand i annars tunga lerjordar, behövs flera undersökningar och fler analyser i framtiden.

Tabell 9. Genomsnittlig vikt, neolitisk keramik SU

Kontext	Material	Vikt gram	Antal	Vikt/st gram	Typ av kontext	Övrigt
69	Neolitisk keramik	3	2	1,5	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
112	Neolitisk keramik	3	1	3	Fyllning i tork	Påfört, omdeponerat kulturlager
113	Neolitisk keramik	11	3	3,6	Destruktion av Grophus II Utjämning av Grophus I	Påfört, omdeponerat kulturlager
3	Neolitisk keramik	11	3	3,6	Fyllning i odlingsbädd	Tillverkad jord för odling
56	Neolitisk keramik	8	1	8	Påfört omdeponerat kulturlager	Påfört, omdeponerat kulturlager

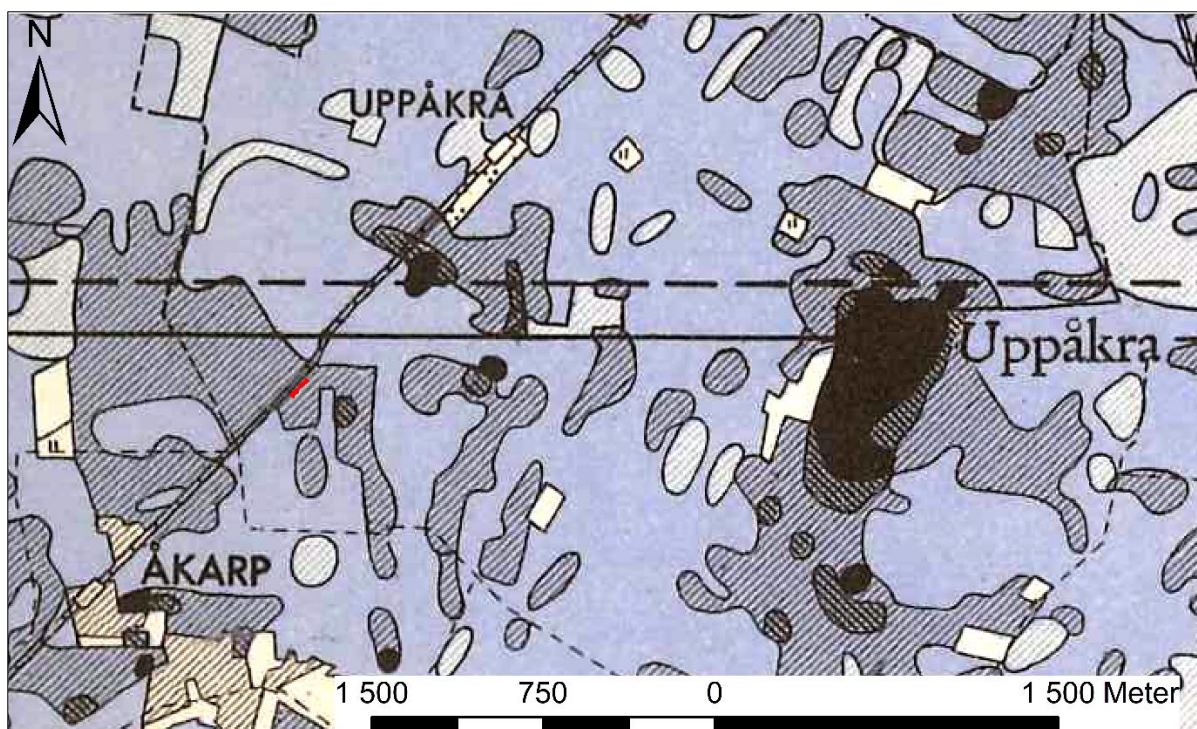
Tabell 10. Genomsnittlig vikt, äldre järnålderskeramik SU

Kontext	Material	Vikt gram	Antal	Vikt/st gram	Typ av kontext	Övrigt
37	Äldre järnålders-keramik	1	1	1	Fyllning i odlingsbädd	Tillverkad jord för odling
150	Äldre järnålders-keramik	747	67	11,1	Destruktion av Grophus I	Påfört, omdeponerat kulturlager
60	Äldre järnålders-keramik	1	1	1	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
54	Äldre järnålders-	6	2	3	Fyllning i nedgrävning	Påfört, omdeponerat kulturlager

Kontext	Material	Vikt gram	Antal	Vikt/st gram	Typ av kontext	Övrigt
	keramik					
104	Äldre järnålders-keramik	52	6	8,6	Fyllning i stolphål	Påförd, omdeponerat kulturlager

Tabell 11. Genomsnittlig vikt allt keramikmaterial

Kontext	Material	Vikt gram	Antal	Vikt/st gram	Typ av kontext	Övrigt
69	Neolitisk keramik	3	2	1,5	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
112	Neolitisk keramik	3	1	3	Fyllning i tork	Påfört, omdeponerat kulturlager
113	Neolitisk keramik	11	3	3,6	Destruktion av Grophus II Utgjämning av Grophus I	Påfört, omdeponerat kulturlager
3	Neolitisk keramik	11	3	3,6	Fyllning i odlingsbädd	Tillverkad jord för odling
56	Neolitisk keramik	8	1	8	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
37	Äldre järnålders-keramik	1	1	1	Fyllning i odlingsbädd	Tillverkad jord för odling
150	Äldre järnålders-keramik	747	67	11,1	Destruktion av Grophus I	Påfört, omdeponerat kulturlager
60	Äldre järnålders-keramik	1	1	1	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
54	Äldre järnålders-keramik	6	2	3	Fyllning i nedgrävning	Påfört, omdeponerat kulturlager
104	Äldre järnålders-keramik	52	6	8,6	Fyllning i stolphål	Påfört, omdeponerat kulturlager
totalt		843 g	87 g	44,4 g		

Figur 30. Arrhenius fosfatkarta från år 1929–1934 med platsen för undersökningsområdet (RAÄ Uppåkra 47) markerad med en röd rektangel. Boplatsens placering är inom ett område med något förhöjda fosfatvärden.

Boplatsen i omlandet

Boplatsområdet var förlagt till ett väl definierat läge på en höjdsträckning vid sidan om ett numera kulverterat vattendrag. På ett avstånd av cirka 2 km öster om boplatsområdet löpte under äldre historisk tid en kommunikationsled som sträckte sig från Trelleborg till Uppåkra och vidare norrut (figur 31). Till stor del sökte leden sig fram genom landskapet längs kanten på våtmarker och undvek krönen i landskapet (Erikson 2001:173). Förmodligen var kommunikationslederna till en början inte att betrakta som riktiga vägar, utan snarare upptrampade stigar. Lederna kan ha löpt längs ungefärligen samma sträckning under äldre järnålder. Förmodligen blev vägnätet förbättrat i samband med kristendomens intåg i området, vilket skriftliga källor och även runstenar längs med leder vittnar om (Enghoff 1938:28 f).

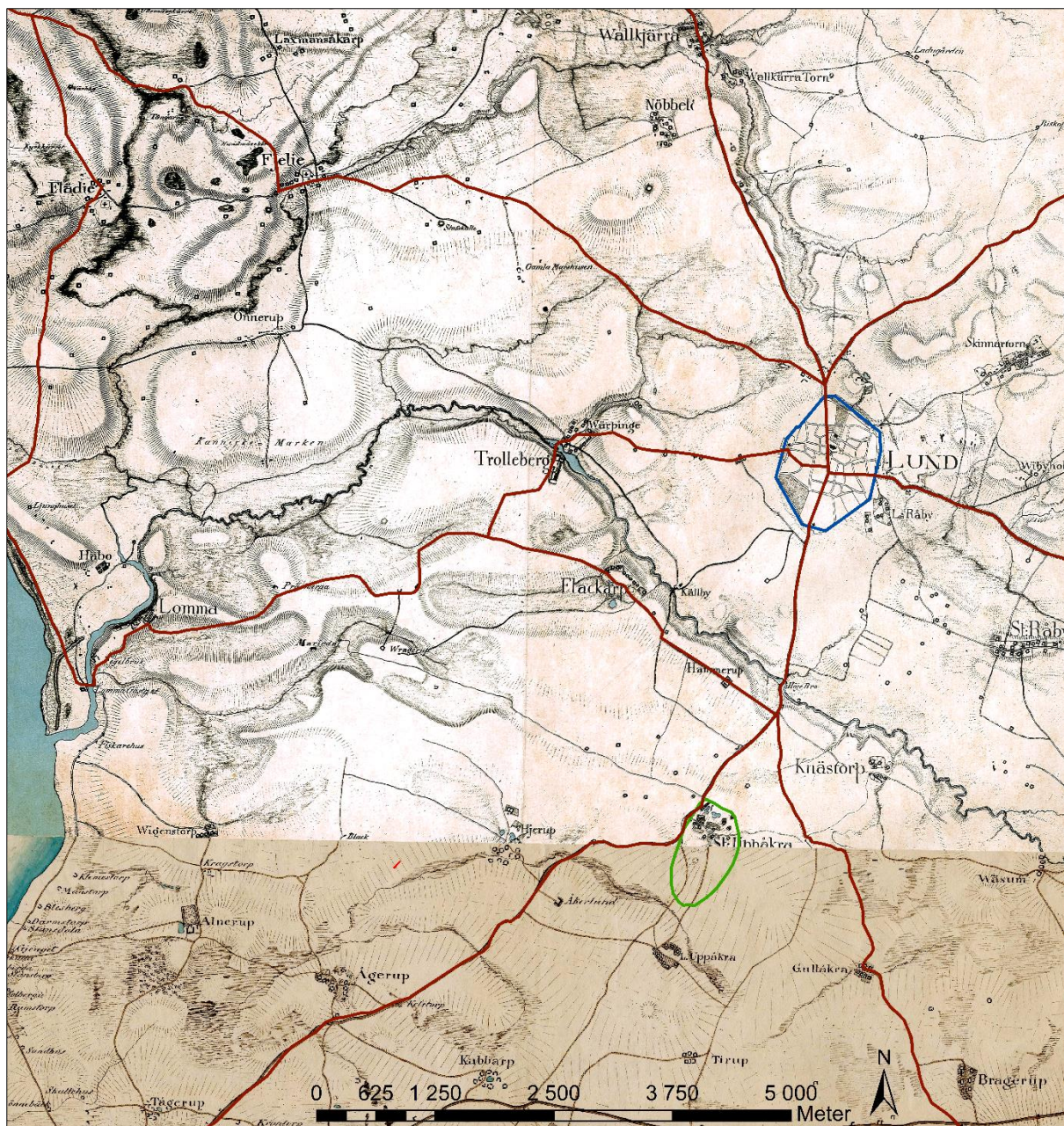
Utöver huvudlederna bör ett förgrenat nät av vägar och stigar ha förbundit gårdar och andra lokala enheter. Även dessa bör till stor del ha sökt sig fram längs våtmarkskanterna och undvikit krön samt områden med odlad mark. Ett sådant läge ligger cirka 500 m söder om undersökningsområdet, längs ett något flackare parti som sträcker sig i en vid båge mot nordöst och öst (figur 3). På samma plats låg ett boplats- och ett gravområde, vilket det påfallande ofta gör längs längs väl hävdade vägnät i landskapet (Balic & Guldåker 2018, 2020, Björk 2005:97). Platsen togs först i anspråk under perioden 600–400 f.Kr., dock utan att omfattande aktiviteter har påträffats. Gravarna som påträffades har daterats till senare delen av yngre romersk järnålder, cirka 100–200 e.Kr. Det är dock möjligt att flera mindre gravområden hörande till de undersökta lämningarna kan ligga på samma läge längs det flackare partiet, något som passar väl ihop med tolkningen att gravområdet togs i bruk cirka 600–400 f.Kr.

Strax öster om boplatsområdet löpte ett vattendrag och lite längre nordöster om boplatsen, i höjd med det som senare kom att bli Hjärup, fanns det möjlighet att korsa vattendraget (figur 3). Platsens kommunikativa läge i kombination med dess närhet till Uppåkra ger upphov till frågor kring dess plats i landskapet och förhållande till centralplatsens framväxt under förromerskt järnålder (figur 31). I en artikel

i Uppåkra Studier menar Anna Lihammer att placeringen i landskapet av centralplatsen Stora Uppåkra var av stor vikt. Centrala platser kännetecknas ofta av lokaliseringar i närheten av kommunikationsleder, höjdryggar eller väl synligt i landskapet. Det medförde att boplatsen både kunde synas av andra i området och de boende kunde själva kontrollera vad som hände i omlandet (Lihammer 2003:79). En annan faktor kan ha varit praktisk att hålla boplatsen dränerad genom naturlig avrinning.

Topografin bör således ha varit avgörande för valet av boplatsens läge. För att illustrera boplatsens förhållande till centralplatser i närområdet har den Skånska rekognoseringskartan använts som underlag (figur 31). En vetenskaplig kartering av Sverige byggd på geodetiska mätpunkter och triangulering började man med Skåne år 1812. Det är således den första kända kartan med grundlig topografi avbildad och tack vare att landskapet knappt förändrats fram till modern tid, då stora maskiner på kort tid ommodulerat höjdryggar och svackor, kan kartan vara användbar även om tiden backas till ett järnålderslandskap. Kartan handritades i skala 1:20.000 och noggrannheten var stor, liksom detaljnivån på vägar, bäckar, vattendrag, höjdryggar och sankta områden (Skånska rekognoseringskartan Blad IÖ 205/206).

Vägnätet som presenteras nedan (figur 31) motsvarar Anna Lihammers presentation i Uppåkrastudier angående vägnät under vikingatid och tidigmedeltid (2003:106). Det av Lihammer föreslagna äldre vägnätet rektifierades mot Skånska rekognoseringskartan från år 1812, med utgångspunkt för att landskapets topografi inte nämnvärt har förändrats mellan äldre järnålder och yngre järnålder och att det därför är fullt möjligt att kommunikationslederna var ungefär detsamma under hela järnålder. Aktuell boplats låg inom ett rimligt avstånd till centralplatsen Stora Uppåkra och kan ha haft bifunktioner som indirekt var till gagn till centralplatsen. Boplatsen kan exempelvis ha bidragit med olika resurser som bete och uppställning av hästar, odlingar där avkastningen delvis gick till Stora Uppåkra, produktion av hantverk som kunde avyttras. Boplatsens placering i Uppåkras omland kan ha varit strategisk eftersom den var lättillgänglig från både kommunikationsleder och från Uppåkra, men ändå lite på distans om något oförutsett skulle hända.

Figur 31. Skånska rekognoceringskartan från Riksarkivet, Blad IÖ205/206 med platsen för undersökningsområdet RAÄ Uppåkra 47 markerat med röd färg. Boplatsens placering är i kanten av ett sankt område med ett vattendrag. De röda linjerna motsvarar gamla kommunikationsleder som skall ha funnits i Skåne, efter Lihammer (2003:106) och omarbetad mot skånska rekognoceringskartan från år 1812. Stora Uppåkra är markerad med ofylld grön polygon, medan Lund som ännu inte existerade som centralplats under äldre järnålder, är markerad med blå ytterlinjer.

Prioriteringar, källkritik samt utvärdering av undersökningens genomförande

Schaktningsarbete och utbildning

Undersökningsytan blev mindre än beräknat, i huvudsak på grund av att bortschaktningen av matjorden tog längre tid än planerat då arbetet skulle ske med stor försiktighet intill spårområdet. All inblandad personal fick innan undersökning gå en specialkurs för att erhålla ett utbildningsbevis för att "Enskilt Vistas I Spår" med utbildningskod TDOK 2016:0289. Instruktör var Bengt Melin. Särskilda restriktioner fanns hur personal fick röra sig inom området och även maskiners rörelsemönster påverkades av närheten till järnvägen och spårområden. Vid tidpunkten för undersökningen var väderleken mycket torr, vilket också bidrog till att schaktningstakten inte kunde hållas. Det stora svarta marklagret som påträffades vid förundersökningen syntes dåligt med anledning av torkan och de ytorna som vi påträffade blev därmed inte sammanhängande. Ett snabbinkallat platsbesök av Rickard Lindberg från Länsstyrelsen resulterade i att den minskade undersökningsytan ändå sågs som ett representativt utsnitt av fornlämningen.

Uppfyllelse av frågeställningar

Sammantaget pekar resultaten på att närområdet kring undersökningsytan har brukats från tidigneolitikum fram till modern tid, men att bebyggelsens läge har förflyttats. Undersökningsområdet visade sig snarare vara i utkanten av en boplat, där kärnan förmodligen fanns att söka längre västerut där terrängen varit mindre sluttande. Topografiskt bör aktuellt undersökningsområde ha legat på en slänt ner mot ett vattendrag. Aktuellt undersökningsområde uppvisade inga spår av varken vattendrag eller slänter då bäcken kulverterats med därtill hörande markarbeten. Tidigare utredningar och förundersökningar gav inget entydigt besked huruvida undersökningsområdet skulle ligga i boplatsens kärnområde eller ej.

Undersökningens frågeställningar kom huvudsakligen att kretsa kring platsen och dess användning. Området är sedan tidigare skadat av ett intensivt odlande under lång tid och bara lämningar som sträckte sig ned i moränleran kunde förväntas vara bevarade. Mot denna bakgrund kom en stor del av undersökningen att vara inriktad på att undersöka och dokumentera relationen mellan rena bebyggelselämningar samt andra nedgrävningar och fyllningar. Fynden från undersökningen daterades till tidigneolitikum och äldre järnålder medan ¹⁴C-analyserna visade ett spretigt resultat med bebyggelse från istiden till senare delen av äldre järnålder samt odling från äldre järnålder. ¹⁴C-analyserna har därmed fått läggas åt sidan då resultaten blev för orimliga. Dateringsunderlaget bygger därför på fynd och makrofossilt material och sammansättning. Tollkningen landar i att det under tidigneolitikum fanns aktiviteter i närområdet, men dess omfattning, karaktär och exakta läge inte har kunnat fastställas. Någon gång under äldre järnålder etableras bebyggelse med odling och därefter tycks platsen ha ingått i ett område inom vilket det funnits en kontinuitet med kringflyttande bebyggelse fram till och med yngre järnålder. Avsaknaden av säkra fynd daterade till yngre järnålder tolkas bero på att bara en begränsad del av de ostratifierade lämningarna undersöktes samt att de tillhörande odlingsjordarna, där mycket av hushållsavfallet bör ha hamnat som gödning, låg utanför undersökningsytan. I ett grophus påträffades en större mängd keramik som *kanske* skulle kunna dateras till vikingatid, men med ett osäkert förbehåll.

Merparten av keramiken som insamlades kunde dateras till tidigneolitikum–äldre järnålder. En betydande osäker andel fanns från yngre järnålder, äldre järnålder fanns representerat liksom en mindre andel förhistorisk keramik. Tio stycken ICP-analyser genomfördes på keramik från boplatsen, tillsammans med keramik från den arkeologiska förundersökningen eftersom även materialet från förundersökningen var av betydelse för förståelsen av platsen. En viktig observation inom detta projekt är hur keramikmaterialet på ett varierande sätt kan användas för att spåra aktiviteter inom ett område.

Förekomsten av keramik noterades i huvudsak i nedgrävningars fyllningar. Kontexter som normalt representerar ett igenläggande och avslut. Några kontexter visade sig vara fyllningar i bruk, det vill säga jord i odlingsbäddar, där keramiken följde med jord som hämtats i närområdet. Med en kombination av keramikförekomst, jordprover som analyserats både gällande makroskopiskt innehåll som fröer och geologiskt innehåll som komponenter av inblandad sand i lerjord, har kunskapsintaget ökat då den skapade jorden har kunnat belysas.

Ett fokus på djurben i omlandet kan normalt sett ge perspektiv på djurhållningen kring centralplatsen i Uppåkra och vidare en möjlighet till diskussioner kring variationer av djurhållning. Tyvärr var djurbenens skick inte det bästa och fragmenteringsgraden hög, vilket försvårade identifieringen av benen. Ett antal djurarter kunde identifieras, men det gick inte att i utförlig grad se slaktspår vilket kan ge ett större underlag för djurhållningsaspekter. Ett bra osteologiskt material kan i framtiden användas för att jämföra artlista och slaktspår med andra boplatser kring Stora Uppåkra. Kanske fanns det specialiseringar eller fördelningar där vissa arter gynnades och där delar av avkastningen av kött och produkter fördes vidare till centralplatsen Uppåkra.

Avslutningsvis kan resultaten från undersökningen ändå sammanfattas med, att trots osäkra dateringar och osäker utbredning av fornlämningen har företeelsen att använda jordar från tidigare boplatser i en ny komposition blivit tydlig. En mer omfattande diskussion kring vad man daterar utifrån påträffade fynd skulle förmodligen ge en mer varierande bild av järnålderslandskapets odlande och brukande av jord.

Förmedling

Publik förmedling

Kulturen lade regelbundet upp information om undersökningen på ett Instagramkonto: @kulturens_arkeologer och på Kulturens blogg *Bakom kulisserna* under projektiden i fält. På grund av undersökningsområdets närhet till spårområdet genomfördes inga visningar för allmänheten. Detta kompenseras i viss mån senare under hösten då Burlövs kommun arrangerade ett kvällsföredrag på Möllegården i Åkarp där resultaten presenterades i ett föredrag vid namn *Järnåldersfolkens sista vila i Åkarp*.

Rapporten kommer att finnas tillgänglig på Riksantikvarieämbetets tjänst Fornreg, med en länk på Kulturens hemsida, samt ett pliktexemplar i papper vid Universitetsbiblioteket.

Figur 32. Ett inlägg på Instagram från Boplatsundersökningen. Ett sätt att snabbt nå ut till intresserad allmänhet. På bilden framgår med tydlighet hur nära spåret undersökningsområdet var beläget.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-9534-2016	Fornlämning nr/art Lämningsnr	RAÄ Uppåkra 47 L1986:5286
Socken/stad	Uppåkra	Kulturens projektnummer	61000-459
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Staffanstorp	Trakt/kvarter/fastighet	Hjärup 1:3
Typ av exploatering	Utbyggnad södra stambanan		
Uppdragsgivare	Trafikverket		
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Aja Guldåker		
Övrig personal	Johan Wallin, Lena Nilsson		
Fältarbetstid	2016-06-20–2016-07-08		
Fälttid Arkeolog	216 h		
Undersökningens omfattning Yta Kubik	1211 m ² 725 m ³		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	LUHM 32569:1-40. Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin		
Arkivmaterial, förvaring	Original i Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen. Kopior till LUHM		
Ritningar, dokumentation	7st A3 ritfilm: 6 sektionsritningar skala 1:20, 1 st planritning skala 1:200, Digitala inmättningsfiler		
Foto	Fält 91 st, Instagram 7st,		
Analyser	¹⁴ C, ICP, makrofossil, keramik		

Referenser

- Andersson, M., Brink, K. & Söderström, U. 2015. Forntid möter framtid – Arkeologi på ESS-området. Statens Historiska Museer – Arkeologiska uppdragsverksamheten, Sydsvensk Arkeologi AB, Museiarkeologi Sydost vid Kalmar läns museum och Kulturmiljö Halland. Ystad.
- Anglert, M. 2006. *Landskapets urbanitet. Nya stadsarkeologiska horisonter*. Red. Stefan Larsson. Stockholm.
- Aspeborg, H., Becker, N., Anglert, M. & Larsson, S. 2013. Stora Uppåkra 2:25. Basdokumentation Skåne, Staffanstorps kommun, Uppåkra socken, Stora Uppåkra 2:25, fornlämning RAÄ 39. UV Rapport 2013:61. Arkeologisk undersökning 2011. Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Artursson, M., Linderöth, T., Nilsson, M & Svensson, M. 2003. Byggnadskultur I södra & mellersta Skandinavien. I det neolitiska rummet. Red. Mac Svensson. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan. Riksantikvarieämbetet UV Syd, Lund.
- Aspeborg, H & Strömberg, B. 2014. Gustavslund. En by från äldre järnålder. Skåne, Helsingborgs stad, Husensjö 9:25 (Gustavslund), RAÄ 184. (red) Aspeborg, H. *UV rapport* 2014:132. Arkeologisk undersökning 2010. Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Balic, I. 2011. Kv Trädgården 11. Fornlämning 73. Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk slutundersökning 2011. *Kulturens rapporter nr 7*. Kulturen i Lund.
- Balic, I. 2018. Södra stambanan delen Flackarp – Arlövs socken. Burlöv och Staffanstorps kommuner, Skåne. Arkeologisk utredning och förundersökning 2016. *Kulturmiljörapport* 2018:17. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.
- Balic, I & Guldåker, A. 2018. Åkarp 3:2. Fornlämning Uppåkra 53. Uppåkra socken. Burlövs kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. *Kulturmiljörapport* 2018:44. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.
- Balic, I & Guldåker, A. 2020. Åkarp 3:2. Fornlämning Uppåkra 46/L1986:5285. Uppåkra socken. Burlövs kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. *Kulturmiljörapport* 2020:50. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.
- Billström, L. 2015. Kyrkheddinge 8:37. Gård 8 och 9 i Kyrkheddinge by, Skåne, Staffanstorps kommun, Kyrkheddinge socken, Kyrkheddinge 8:37, fornlämning Kyrkheddinge 6:1. Rapport 2015:18. Arkeologisk undersökning 2013. Arkeologerna, Statens historiska museer. Lund.
- Björhem, N. & Magnusson Staaf, B. 2006. Långshuslandskapet. En studie av bebyggelsen och samhälle från stenålder till järnålder. Öresundsförbindelsen och arkeologin. *Malmöfynd nr 8*. Malmö.
- Björhem, N. & Säfvestad, U. 1993. Fosie IV. Bebyggelsen under brons- och järnålder. *Malmöfynd nr 6*. Malmö.
- Björk, T. 2005. Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne. University of Lund, Institute of Archaeology. *Report Series No. 92*. Lund.
- Brink, K & Larsson, S (red). 2017. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid. Skåne, Lunds kommun, Odarslöv socken, fornlämning Odarslöv 46, 49, 51 och 52. *Rapport* 2017:11. Volym 1-3. Arkeologerna. Statens Historiska Museer. Lund.
- Cardell, A. 2013. Djurben: Uppfödning, konsumtion och distribution av kött. I: Stora Uppåkra 2:25. Basdokumentation. Skåne, Staffanstorps kommun, Uppåkra socken, Stora Uppåkra 2:25, fornlämning RAÄ39. *UV-rapport* 2013:61. Stockholm.
- Carlie, A.1994. På arkeologins bakgård. En bebyggelsearkeologisk undersökning i Norra Skånes inland baserad på synliga gravar. *Acta Archaeologicirka Lundensia*, Series in 8°, no 22. Lund.

- Carlie, A. (red.). 2005. Samhällen och rikedomsmilöer. *Järnåldern vid Öresund*. Band 1, 408–467. Lund.
- Enghoff, K. 1938. De allmänna vägarna i Malmöhus Län. Lund.
- Erikson, M. 2001. En väg till Uppåkra. I: Uppåkra – Centrum i analys och rapport. *ACTA Acta Archaeologicirka Lundensia*, Series in 8°, No. 36. Uppåkra studier 4. (red) Lars Larsson. Lund.
- Friman, B. 2008. Att stå på egna ben. Centrala funktioner och lokal utveckling under yngre bronsålder och äldre järnålder i Mellanbyn, Skåne. *Malmöfynd 18*. Malmö.
- Gardelin, G. 2013. Kv Saluhallen 1. Fornlämning 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk slutundersökning 2010. *Kulturens rapporter nr 6*. Kulturen i Lund.
- Helmbrecht, M. 2012. A Winged Figure From Uppåkra. Fornvännen. Journal of Swedish antiquarian research. 107. Stockholm.
- Hodder, I. 1990. The Domestication of Europe – Structure and Contingency in Neolithic Societies. Oxford.
- Högberg, A., Nilsson, B. & Skoglund, P. (red.) 2009. Gården i landskapet. Tre bebyggelsearkeologiska studier. *Malmöfynd nr 20*. Malmö.
- Kronberg, O. 2015. Östra Torn 27:13. En neolitisk rituell plats vid Science Village. Rapport 2015:111. Arkeologisk undersökning 2014. Arkeologerna. Statens historiska museer. Lund.
- Lihammer, A. 2003. Kungen och landskapet. Funderingar kring förändringar i västra Skåne under sen vikingatid och tidig medeltid. I: Landskapsarkeologi och tidig medeltid – Några exempel från södra Sverige. Uppåkrastudier 8. *Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No.41*. Malmö.
- Lagergren, A., Aspeborg, H. & Artursson, M (red.). 2013. Östra Odarslöv 13:5, ESS. Boplatser, gravar, hantverk och offer från sten-, brons- och järnålder. Skåne, Odarslöv socken, Östra Odarslöv 13:5, Lunds kommun. UV-rapport 2013:44. Arkeologisk förundersökning 2012. Riksantikvarieämbetet UV Syd. Lund.
- Larsson, M. & Rzepecki, S. 2003. Pottery, houses and graves. The Early Funnel Beaker Culture in Southern Sweden and Central Poland. *Lund Archaeological Review* 8-9 (2002-2003).
- Larsson, M. 2015. Agrarian plant economy at Uppåkra and the surrounding area. Archaeobotanical studies of an Iron Age regional center. *Acta Archaeologicirka Lundensia*, Series in 4o, No 33. Lund.
- Lindell, M & Thomasson, J. 2003. Landskapsarkeologi och tidig medeltid – Några exempel från södra Sverige. Uppåkrastudier 8. *Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No.41*. Malmö.
- Magnell, O., Boethius, A. & Thilderqvist, J. 2013. Fest i Uppåkra. En studie av konsumtion och djurhållning baserad på djurben från ceremonihus och vapendeposition. I: Hårdh, B & Larsson, L. (Eds.) Folk, få och fynd. *Uppåkra studier* 64. Värnamo. 85-132.
- Myrdal, J. 1985. Medeltidens åkerbruk. *Agrar teknik i Sverige ca 1000 till 1250*. Nordiska Museet. Nordiska museets Handlingar 105. Borås.
- Nilsson, L. 2003. Animal Husbandry in Iron Age Uppåkra. I: Larsson, L. & Hårdh, B. (eds.), Centrality – regionality. The Social Structure of Southern Sweden during the Iron Age. *Uppåkra studier* 7. Stockholm. 89-103.
- Nilsson, L. 2009. Häst och hund i fruktbarhetskult och blot. I: Carlie, A. (red). *Järnålderns rituella platser*. Kulturmiljö Halland. Utskrift 9. Halmstad. 81-99.
- Pedersen, E-A, Welinder, S och Widgren, M. 1998. *Jordbrukets första femtusen år 4 000 f.Kr.– 1 000 e.Kr*. Natur och Kultur/LTs förlag. Borås.

Rostoványi, A. 2007. Stenålderslandskapet. Inte bara jägare och bönder. Öresundsförbindelsen och arkeologin. Malmöfynd nr 11. Malmö kulturmiljö 2007. Malmö.

Tesch, S. 1993. *Houses, Farmsteads and Long-term Change. A Regional Study of Prehistoric Settlements in the Köpinge Area, in Scirkania, Southern Sweden*. Institutionen för Arkeologi. Uppsala.

Wallin, L. 2012. Arkeologisk utredning, steg 2 2012. Järnvägsutbyggnad Flackarp-Arlöv, Flackarps, Uppåkra och Burlövs socknar, Staffanstorps och Burlövs kommuner, Skåne. *Rapport 2012:8*. Wallin kulturlandskap och arkeologi.

Övrigt

Arrhenius fosfatkarta från år 1929–1934

Krigsarkivet. Skånska rekognosceringskartan Blad IÖ 205/206. 1812. Topografiska kåren / Fältmätningsskåren / Ingenjörsskåren

Kulturens LB-arkiv

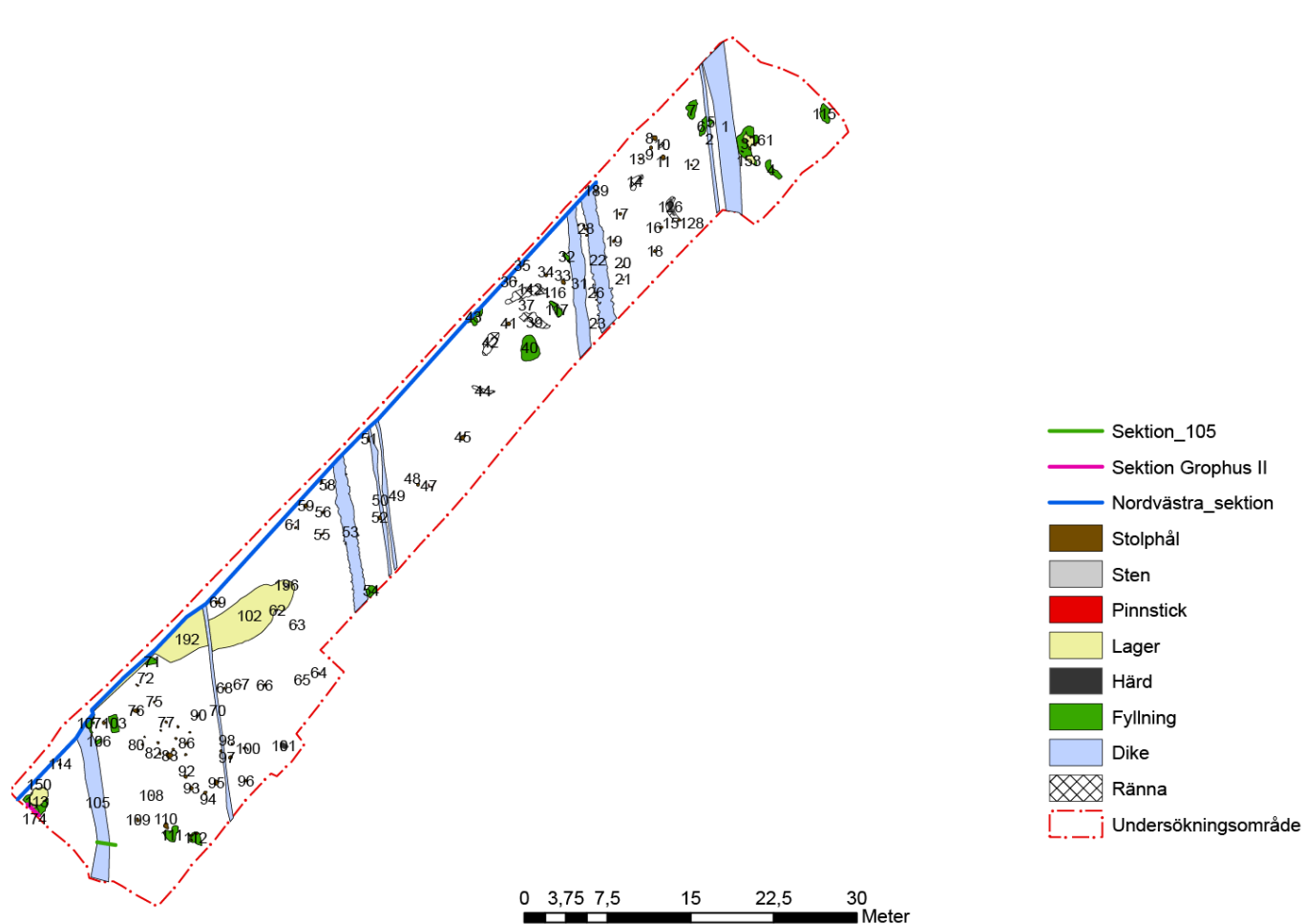
Lantmäterimyndighetens arkiv: Arealmätning Expropriation 1856

Statens kulturråds författningssamling (KRFS)

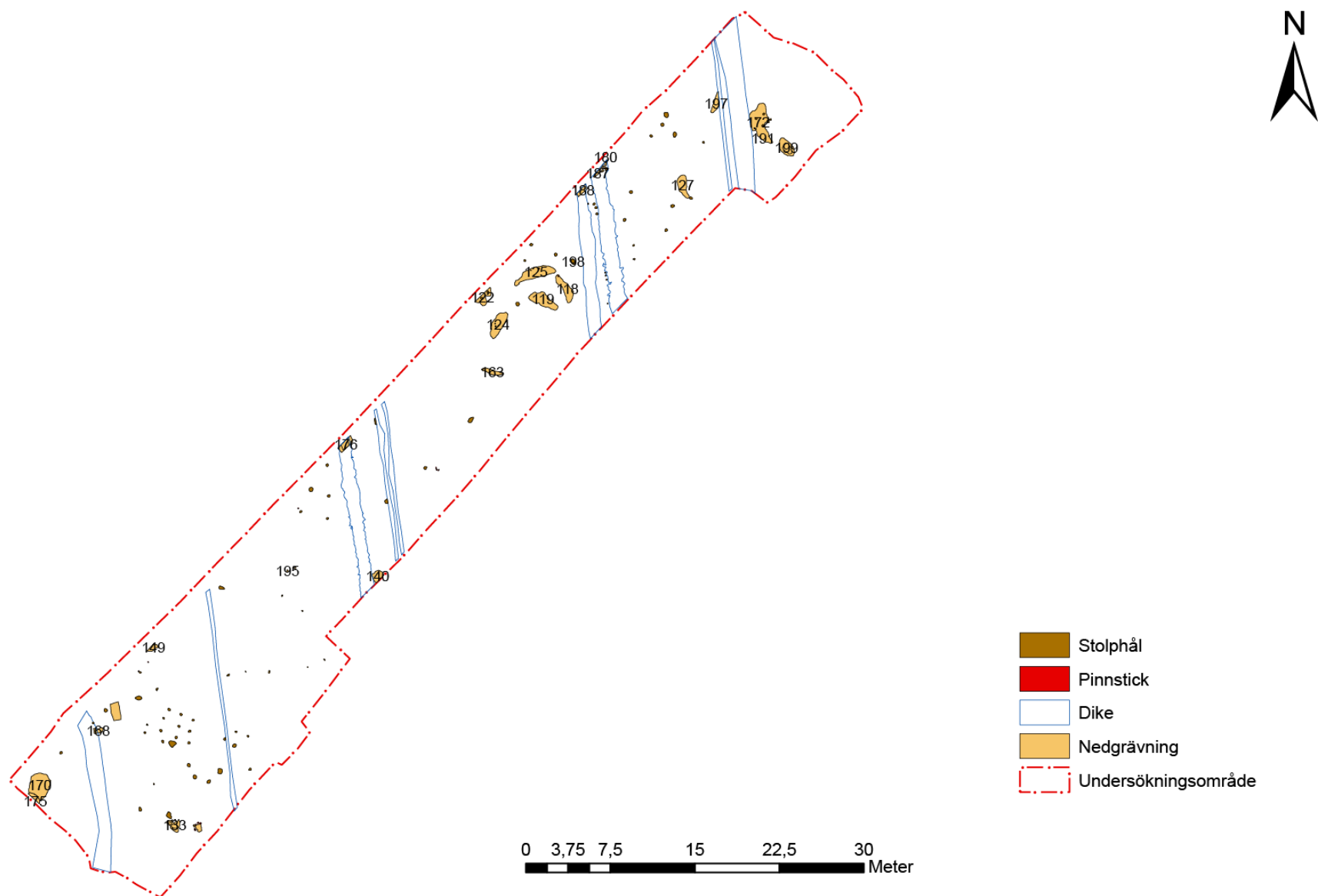
Bilagor

1. Ritningar
2. Fyndregister
3. Kontextregister
4. Makroskopisk analys av jordprover från boplatz C
5. Metalldetektering
6. Osteologi
7. Keramik
8. ¹⁴C analys
9. Principen för den stratigrafiska analysen
10. Ordlista facktermer

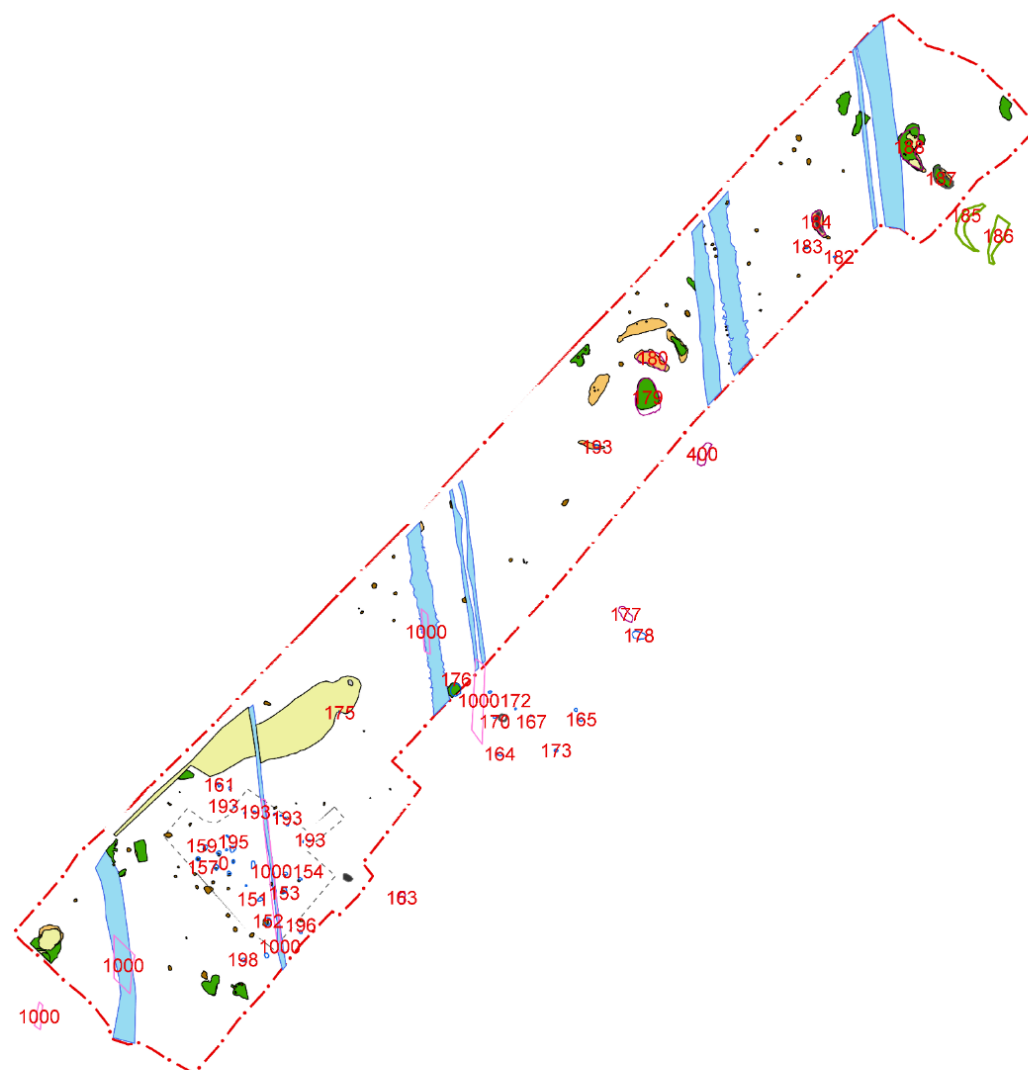
1. Ritningar

Planritning över undersökningsområdet med dokumenterade sektioner, stolphål, sten, pinnstick, lager, härdar, fyllningar, diken, rännor samt kontextnummer.

Planritning över undersökningsområdet med inmätta nedgrävningar samt omfattning för stolphål, rännor, pinnstick, diken samt kontextnummer.

- Ränna
- Ränna_modern
- Stenavtryck_fyllning
- Nedgrävning_stolphål_fyllning
- Härd
- Marklager
- Nedgrävning_fyllning
- Stolphål
- Sten
- Pinnstick
- Lager
- Härd
- Fyllning
- Dike
- Nedgrävning
- Undersökningsområde

0 3,75 7,5 15 22,5 30
Meter

Planritning över Slutundersökningsområdet med inmätta kontexter och med förundersökningsresultaten med ofyllda polygoner och röda kontextnummer.

2. Fyndregister

Luhm 32659

Uppåkra socken

Hjärup 1:3

Fyndnr	Kontext	Sakord	Typ	Material	Del	Ant	Vikt	Ytbehandl.	Dat.	Kommentarer	Art
1	69	Kärl			Keramik	2	3	Glättad	TN	Kan vara ÄJÄ	
2	37	Kärl			Keramik	1	1	Glättad	ÄJÄ		
3	150	Kärl			Keramik	1	11	Glättad	ÄJÄ	Osäker datering	
4	112	Kärl			Keramik	1	3		TN/MN		
5	60	Kärl			Keramik	1	1	Glättad	ÄJÄ		
6	113	Kärl			Keramik	3	11	Glättad	TN/MN		
7	113	Infodring			Bränd lera	14	38			800-900 grader	
8	3	Kärl			Keramik	3	11	Glättad	TN/MN	Osäker datering	
9	150	Kärl			Keramik	3	14	Glättad	Förhist.		
10	56	Kärl			Keramik	1	8	Glättad	TN/MN	Osäker datering	
11	54	Kärl			Keramik	2	6	Glättad	FRJÄ/RJ Å	Osäker datering	
12	104	Kärl			Keramik	6	52	Glättad	ÄJÄ		
13	150	Kärl			Keramik	66	736	Glättad	FRJÄ	Kan vara vikingatid	
14	3	Avslag		Flinta		2	19		STÄ/BRÄ		
15	4	Krävsten		Bergart		1	1				
16	15	Flintknuta med bearbetning		Flinta		2	647		STÄ/BRÄ		
17	35	Avslag		Flinta		1	20		STÄ/BRÄ		
18	37	Avslag		Flinta		6	56		STÄ/BRÄ		
19	39	Avslag		Flinta		2	23		STÄ/BRÄ		
20	43	Avslag		Flinta		2	24		STÄ/BRÄ		
21	54	Avslag		Flinta		1	14		STÄ/BRÄ		
22	56	Avslag		Flinta		1	5		STÄ/BRÄ		
23	71	Avslag		Flinta		1	2		STÄ/BRÄ		
24	91	Avslag		Flinta		3	29		STÄ/BRÄ		
25	110	Avslag		Flinta		1	6		STÄ/BRÄ		
26	111	Avslag		Flinta		2	13		STÄ/BRÄ		
27	113	Avslag	Retuscherad	Flinta		1	21		STÄ/BRÄ		
28	113	Avslag	Bruksretusch	Flinta		2	44		STÄ/BRÄ		
29	113	Avslag		Flinta		2	18		STÄ/BRÄ		
30	192	Avslag		Flinta		2	16		STÄ/BRÄ		
31	150	Avslag		Flinta		4	9		STÄ/BRÄ		
32	150	Spik		Järn		1	2		JÄÄ/MED		
33	154	Avslag		Flinta		1	22		STÄ/BRÄ		
34	164	Avslag		Flinta		1	3		STÄ/BRÄ		
35	18	Ben				6	50,5				Bos taurus
36	54	Ben				4	5				Mammalia
37	59	Ben				1	1				Mammalia
38	69	Ben				9	2				Mammalia
39	113	Ben				1	1				Mammalia
40	161	Ben				9	3,5				Ovis/capra

3. Kontextregister

Undersökta kontexter

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
3 (188 FU)	N-S, 3,60×2,00 m. Brunsvart. Lera, silt. Välsorterat, finkornigt, torrt, relativt kompakt. Skuren i väst av dike.	Fyllning i vindsydd, möjligen brukslager.	Luhm 32659:8 Keramik Luhm 32659:14 Flintavslag	TN/MN STÅ/BRÅ
4 (187 FU)	NV-SO 2,00×1,00 m. Svartgrå, lera, silt, humus och mycket finkornigt. Något fet, torr och något kompakt. Upp emot K199, 200. Tydlig kontaktyta. Morän med fördjupning i mitten.	Fyllning i nedgrävning. Troligen preparerad jord för odling då den var i det närmaste fri från komponenter som sten och flinta.	 Luhm 32659:15 Krävsten	¹⁴ C, prov 9, taget ur makrofossil. 3 970 BC–3 790 BC 95,4% probability
6	NO-SV. Svartbrun, lera, humus. Mycket finkornig, något fet, torr och något kompakt. Upp emot K197, skuren av dike. Tydlig kontaktyta men ojämn och siltig.	Fyllning i odlingsbädd. Troligen preparerad jord, kändes som odlingsjord utan större komponenter i. Fortsätter (5) norr om dike. Botten lite ojämn.	Fynd av flinta.	
10	NO-SV 0,60×0,30×0,16 m. Ljusgrå, lera, humus. Jämnt. Flintorna låg i mitten av fyllningen. Mycket finkornigt, fett, torrt och låg upp emot sin nedgrävning. Något diffus mot morän. Udda nedgrävningsform för ett stolphål. Påminner något om nedgrävningen för fyllning i K33.	Fyllning i nedgrävning för stolpe. Fyllningens karaktär något olik de i Hus A.	Fynd: tvåbearbetade flintor.	
15	S-N, 2,00×0,50 m. Svartgrå lera, humus och silt. Sorterat, mer träkol längre ner. Finkornigt, något fet. Torrt trots spöregn. Något kompakt. Upp emot nedgrävning, ovanpå träkolslager K126. Relativt plan.	Utgjänningslager alternativt odlingslager ovanpå ett lager av träkol. En hård under vars träkol utgjort en bra näringsbas för odling. Nedgrävningen är påronformad med smal bas i söder och rundad form i norr.	Luhm 32659:16 Flintavslag	STÅ/BRÅ
n10	NO-SV. Oval. 0,60×0,30×0,16 m. Nedgrävningskant ej bevarad. Sida vertikal och jämn. Mjuk bottenkant. Botten sluttande och ojämn.	Stolphål		
16 (183 FU)	0,30×0,30×0,28 m. Mörktgrå-grå-fläckig grå- gul lera, sand, humus. Sorterat med skärersten, humus, sot och träkol i översta 0,15 m. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp mot sin nedgrävning. Något diffus kontaktyta, jämn mot morän. Förekomst av bränd lera och flinta, ej tillvarataget.	Fyllning i nedgrävning för stolpe. Den mörka yngsta delen av fyllningen anger att stolpens diameter varit cirka 0,20 m.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
n16	Rund form. 0,30×0,30×0,28 m. Vertikal sida. Bottenkant skarp. Botten plan och något skålad.	Stolphål, ingår i Hus A Takbärare.		
17	0,30×0,30×0,25 m. Grå-fläckig gul-grå lera, sten, sand, humus. Sten, humus och träkol mest i övre delen. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp mot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot alv. Likt K18, 19, 16 till både nedgrävning och fyllning.	Fyllning i nedgrävning för stolpe.		¹⁴ C, prov 10, taget ur träkol. 1 440 BC–1 300 BC 95,4% probability
n17	Rund form i plan. 0,30×0,30×0,25 m. Vertikal sida. Skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
18	N–S 0,28×0,26×0,22 m. Mörkt grå, grå, fläckig till gulgrå lera, skärersten, sand, humus. Mörk fyllning och skärersten i övre delen. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn mot morän. Lik K16, 17, 19 både till fyllning och nedgrävning. Udda med ett stort obränt djurben i fyllningen. Deposition med betydelse?	Fyllning i stolphål	Luhm 32659:35 Djurben/Bos Taurus/Nöt	
n18	N–S Oval form i plan. 0,28×0,26×0,28. Vertikal sida. Skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
19	N–S Grå och fläckig. Gul lera, skärersten, humus. Skärersten i övre 0,08 m, mest humus och träkol i övre central del. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn mot alv. Lik K16,17 och 18 till både fyllning och nedgrävning.	Fyllning i stolphål		
n19	N–S Oval. 0,32×0,26×0,22 m. Vertikal sida. Skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
22	NO–SV 2,30×14,00 m. Brun lera, silt, humus. Finkornigt, något fett, torrt och relativt kompakt. Upp emot K187. Tydlig kontaktyta mot morän. Delundersökt.	Fyllning i dike, se sektionsritning ritning 1		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
27	0,18×0,18×0,06 m. Brun lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp mot sin nedgrävning. Tydlig och jämn mot morän. Lik K28 i form och fyllning, lik K29 till form. Fyllning lik fyllning i dike K22.	Fyllning i stolphål		
n27	Rund form i plan. 0,18×0,18×0,06 m. Jämn sida, något konkav. Mjuk bottenkant. Något skålad botten.	Stolphål		
28	0,18×0,18×0,06 m. Brun. Lera, humus. jämn sortering. mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn mot morän. Lik K27 i fyllning och nedgrävning, lik K29 i form och lik fyllning i dike K22.	Fyllning i stolphål		
n28	Rund. 0,18×0,18×0,06 m Jämn sida, något konkav. Mjuk bottenkant. Något skålad botten.	Stolphål		
29	0,14×0,14×0,03 m Grå lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Något diffus kontaktyta men jämn mot morän. Lik K27 och 28 i form, men fyllningen är ljusare.	Fyllning i stolphål. Trots annorlunda mindre humös fyllning bedöms fyllningen tillhöra samma destruktionsfas som då K187, n27 och n28 fylldes igen.		
n29	Rund. 0,14×0,14×0,03 m Jämn sida, något konkav. Mjuk bottenkant. Något skålad botten.	Stolphål		
30	Ø 0,13 m Ej undersökt	Stolphål		
31	NO–SV 1,20×13 m Brun lera, humus. Finkornigt, något fett, torrt och relativt kompakt. Upp emot sin nedgrävning K188. Tydlig nedgrävning i morän. Delundersökt.	Fyllning i dike, svårt att se lagerskiftningar. I norr även nedgrävning för stolpe. Se ritning 1 för sektion.		
32	N–S Avlång 1,2×13 m. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande och något ojämn. Rundad botten. En stolpe nedgrävd i västra kanten.	Nedgrävning för ett relativt brett dike som inom undersökningsområdet mäter 1,20×13 m		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
33	N-S 0,50×0,30×0,11 m Ljusgrå lera, humus. Jämn sortering, mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning K198. Diffus mot morän.	Fyllning i grop med oklar funktion. Fyllningen var bara svagt färgad av humus, vilket gör att den sannolikt fyllts igen i ett äldre skede än järnåldersaktiviteten på platsen.		
34	0,14×0,14×0,04 m Brun lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning n34. Tydlig och jämn mot morän. Något tveksam.	Fyllning i mindre stolphål. Den kraftigt humösa fyllningen gör att stolphålet knappast fyllts upp under förhistorisk tid. Fyllning i djurgång intill vilket gör tolkningen något osäker.		
n34	Rund 0,14×0,14×0,04 m Konkav sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Mindre stolphål.		
35	0,26×0,26×0,22 m Mörkgrå-ljusgrå lera, humus, skärersten och stora bitar träkol. Sorterat, skärersten och mörkast fyllning överst. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning Kn35. Tydlig och jämn mot morän. Mycket likt K16, 17, 18, 19 i Hus A, både till fyllning och nedgrävning.		Luhm 32659:17 Flintavslag	STÅ/BRÅ
n35	Ojämn 0,26×0,26×0,22 m Beskrivnings saknas, i plan ser stolphålet klivet ut.	Stolphål för kliven stolpe		
36	NO-SV 0,15×0,10×0,16 m Grå lera, humus. Jämn. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning Kn36. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i käpphål		
n36	NO-SV Oval 0,15×0,10×0,16 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Käpphål		
37	S-NO Gråbrun lerhaltig kulturjord med inslag av sand och enstaka träkol, småsten, bränd lera och flinta. Osorterat, finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Antingen odlingsbädd i ränna K125, eller utjämning av samma ränna	Luhm 32659:2 Keramik AJÅ Luhm 32659:18 Flintavslag	¹⁴ C, prov 18, taget ur makrofossil. 44 300 BC–41 400 BC 95,4% probability AJÅ/keramik STÅ/BRÅ flinta JÅÅ/makrofossil

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
38	V-SO Gråsvart sandig-lerhaltig kulturjord, enstaka träkolprickar och bränd lera. Osorterat, finkornigt, magert, torrt och poröst på gränsen till kompakt. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Utgjämning i nedgrävning, möjligen för odling.		
39	Ö-V Gråsvart ler- och sandhaltig kulturjord, inslag av enstaka träkolsprickar, bränd lera, sten. Osorterat, finkornigt, magert och torrt. Något kompakt. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Fyllning i nedgrävning. Möjligen odlingsaktivitet.	Luhm 32659:19 Flintavslag	STÅ/BRÅ
40 (179 FU)	Ej undersökt på SU FU: tolkningoffergrop Innehöll rikligt med Keramiskärvor, flintanslag och djurben. Osteolog Lena Nilsson bestämde benen till får/get	Fyllning i förrådsgrop/grophus. Fyllningen motsvarar sekundär funktion/destruktion och materialet betecknas som omdeponerat kulturlager från närområdet.	(Balic 2018)	
41	Ø 0,35 m. Brungrå lera, silt, humus. Finkornig, något fet. Torr, relativt kompakt. Upp emot nedgrävning. Kontaktyta tydlig mot morän.	Fyllning i stolphål	Ett flintavslag.	
n41	Rund form. Ø 0,035–0,40 m. Nedgrävningskant tydlig. Sida något konkav. Bottenkant rundad. Botten något rund.	Stolphål cirka 0,25 m djupt. Ett område med nedgrävningar.		
42	2,60×1,00 m. Mörkbrun-grå. Humus, lera, silt. Välsorterat. Finkornig, något fet, torr och något kompakt. Upp emot nedgrävning K124. Kontaktytan konkav och tydlig.	Fyllning i bananformad nedgrävning. Fyllningen mycket jämnt fördelad med mycket träkol inblandat, liksom silt, vilket säkert givit en bra odlingsjord. Fyllningen täckte tre käpphåll som troligen löpt genom fyllningen men ej kunde skönjas förrän i botten. Möjligen odlingsbädd för exempelvis klätterbönor där käpphållen utgör en klätterställning.	Flintavslag.	
43	N-S , 1,70 ×0,80 (delundersökt). Gråbrun lera med siltinblandning och humus. Finkornig, något fet, torr, relativt kompakt. Upp emot sin nedgrävning K122. Kontaktytan relativt plan i söder och konkav i norr.	Fyllning tolkad som odlingsjord, preparerad. I botten tvåstörhåll som kan ha varit uttag för en klätterställning för exempelvis bönor.	Luhm 32659:20 Flintavslag	STÅ/BRÅ

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
44	V-Ö. Gråbrun sandig, lerhaltig kulturjord med enstaka träkolsprickar. Välsorterat, finkornigt, magert, torrt och poröst. Tydligt lagerslut. Kontaktyta tydlig.	Fyllning i nedgrävning troligen för odlingsbädd.		
48	0,27×0,27×0,12 m. Mörkt grå-ljust grå. lera, skärvsten, humus, sot och enstaka träkol. Skärvsten, humus, sot och träkol längst upp cirka 0,05 m. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp mot sin nedgrävning. Kontaktytan i övre del tydlig och jämn mot morän, i nedre del något diffus. Fyllning och nedgrävningsform lik Hus A, men även K56, 84, 91.	Fyllning i stolphål		
n48	Rund. 0,27×0,27×0,12 m. Vertikal sida.	Stolphål		
53	NÖ-SV, 2,00×14 m. Brun lera, humus, silt. Finkornigt, något fet, torr och relativt kompakt. Upp emot K176 och 177, se sektion ritning 1. Kontaktytan tydlig.	Fyllning i dike. Flera faser i dikens fyllning kan urskiljas.		
54 (176 FU)	N-S , 1,00 × 0,80 m, går vidare i schakt mot öster. Gråbrun, lerhaltig kulturjord, enstaka träkol, småsten och 4 0,15×0,15 m stor sten. Osorterat. Finkornigt, fett, fuktigt och poröst. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Sannolikt utfyllnad av en nedgrävning. Fyllande massor innehåller hushållsavfall i form av keramik, ben, flintavfall, vilket sannolikt hämtats från "husområdet" söder eller NV därom.	Luhm 32659:11 Keramik Luhm 32659:21 Flintavslag Luhm 32659:36 Djurben/Mammalia	FRJÄ/RJÄ STÅ/BRÅ
55	0,19×0,19×0,06 m. Grå lera, humus. Jämnt. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Kontaktytan tydlig och jämn mot morän.	Fyllning i nedgrävning för stolpe.		
n55	Rund 0,19×0,19×0,06 m. Jämn och vertikal sida. Mjuk bottenkant. Botten något skålad.	Stolphål		
56	0,24×0,24×0,13 m. Mörkgrå, lera, humus, sot, enstaka träkol. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta och jämn mot morän.	Fyllning i stolphål	Luhm 32659:10 Keramik Luhm 32659:22 Flintavslag	TN/MN STÅ/BRÅ
n56	Rund. 0,24×0,24×0,13 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Något skålad botten.	Stolphål		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
57	0,25×0,25×0,5 m Grå lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta, jämn mot morän.	Fyllning i stolphål		
n57	Rund 0,25×0,25×0,05 m Jämn sida. Mjuk bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
58	N–S 0,27×0,22×0,05 m Gulgrå, fläckig lera, humus. Jämnt. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Diffus kontaktyta mot morän.	Fyllning i stolphål		
n58	Oval 0,27×0,22×0,05 m Jämn sida. Mjuk bottenkant. Rätt plan botten.	Stolphål		
59	0,40×0,40×0,35 m ljus grå–mörkt grå. Skärersten, lera, humus, sot, enstaka träkol. Ingen skärersten i översta 5–8 cm. I övrigt jämnt. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i rejält stolphål.	Luhm 32659:37 Djurben/Mammalia	
n59	N–S Oval 0,40×0,40×0,35 m Jämn sida, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Förmodligen takbärare i en byggnad		
60	NÖ–SV 0,20×0,11×0,18 m Grå, sandig lera och sot. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt–finkornigt. Fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i stolphål	Luhm 32659:5 Keramik	ÄJÄ
n60	NÖ–SV Trekantig—oval. 0,20×0,11×0,18 m Vertikal sida. Rätt skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål, eventuellt för en kluven stolpe.		
61	0,08×0,08×0,12 m Grå, sandig lera, sot. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt–finkornigt. Fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Kontaktyta tydlig och jämn mot morän.	Fyllning i kapphål		
n61	Rund 0,08×0,08×0,12 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Käpphål		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
62 (175 FU)	0,16×0,16×0,11 m Mörkt grå lera, sand, humus, sot. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Ganska tydlig och jämn kontaktyta mot morän. Förhållande till lager K102 oklart, borta precis här.	Fyllning i stolphål		
n62	Oval 0,16×0,16×0,11 m	Stolphål		
63	0,16×0,19 m	Fyllning i stolphål		
n63	0,16×0,19 m	Stolphål		
64	0,16×0,16×0,03 m Grå lera, humus, sot. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i stolphål. Del av hägn		
n65	0,08×0,05×0,07 m			
65	NV-SÖ 0,08×0,05×0,07 m Brun, lera, humus. Jämnt, mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i stolphål		
66	NÖ-SV 0,24×0,11×0,05 m Brun lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän. Fyllningen mycket matjordsläk. Form i plan liknar K68 varför den tolkas som skapad av människa.	Fyllning i käpp- eller störhål		
n66	NÖ-SV Oval-njurformad. 0,24×0,11×0,05 m Jämn sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Störhål		
67	0,20×0,11 m	Fyllning i käpphål		
n67	Oval 0,20 ×0,11 m	Nedgrävning för stolphål		
68	NÖ-SV 0,20×0,11×0,16 m Brun lera, humus. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän.	Fyllning i käpphål.	Ett bränt benfragment.	
n68	NÖ-SV Avlång 0,20×0,11×0,16 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Fyllning i nedgrävning för 2 käppar.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
69	0,30×0,30×0,26 m Grå, sotfärgad, lerig sand, humus, sot, träkol, småskärvsten, brända ben. Jämn sortering. Finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Ganska tydlig kontaktyta mot ovanpåliggande lager. Hör samman med K173.	Fyllning i stolphål	Luhm 32659:1 keramik och ben Luhm 32659:38 (<i>Mammalia</i> /däg gdjur).	TN/Å.JÄÄ
n69	Rund 0,30×0,30×0,26 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Något skålad botten.	Stolphål parallellt med Kn173. Kan vara en omsättning.		
71	N-S Ø 0,70 m Brun lera med humusinslag. Välsorterat. Mycket finkornigt, något fet, något fuktigt och något kompakt. Schaktkant i norr (slänt). nedgrävningskant i övrigt. Tydlig kontaktyta, morän.	Fyllning i nedgrävning. Oklart för vad då merparten är under schaktvägg i norr. Nedgrävningskant otydlig men definitivt en nedgrävning. Kanske fyllning i större stolphål. Troligen har det stora svarta kulturlagret täckt "stolphålet". I sektion är nedgrävningen cirka 0,50 m bred och 0,30 m djup. Se sektionsritning. Botten påfyllningen/nedgrävningen cirka 0,90 m under 2016-års marknivå.	Luhm 32659:23 Flintavslag	STÅ/BRÅ
73	0,08×0,08×0,10 m Grå lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp mot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta mot morän. Kan vara djurgång, liksom K74. Stratigrafiskt förhållande till K102 oklart.	Fyllning i käpphål		
n73	Rund 0,08×0,08×0,10 m. Vertikal sida. Mjuk bottenkant och rundad botten. Eventuell en djurgång.	Käpphål		
74	0,09×0,07×0,07 m Grå lera, humus. Jämn sortering. Mycket finkornigt, fett torrt och kompakt. Låg mot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta mot morän. Eventuell djurgång, liksom K73. Det stratigrafiska förhållandet till K102 oklart.	Fyllning i käpphål		
n74	Oval 0,09×0,07×0,07 m Vertikal och sluttande sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten. Eventuell djurgång.	Käpphål		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
76	0,35×0,35×0,16 m Grå lera, sand, småsten, humus. Jämn sortering. Finkornigt–grovkornigt. Magert, torrt, poröst. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig–diffus kontaktyta. Rätt likt K104 (annat material pga annan alv).	Fyllning i stolphål. Snarlikt Fyllningen i K104.		
n76	0,35×0,35×0,16 m	Stolphål		
77 (159 FU)	Ø 0,25 m botten Ej undersökt Ø 0,30 m	Stolphål		
78 (189 FU)	Ø 0,20 m Ej undersökt Ø 0,31 m	Stolphål		
79	0,14×0,14×0,05 m Mörkgrå. Skärersten, lera, humus, enstaka träkol. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Kontaktytan tydlig och jämn mot morän. Fyllning lik K80, 82, 84, 84, 85, bara djupare schaktat. Statigrafiskt förhållande till K102 oklart.	Fyllning i nedgrävning för käpp/klenare stolpe.		
n79	Rund 0,14×0,14×0,05 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Plan botten.	Nedgrävning för käpp/enklare stolpe.		
80	0,14×0,14×0,10 m mörkgrå lera, skärersten, humus, sot, träkol. Jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Kontaktytan mycket tydlig och jämn mot morän. Fyllning lik K79,82,84,85. stratigrafiskt förhållande till K102 oklart.	Fyllning i käpphål/klen stolpe		
n80	Rund 0,14×0,14×0,10 m. Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Mjuk botten.	Käpphål/enkel stolpe		
81	Ø 0,25 m botten Ej undersökt	Fyllning stolphål		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
82	NO–SV 0,26×0,24×0,14 m Mörkgrå lera, skärersten, humus, sot, något träkol. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta mot morän. Fyllning lik K79, 80, 84, 85. förhållande till K102 oklart pga hård schaktning.	Fyllning i stolphål		
n82	NO–SV Något oval 0,26×0,24×0,14 m Vertikal och jämn sida. Rätt skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
83	Ø 0,55 m Ej undersökt	Fyllning i stolphål		
84	NO–SV 0,26×0,24×0,13 m Mörkgrå sandig lera, humus, sot och enstaka träkol. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt–finkornigt. Fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän. Dimensioner och fyllning likt K82, bara ingen skärersten. Förhållande till K102 oklart pga schaktning.	Fyllning i stolphål		
n84	NO–SV Oval 0,26×0,24×0,13 Vertikal sida. Skarp bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
85	0,25×0,25×0,06 m Grå sandig lera, humus, sot och skärersten. Jämn fördelning. Mycket finkornigt–finkornigt. Fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig och jämn kontaktyta mot morän. Dimension och form likt K82 och 84, bara djupare schaktat. Fyllning lik även K79, 80. Stratigrafisk relation till K102 oklar	Fyllning i stolphål		
n85	Oval 0,25×0,25×0,006 m Vertikal sida. Mjuk bottenkant. Plan botten.	Stolphål		
87 (157 FU)	Ø 0,20 m botten Ej undersökt Ø 0,40 m			

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
88 (158 FU)	Ø 0,31 m 0,25×0,25×0,07 m Beige med gråfläckar. Sandig lera, småsten, humus. Jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Diffus kontaktyta mot morän. Något tveksam om det är människoskapat.	Fyllning i nedgrävning för stolphål. Fyllningen avviker kraftigt från huvuddelen av stolphålen på platsen. Så ljus och diffus att det finns tvivel om att det rör sig om ett igenfyllt stolphål.	Luhm 32705:2 Keramik Luhm 32705:16 Keramik	ÄJÅ ÄJÅ
n88	0,25×0,25×0,07 m	Möjligen ett stolphål		
89 (174 FU)	Ø 0,20 m botten Ej undersökt Ø 0,30 m			
91	0,25×0,25×0,20 m Grå lera, sand, humus, enstaka träkol. Jämnt sorterat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Västra del skuret av dike i öster. Tydlig och jämn kontaktyta. Dimension i plan lik K82, 84, 85 men djupare.	Fyllning i stolphål	Utmärkande mycket bearbetad flinta! flintavslag och flintkniv. Luhm 32659:24 Flintavslag	STÅ/BRÅ
n91	0,25×0,25×0,20 m	stolphål		
92	N-S 0,28×0,13×0,05 m Gråbrun lera, humus. Jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta, något infiltrerad och jämn mot morän. Olik övriga stolphål både till nedgrävning och fyllning.	Fyllning i stolphål, osäker tolkning		
n92	N-S Oval 0,28×0,13×0,05 m Jämn sida, mjuk bottenkant och något skålad botten.	Stolphål		
93	0,36×0,36×0,06 m Ljusgrå lera, humus. Jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Något diffus kontaktyta mot morän.	Sannolikt fyllning i stenavtryck vilket avtryckets dimensioner tyder på. Ett så brett stolphål borde varit djupare.		
n93	Rund 0,36×0,36×0,006 m Konkav sida, mjuk bottenkant, plan-något skålad botten.	Stenavtryck		
94	Vittrad sten Ø 0,45-0,27 m	Vittrad sten i morän utan synlig nedgrävning. Tolkas som ditlagd av människa eftersom moränen i övrigt på platsen inte innehåller större sten.		
95 (152 FU)	Ø 0,50 m botten Ej undersökt Ø 0,60 m			

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
96	0,24×0,24×0,10 m Grå och röd lera, bränd lera, humus, sot och träkol. Brända leran samlat centralt i fyllningen. Annars jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta och jämn mot morän. Statigrafiskt förhållande till K102 oklart.	Fyllning i stolphål Rikliga mängder bränd lera i fyllningen indikerar hus /ugn på platsen.		
n96	Rund 0,24×0,24×0,10 m Vertikal sida. Skarp bottenkant och ovanligt plan.	Stolphål		
97 (153 FU)	Ø 0,37 m botten Ej undersökt Ø 0,45 m	Fyllning i stolphål		
98 (155 FU)	Ø 0,20 m botten Ej undersökt Ø 0,35 m	Fyllning i stolphål		
99 (154 FU)	Ø 0,17 m botten Ej undersökt Ø 0,26 m	Fyllning i stolphål		
102	V–Ö 9,00×3,5 m Svartgrått och väl sorterat. Finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Diffus begränsning. Har sannolikt varit större, en del schaktades förmodligen bort pga torr väderlek. Tydlig kontaktyta ner mot moränen. Delundersökt.	K102 är sannolikt samma lager som framkom vid FU (stora svarta lagret) samt K192 som skärs av dike K70. Marklager varpå människor vistats och även hus (stolphål) anlagts på. Lagret kan ses som gårdsplan/toftområde. Har sannolikt bevarats på grund av att lagret tillsynes legat i en topografisk svacka.		
103	N–S 1,57×0,82×0,20 m Mörkbrunt, enstaka fläckar av gul sandig lera, grus, sten. Jämnt fördelat. Finkornigt–grovkornigt, magert, torrt, något poröst. Låg upp emot sin nedgrävning K166. Tydlig kontaktyta mot morän, slät där marken är stenlös, bucklig där den innehåller sten.	Fyllning i stuka		
104	0,35×0,35×0,10 m Grå–grågul lera, humus, enstaka träkol, sten 5–8 cm stora, skärersten. Grå lera centralt, grågul längs kanten. Träkol och fynd i det centrala. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta mot morän.	Fyllning i nedgrävning i stolphål.	Luhm 32659:12 Keramik	ÄJÄ
n104	0,35×0,35×0,10 m	Stolphål		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
105	N-S 1,20×15 m Brun lera, humus. Finkornigt, fett, torr och relativt kompakt. Upp emot nedgrävning. Delundersökt, se sektion ritning 1.	Fyllning i dike, gränsmarkering. I sektion blev det tydligt att det fanns flera faser med bland annat omgrävningar och fyllning.		
n105	1,20×15 m	Nedgrävning för dike. Endast delundersökt i sektion.	-	
106	Ö-V 0,88×0,50×0,12 m Skuren av K105. gulgrå lera, sten (omkring 0,07 m), enstaka skärersten, lite sand. Jämnt fördelat. Mycket finkornigt, fett, torrt och kompakt. Ligger upp emot sin nedgrävning, skuren i väst av dike Kn105. ganska tydlig kontaktyta mot morän.	Fyllning, troligen naturligt avsatt av erosion i nedgrävning K168.		
107	N-S 1,20×1,10 m Brunsvart av träkol och rött av rödbränd sand, lera, träkol och humus. Träkolet jämnt fördelat i undersökt del av lagret. Finkornigt, magert, torrt och kompakt. Ligger annan fyllning i diket, tunnar ut mot öster. Tydlig kontaktyta mot underliggande fyllning.	Fyllning i dike. En av flera fyllningar i diket där K105 är ett annat. Flera finns men ej inmätta eller undersökta.		
110	N-S 0,30×0,45 m Brun lera, humus. Välsorterat, finkornigt, relativt fett och torrt. Något kompakt. Upp emot nedgrävning. Kontaktytan tydlig, konkav.	Fyllning i stolphål	Luhm 32659:25 Flintavslag	STÅ/BRÅ
n110	N-S Oval 0,30×0,45×0,10 m Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Något konkav botten.			
111	Ø 1,00 m Ojämn form Brun lera, humus. Välsorterat, finkornigt. Något fett och torrt. Relativt kompakt. Upp emot K133 och ovanpå bottenfyllning samt K132. Något ojämn, delvis morän.	Fyllning i nedgrävning samt ovanpå stolphål. Fyllningen täcker ett utrymme som kan ha använts för att placera värmekrus för torkanläggning.	Luhm 32659:26 Flintavslag	STÅ/BRÅ
112	Ø 1,30 m Ojämn form Brun lera, humus. Välsorterat, finkornigt. Något fett och torrt. Relativt kompakt. Upp emot n112 och ovanpå bottenfyllning samt ovan flera störhål (K143-148). Något ojämn, delvis morän.	Fyllning i nedgrävning samt ovanpå käpphål. Fyllningen täcker ett utrymme som kan ha använts för att placera värmekrus för torkanläggning.	Luhm 32659:4 Keramikkärl	TN/MN

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
113	2,14×1,08 m Delundersökt. Gråsvart, lerhaltig kulturjord, inslag av träkol, bränd lera, små och större sten. Osorterat med olika orientering. Finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt på gränsen till porös. Tydligt lagerslut. Övergång mot underliggande K150 lite diffus. Underliggande innehåller mer träkol, sten.	Utfyllnad i nedgrävning för utjämning. Innehåller en del flintavslag, keramikskärvor, enstaka skörbränd sten. Synes fyllts igen med massor från bopplatsen. Ligger över såväl K150, fyllning i K170 och vall K165 i söder samt fysiskt på K174, 175. Ovanstående tyder på att K113 utgjort en övre fyllning i de två nedgrävningar 170 och 175 för att jämna av ytan, vilket visar på att människan brukat platsen under en längre tid eller återbrukat den efter en tids uppehåll.	Luhm 32659:4 Keramik Luhm 32659:6 Keramik Luhm 32659:7 Infodring/Bränd lera Luhm 32659:27 Flintavslag, retuscherat Luhm 32659:28 Flintavslag, rbruksretusch Luhm 32659:29 Flintavslag Luhm 32659:39 Djurben/mammalia	TN/MN TN/MN STÅ/BRÅ STÅ/BRÅ STÅ/BRÅ
116	Rund 0,10×0,10×0,12 m Tydlig nedgrävningskant. Rak sida, skarp bottenkant.	Störhål i K118 norra ände. Funktion möjligen som stöd åt växtodling som t ex ärtor. Eller som markering.		
117	NV-SÖ 1,60×0,60 m Grå siltig jord. Välsorterat, finkornigt, magert och torrt. Mycket kompakt. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Utfyllnad/utjämning av K118 eller påfört som odlingsbädd.		
118	NV-SÖ Avlång/smal. 2,60×0,60×0,40 m Släntad sida mot norr, rak mot söder. Bottenkant från släntad till rak. Botten oregelbunden.	Nedgrävning i morän, synes spettat från norr. Är som en mindre ränna. Funktion olika möjligheter: 1. Täkt i relativt siltig morän. 2. Odlingsbädd, förekom ett störhål i nedgrävningens norra kant, för klätterväxter som ärtor. 3. Tillsammans med "offergropen K40" från FU och de andra nedgrävningarna utgjort någon form av religiös anläggning.		
119 (180 FU)	Ö-V Avlång. 2,7 ×0,80 ×0,40 m Oregelbunden släntning. Varierande bottenkant. Oregelbunden botten med fördjupningar och mindre plattåer.. Är grävd ned till siltig morän. Djupare i väster.	Nedgrävning i siltig morän. Syns vara grävd med hjälp av störrar. Tolkning: 1. Täkt efter silt - behov för byggnad, keramik, odling 2. Att den ingått en rund konstruktion med stenar, runt nedgrävning K40 som i FU tolkades som en offergrop. 3. Odlingsgrop		
120	Rund Ø 0,20 m Tydlig nedgrävningskant. Något konkav sida. Bottenkant plan-rundad. Plan botten.	Stolphål för stolpe i odlingsyta, t ex för klättrande bönor som behöver stöd.		
121	Rund-oval Ø 0,20 m Tydlig nedgrävningskant. Konkav sida. Rundad bottenkant. Jämn botten.	Ett av två stolphål i en nedgrävning. Möjligen en nedgrävning med två stolpar där man odlat och någon växt klättrat.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
125	Ö-V Långsmal 3,80×0,60 m Släntad sida-rak. Bottenkant skarp-släntad. Oregelbunden botten.	Nedgrävning i morän. Det förekommer störhål i den norra sidan vilket antyder att det kan röra sig om en grävd ränna för odlingsbädd med exempelvis ärtor. Där är inga spår av stolphål eller stenavtryck, en annan möjlighet är att rännan hänger samman med förrådsgropen K40 som undersöktes vid FU. K118 har en liknande nedgrävning med en skarp sida vänd inåt i rännecirkeln mot K40.		
126 (184 FU)	N-S 1,70×0,50 m Svart. Träkol med en inblandning av lera och silt, välsorterat med svarta träkolsansamlingar. Finkornigt, något fett, torrt och något kompakt. Upp emot nedgrävning. Konkav kontaktyta med ganska skarp vinkel på botten.	Träkol i botten på nedgrävning hela vägen. Troligen en hård, en lång sådan. Kanske har man bränt en stock.		
127	N-S . Avlång, påronformad. 2,50×0,50 m Sluttande nedgrävningskant. Rundad bottenkant. Något ojämn botten.	Nedgrävning för långhård.		
129	Rund Ø 0,05 m och 0,10 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Pinnstick för (hassel-) stör tillhörande ställning i odlingsbädd.		
130	Rund Ø 0,05 m och 0,10 m djup. Tydlig nedgrävningskant. sluttande sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Pinnstick för (hassel-) stör tillhörande ställning i odlingsbädd.		
131	Rund Ø 0,05 m och 0,10 m djup. Tydlig nedgrävningskant. sluttande sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Pinnstick för (hassel-) stör tillhörande ställning i odlingsbädd.		
132	N-S 1,00×0,50 m Lera, silt. Välsorterat. Mycket finkornigt, reellt fett, torrt och kompakt. Upp emot nedgrävning K171. Kontaktytan konkav.	Fyllning i stolphål (2 st) alternativt stenavtryck. Kan ha funnits flera faser varav denna är den äldsta efter att ha antingen stolpar tagits bort eller att stjärre stenar 2 st avlägsnats.		
134	Rund Ø 0,08 m och 0,08 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Rak sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Pinnstick för (hassel-) stör, finns fler pinnstick. Antingen inhägnad eller möjligen mellanvägg i klinehus? Får se om K132 visar sig vara fyllning i stolphål.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
135	Rektangulär 0,35×0,20×0,10 m Relativt tydlig nedgrävningskant. Nästan rak sida Något rundad bottenkant. Relativt plan botten.	Nedgrävning för rektangulär stolpe. Uppbyggnad för torkanläggning?		
136	Rund Ø 0,50 m, djup 0,15 m. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Konkav botten.	Nedgrävning för större stolpe, något konformad med spetsig bas.		
137	Rund Ø 0,06 m, 0,06 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Spetsig botten.	Störhål som ingår i torkanläggning.		
140	Oval/rund 1,10×0,70 m 0,15 m Släntad sida. Rundad bottenkant. Relativt plan botten. Siltig morän under.	Nedgrävning i morän, kanske täkt för odling, husbygge eller kan den flata botten antyda att man ställt saker på botten, t ex förvaring av mat i jord.		
141	Rund Ø 0,08 m och 0,10 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Brant släntad nedgrävningskant. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Störhål som grävts i ränna K125, möjligen tillsammans med K142 som har utgjort stöd får klängväxter såsom ärtor.		
149	Ojämn 0,90×0,40 m. Svag nedgrävningskant. Sluttande sida. Konformad bottenkant. Jämn men spetsig botten. Sektion, se ritning 5.	Endast delundersökt då schaktkanten är intill. I sektion tydligare att det är en nedgrävning.		
150	SV-NÖ 1,80×1,50 m Gråsvart lerhaltig kulturjord, träkolsbitar och prickar, marksten Ø 0,10 m varav en del skörbränd. Osorterad, olika orientering. Finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Tydligt lagerslut. Lite otydlig kontaktyta upp mot K113 och nedåt mot K152.	Undre utfyllnadslager i nedgrävning K170, sannolikt ditlagt i samband med att nedgrävningen "grophuset" togs ur funktion. Innehöll en hel del större keramikstycken ansamlade invid underliggande hård K152, samt vid större mark- och skörbränd sten kom även flintavslag.	Luhm 32659:3 Keramik Luhm 32659:9 Keramik Luhm 32659:13 Keramik Luhm 32659:31 Flintavslag Luhm 32659:32 Spik	ÄJÄ Förhistorisk, osäker datering FRJÄÄ STÅ/BRÅ JÄÄ/Medeltid
151	Rund 0,10×0,10 m 0,12 m Tydlig nedgrävningskant. Rak sida. Mjuk bottenkant. Skålförmad botten med en liten sten som skoning.	Stör eller mindre stolphål i nedgrävningsbottens västra sida. Möjligen för en bärande konstruktion för tak i grophus eller ett samband med härden K152.		
152	SV-NÖ 0,65×0,45 m. Svart. Träkol, eldpåverkad sandig lera. Välsorterat – vågrätt liggande träkolsstycken. Finkornigt, fett, torrt på gränsen till fuktigt och poröst. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Hård i grophus.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
153	Ø 0,40 m Svart. tTräkol, lera. Finkornigt med bitar av träkol. Mager–något fett, torrt, poröst. Lagerslut ovanpå K154. Tydlig kontaktyta i plan.	Härd i vindskydd/hydd.		
154	Ø 0,50 m	Smutslager kring härd	Luhm 32659:33 Flintavslag	STÅ/BRÅ
159	Rund Ø 0,18 m och 0,05 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Konkav botten.	Nedgrävning för stolpe, troligen tillhörande konstruktion för takbärare i vindskydd K172.		
160	Rund Ø 0,20 m, 0,15 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad botten. Konkav botten.	Stolphålsnedgrävning intill ett vindskydd, möjligen tillhörande takkonstruktionen.		
161	0,90×0,70 m. Grå lera, sot. Finkornigt, något fett, torrt och kompakt. Upp emot K172. Jämn kontaktyta.	Smutslager, troligen i ingångsparti i hydda/vindskydd.	Luhm 32659:40 Djurben/Mamm alia Ovis/Capra	
162	Rund Ø 0,20 m, 0,20 m djup. Nedgrävningskant tydlig. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Konkav botten.	Stolphål i vindskydd/hydd. Troligen vid ingångspartiet.		
163	V–Ö Oval, smal 1,90×0,40×0,15 m Rak sida. Skarp bottenkant. Relativt plan botten, med svag lutning mot norr.	Grund nedgrävning i morän. Skiljer sig från de norr om belägna nergrävningarna /rännorna. Ränna - möjligen för odlingsbädd, ev ingått i större religiös konstruktion med offergrop K40 i centrum. Det synes inte ha stått något i rännan, inga stolpar eller stenar.		
164	2,10×1,70×0,50 m Grå, en aning svart på toppen. Sandig/lerhaltig kulturjord. Välsorterat, finkornigt, magert, torrt på gränsen till fuktigt och något kompakt. Lite diffust lagerslut. Lite otydlig övergång mot ovanpåliggande fyllning K150, tydlig mot K152.	Golvlager/brukningslager i K170 varpå man haft en eldstad K152.	Luhm 32659:34 Flintavslag	¹⁴ C, prov 20, taget ur makrofossil. 6 550 BC–6 520 BC 95,4% probability STÅ/BRÅ
166	N–S . Rektangulär 1,57×0,82×0,20 m Vertikala och slutande kanter. Mjuk bottenkant. Plan botten i söder, skålad i norr.	Stuka. Fyllningens karaktär + antagande om en snabb igenfyllning antyder datering medeltid eller historisk tid		Medeltid eller historisk tid

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
167	N-S 0,16×0,13×0,05 m Brun lerig sand, humus. Jämn fördelning. Finkornigt, magert, torrt och något poröst. Låg upp emot sin nedgrävning. Tydlig kontaktyta mot morän.	Fyllning i nedgrävning för stolpe i staket längs dike. Stolphålet låg alldeles intill dike K105 och fyllningen i stolphålet är mycket lik den i diket, vilket indikerar ungefärlig samtidig igenfyllning.		
n167	N-S Oval 0,16×0,13×0,05 m Sluttande sida. Mjuk bottenkant. Skålad botten.	Fyllning i nedgrävning för stolpe i staket längs dike. Stolphålet låg alldeles intill dike K105 och fyllningen i stolphålet är mycket lik den i diket, vilket indikerar ungefärlig samtidig igenfyllning.		
168	Ö-V Oregelbunden avlång 0,88×0,50×0,12 m Vertikal och sluttande sida. Mjuk bottenkant. Skålad och något ojämn botten.	Fyllningens karaktär gör att nedgrävningen sannolikt tillhör förhistorisk tid. Kan ha funnits en markering av sten eller trä på platsen. Förstärkt gränsmarkering vid dike.		
169	Ö-V Smal-oval 1,20×0,15m× 0,10 m Ojämn nedgrävningskant, som att de hackat med en stör. Släntad sida. Skålad bottenkant. Skålad botten. Nedgrävd till sandig undergrund.	Smal ränna grävd efter en massa sten i nedgrävningen K170. Möjligen dränering eller satt upp någon form av skärm (vindskydd, reflektion eldens värme). Rännans fyllning utgjordes av brukslager K164, vilket visar att dess funktion varit tillfällig.		
165	Ö-V 0,78×0,25 m. Gul med flammiga inslag av grå kulturjord. Återdeponerad morän varvad med kulturjord. Osorterat. Finkornigt, magert, torrt, porös till något kompakt. Tydligt layerslut. Tydlig kontaktyta.	Möjligen för att återskapa en nedgrävningskant/avskiljare.		
170	SV-NÖ Oval 2,10×1,70×0,49 m. Släntad i övre del, sedan skarp. Släntad bottenkant. Skålformad men ändå relativt plan botten. Delundersökt, skuren i söder av schaktkant.	Nedgrävning i morän, tolkning nedsänkt hus/hyddas med eldstad i NV hörnet. Skärs i söder av en yngre nedgrävning som fortsätter in i schaktväggen. Därefter har man lagt upp en mindre plattform för att möjligtvis återskapa en sydlig vägg, vilket antyder att grophuset fått en förnyad funktion.		
171	NV-SÖ Form av en 8:a 0,70×0,40 m Tydlig nedgrävningskant med sluttande sidor. Rundad bottenkant. Plan botten. Inmätt som K138 och 139.	Två nedgrävningar för stolpar alternativt utrymme för att placera t ex krukor med träkol, glöd för torkning av keramik eller grödor i mindre torkanläggning.		
133	N-S Hjärtformad och något ojämn. 1,28-0,30 m Plan botten.	Nedgrävning för torkanläggning.		

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
172	N-S Bananformad 3,80–1,60 m, cirka 0,15 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Rak-sluttande sida. Något rundad bottenkant. Relativt plan botten.	Nedgrävning för vindskydd/hyddas mot SV vindar. Möjligen tvådelat utrymme med härdområde i söder.		
173	0,22×0,22×0,18 m Mörkt grå, sotfärgad. Lerig sand, humus, träkol. Jämn fördelning. Finkornigt, fett, torrt och kompakt. Låg upp emot sin nedgrävning. Ganska tydlig kontaktyta mot omgivande lager. Hör samman med K69.	Fyllning i stolphål.		
n173	Rund 0,22×0,22×0,18 m	Stolphål		
174	V-Ö-N Gråsvart. Lerhaltig kulturljord med inslag av småsten, enstaka bränd lera och träkol. Osorterat. Finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Tydligt lagerslut. Tydlig kontaktyta.	Fyllning i stolphål K175. Fyllningen har lagts dit för utjämning innan vallen K165 lades på denna. Fortsätter in i schaktväggen mot söder, se sektion.		
175	N-S Oval+rak 1,30×0,40×0,40 m (fortsätter in i schaktvägg). Tydlig nedgrävningskant. Skarp slänt i sidan. Rundad bottenkant. Botten ej skönjbar.	Nedgrävning som skär grophuset K170 södra gavel. Det är endast norra delen av K175 som är framme, resten fortsätter in under schaktväggen. Funktion: svårtolkat pga den ringa yta som är framme, möjligtvis kan det ses som ytterligare ett hus med nedgrävt golv, som en utvidgning till ett dubbelrum. Efter en tid har den fyllts igen av K174.		
176	NÖ-SV Avlång 1,80×14 m 0,20 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Plan botten. Delundersökt.	Utvidgning av dike, jfr sektionsritning. Tidigaste dikesfas lite norr om aktuellt dike (K177).		
177	NÖ-SV Avlång 0,70×14,00×0,20 m Tydlig nedgrävningskant. Sluttande-rak sida. Rundad-skarp bottenkant. Plan botten. Delundersökt.	Äldsta dikesfasen, jfr ritning1, sektion.		
178	Halvmåne på grund av schaktvägg 0,16×0,08×0,10 m Tydlig nedgrävningskant. Vertikal-sluttande sida. Rundad schaktbotten. Rundad botten.	Stolphål utmed ett dike		1700-tal?
179	Ovalrund/triangel Ø 0,15 m och 0,15 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Plan botten.	Nedgrävning för staketstolpe utmed dike.		1700-tal?

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
180	Rundoval 0,25×0,20×0,15 m. Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Stolphål eller möjligen stenavtryck för att stabilisera stolpar längs med dike K22.		
181	Rund Ø 0,18 m och 0,16 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Nedgrävning för stolpe utmed dike K22.		
182	NV-SÖ r Rektangulär 0,20×0,14 m. Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Plan botten.	Nedgrävning för stolpe längs dike K22		
183	Halvmåne pga schaktvägg 0,20×0,08×0,10 m Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant.	Nedgrävning för stolpe längs dike.		
184	Halvmåne pga schaktvägg 0,16×0,30×0,16 m Skarp nedgrävningskant. Sluttande sida. Rundad bottenkant. Rundad botten.	Stolphål längs med dike K187.		
185	N-S Oval 0,20×0,15×0,08 m Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Plan botten.	Nedgrävning för stolpe vid dike K187.		
186	Triangulär 0,15×0,13×0,13 m Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Plan botten.	Nedgrävning för stolpe utmed dike K187.		
187	NV-SÖ Avlång 0,90×13×0,45 m Delundersökt	Dike kantad av stolpar.		
190	Rundoval Ø 0,45 m och 0,30 m djup. Tydlig nedgrävningskant. Vertikal—sluttande sida. Rundad bottenkant. Relativt plan botten.	Nedgrävning för försänkt hård. Sidan mot öst mer sluttande. Rensning av träkol?		
192	N-S 12,60×2,80 m Svartgrå lerhaltig kulturjord. Vålsorterat, finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Lagerslut otydligt, svårt att se vid schaktning pga torka, skiljs från K102 av ett dike K70. Tydlig kontaktyta såväl nedåt som uppåt.	Äldre marklager/boplatsyta med stolphål och K102 som sannolikt är samma lager. Lagret ligger ovanpå en äldre nedgrävning med fyllning K71, vilket antyder att det är yngre än denna, speglar möjligtvis att det förekommit aktiviteter på ytan under ex TN1, därefter människor återkommit till platsen varvid lagret K192=102 kom att utgöra ett toftområde. Det överlagras av ett tillsynes naturligt bildat lager vilket tolkats som ett ängs/hedlager, vilket kan visa på att platsen övergivits och blivit hed, innan man först på medeltiden började att odla på ytan (vång/odling E).	Luhm 32659:30 Flintavslag	¹⁴ C, prov 15, taget ur makrofossil. 1 400 BC–1 210 BC 95,4% probability STÅ/BRÅ

Kontext	Fullständig beskrivning	Tolkning	Fynd	Datering
193	Oval 0,15×0,10×0,10 m. Tydlig nedgrävningskant. Släntad sida. Skålad bottenkant. Skålad botten.	Störhål, sannolikt samband med störhål K194, 195 för hägnad eller odling.		
194	Rund 0,10×0,10×0,08 m Tydlig nedgrävningskant. Släntad sida. Skålad bottenkant. Skålad botten.	Störhål, sannolikt samband med störhål K193, 195 för hägnad eller odling.		
195	Rund 0,12×0,10×0,08 m Tydlig nedgrävningskant. Släntad sida. Släntad bottenkant. Spetsig botten.	Störhål, sannolikt samband med störhål K193, 194 för hägnad eller odling.		
196	SÖ–NV Sten 0,44×0,32×0,18 m Marksten i slänt.	Relativt stor sten, kan ha ett naturligt läge men kan även ha använts av människor. Den låg i en slänt vilket gör att den lutar. Kan ha använts för att t ex krossa saker på som nötter. Under stenen och i moränen satt en flintkärna. Stenen därmed placerad medvetet.		
197	N–SV Banan 2,00×0,48×0,25 m Tydlig nedgrävningskant. Vertikal sida. Rundad bottenkant. Ojämn botten.	Nedgrävning för att preparera jord i en odlingsbädd. Ska förmodligen vara något längre då den är skuren av dike.		
198	N–S Oval 0,60×0,30×0,11 m Vertikal och jämn sida. Mjuk bottenkant. Plan och något skålad botten.	Grop med oklar funktion. Eventuellt har det stått en stolpe i södra delen.		
199	NV–S Avlång. 1,89×1,00×0,20 m Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Ojämn. Fördjupning i botten (K200).	Nedgrävning för odlingsbädd med fördjupning i mitten (K200)		
200	NV–S Avlång 1,00×0,50×0,40 m Tydlig nedgrävningskant. Sluttande sida. Ojämn bottenkant.	Fördjupning i en annan nedgrävning K199. Odlingbädd med ökat djup K200		

4. Makroskopisk analys av jordprover från boplats C, Flackarp Arlöv

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna SHMM 2016-12-19

Bakgrund och syfte

Under den arkeologiska slutundersökningen av boplats C, Flackarp-Arlöv, med lämningar från äldre järnålder, togs åtta jordprover för analys av makroskopiskt innehåll med fokus på växtrester. De undersökta lämningarna består av byggnader (ett grophus och ett vindskydd), en härd samt odlingsbäddar med spår av käpphål som tolkats som spår av möjlig bön- eller ärtodling. Frågeställningarna inför analysen berör vilken typ av verksamhet som speglas i de olika byggnaderna och om detta kan användas för att tolka deras funktion, samt om det finns spår i det makroskopiska materialet efter vad som odlats. Ytterligare en frågeställning berör jordens i odlingsbäddarna minerogena sammansättning och textur (kornstorleksfördelning). Fälttolkningen är att denna jord (lermoränen) berikats med silt för att bli mer lättarbetad. I närheten fanns djupa gropar ner till en underliggande silt som tolkats som täktgropar för detta ändamål.

Metod och källkritik

För beskrivningen av jordens textur studerades jorden i proverna innan floteringen, aggregat bröts sönder och observerades i mikroskop. Texturbedömningen skedde genom okulär observation och känsel. Frågeställningen inför denna bedömning har varit huruvida jorden i odlingsbäddarna är artificiellt preparerade med silt i syfte att göra lermoränen lättare att bruka, vilket är svårt att avgöra om inte proverna från bäddarna jämförs med lermorän som inte uppfattats som preparerad. Lermorän utgörs i sig själv inte sällan av en naturligt homogeniserad jordart där just sand och siltinslaget kan vara mycket stor, vilket gör detta omöjligt att avgöra utan referensprov. Då sådana referensprover inte tagits har jämförelser gjorts med prover från vindskyddets golv, samt härdens fyllning, som i detta fall får tjäna som referenser.

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen och innehöll torrvolymen om 0,3-3,5 liter jord per prov. Volymen mättes för varje prov och dessa preparerades genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades med 0,25 mm maskvidd. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Jacomet 1987 och Cappers m.fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, smältor, ben m.m har eftersökts och kvantifierats.

Samtliga prover innehöll en mindre mängd levande rottrådar och daggmaskkokonger, och det är tydligt att den provtagna jorden utgör en del av en aktiv biologisk horisont där material av mindre fraktioner kontinuerligt kan ha omlagrats till nutid. Bevarandegraden är låg och graden av postdepositionellt inblandat material till följd av bioturbation finns där i form av en modernare fröbank. Även den oförkolnade fröbanken kan dock i vissa fall innehålla spår av en äldre fröbank (i synnerhet om dessa fröer är motståndskraftiga mot nedbrytning), men då detta inte kunnat säkerställas har endast det förkolnade materialet i dessa prover analyserats. Alla växtrester som utsätts för brand eller hetta bevaras inte genom förkolning, detta gäller framförallt fröer med stort fettinnehåll eller ömtålig struktur (t.ex. flockblomstriga växter). Fröer och frukter som bevaras genom förkolning har ofta en liten kvot i förhållandet yta/volym (ex. sädeskorn) eller hårda skal (ex. mällor). Av detta följer att växtmaterialet som

bevarats genom förkolning bara representerar en liten del av de växter som ursprungligen utsatts för hetta/brand.

Källvärdet för makroskopiskt material i odlingsjord kräver en särskild kommentar. En kontinuerligt brukad odlingsjord utgörs av en markhorisont som regelbundet omrörs genom grävning eller plöjning, samt regelbundet tillförs och uppblandas med nytt material som gödsel och jordförbättring. Syftet med omrörningen är att syresätta markhorisonten för att öka den biologiska aktiviteten, och därmed nedbrytandet av organiskt material och frigörandet av näringsämnen. En brukad odlingsjord är alltså en miljö i vilket ömtåligt organiskt material snabbt bryts ner, och mer motståndskraftigt material (t.ex. vissa fröer) med kan anrikas, men så småningom också bryts ner. Detta innebär att odlingsjordar med fortsatt odling, eller fortsatt biologisk aktivitet, generellt sett är dåliga miljöer för studier av forntida odling. Istället tenderar det organiska innehållet att spegla de senaste decenniernas vegetation och fröbank. De forntida odlingsspåren kan finnas kvar i motståndskraftigt material (som förkolnat material eller ben) men utan datering är detta omöjligt att skilja från modernare material. Mer motståndskraftigt material (förkolnat material, ben och vissa fröer) kan vara tillsatta i äldre odlingsfaser, men detta är generellt sätt svårbedömt. Däremot speglar många kulturväxter, om dessa finns kvar, med stor säkerhet den sista odlingsfasen, eftersom många kulturväxtfröer är ömtåliga och känsliga för nedbrytning.

Odlingsjordens sammansättning

Tabell 1

Nr	Kontext	Pnr	Beskrivning	Tolkning
1	42	15367	Lerig sand (sandklumpar >5 mm)	Artificiellt sammanblandad jord
5	153	17091	Siltig lera	Lermorän
8	161	17179	Siltig lera	Lermorän
9	4	17207	Lerig sand (sandklumpar >5 mm)	Artificiellt sammanblandad jord
15	192	17105	Lerig sand (sandklumpar >5 mm)	Artificiellt sammanblandad jord
18	37	15405	Lerig sand (sandklumpar >5 mm)	Artificiellt sammanblandad jord

Makroskopiskt analysresultat

I bifogade resultattabell har material som inte är fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om 1-3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca 1-5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 punkter innebär att materialet är så vanligt att de tillhör de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Tabell 2

Flackarp Arlöv			Nr	1	5	8	9	11	15	18	20
Boplats C			K	42	153	161	4	112	192	37	164
			PM	15367	12091	17179	17207	15329	17105	15405	16542
			Kontext	Fyll i odlingsbädd	Fyll i härd	Golvager i vindskydd	Fyll i odlingsbädd	Fyll i (tork) nedgrävning	Svart kulturlager	Odlingsbädd i ränna	Grophus
			Volym/l	0,3	3	1,8	3,1	2,8	3	3,5	3
Vedartade växter	Träkol		••	•••	••	••	••	•	••	•	••
	Örtstamdelar						•	•	•		
	Örtartade växter	Vassnod					•				
	Rottrådar								••		
Tröskningsrester	Racis <i>Triticum spelta</i>										•
Matrester	Brända benfragment							•			
Övrigt	Keramikfragment			•							
	Metallsmälta									•	•
	Glasade minrealsmältor					•					
Förkolnad frukt/frö			lat.								
Ins	Hasselnötsskal	<i>Corylus avellana</i>					2				
Odlat	Oljedådra	<i>Camelina sativa</i>						1			
	Sädeskorn (ospec.)	Cerealiea indet					1			1	
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>									1

Diskussion

Resultatet av analyserna diskuteras här separerat för de olika typerna av anläggningar. Diskussionen om odlingsbäddarna 1, 9, 15 och 18 sammanförs till en gemensam diskussion.

Odlingsbäddarna (prov 1, 9, 15 och 18)

Sammansättningen av jorden i de fyra odlingsbäddarna är mycket likartad och består av väl homogeniserad lerig sand. I jorden finns också små aggregat (klumpar) av sand, de flesta >5mm, men

några upp till 8 mm i diameter. Klumpighet i jord på detta sätt kan bli kvar när två jordar med olika textur sammanblandas genom grov mekanisk omrörning, t.ex. genom jordbruk. Denna textur och struktur skiljer jorden i dessa fyra bäddar från jorden i prov 5 och 8 som här antagits bestå av oblandad lermorän. Om detta stämmer finns goda skäl att anta att jorden i de fyra odlingsbäddarna är tillkommen genom medveten sammanblandning med sand (inte silt), som tagits ur täktgroparna i närheten.

Det makroskopiska innehållet av organiskt material i dessa odlingsbäddar varierar något. Prov 1, 9 och 15 innehåller likartade mängder träkol, prov 9 dessutom köksavfall i form av förkolnade sädeskorn och nötskal. I prov 15, som kom från en större odlingsyta utan stör-/pinnhål var jorden svartare och här bestod en hel del av det förkolnade materialet av rottrådar. Det är svårt att föreställa sig att dessa ka ha förkolnats i jorden genom en odlingsrelaterad aktivitet. För att en rotfilt ska förkolnas krävs rejäl eldning i en grop, eller att t.ex. ett torvtak brinner. Det är därför rimligt att tolka detta inslag som ett spår av att jorden i något skede sammanblandats med annat material, kanske rivningsmassor från ett nerbrunnet hus. Prov 18 skiljer sig från de övriga genom ett mycket litet inslag av träkol, ovanligt lite för att vara en hushållsnära odlingsjord. Det är svårt att tolka orsaken till detta.

I proverna från dessa odlingsjordar finns inga bevarade spår av vad som kan ha odlats här, men i provet från det som tolkades som en tork för växter fans ett förkolnat frö av oljedådra. Detta är ingen växt som behöver stödjas upp, och det är möjligt att denna gröda odlats på den större ytan (prov 15). Att spår av odlingsväxter saknas i fossil odlingsjord av denna ålder är normalt.

Härd (prov 5)

Provet innehöll en stor mängd träkol (vilket bekräftar att det är fråga om en härd) samt ett mindre keramikfragment. Inga spår efter vad härden kan ha använts till påträffades.

Golvlager i vindskydd (prov 8)

I detta golvlager påträffades inget som direkt antas ha med bruket av vindskyddet att göra, utan som antagligen omlagrats i markskiktet från aktiviteter i området generellt. Här påträffades en liten glasad smälta av ett slag som kan bildas vid högtemperaturhantverk eller i samband med att lerklinade byggnader brinner.

Fyll i tork (prov 11)

I detta prov, taget i fyllningen i det som tolkats som en tork, påträffades dels ett frö av oljedådra och dels ett bränt benfragment. Dessa inslag erinrar generellt om matlagning, men kan inte specifikt knytas till, eller motsäga, tolkningen av anläggningen som en tork. Dådra förefaller ha varit en ganska vanlig växt i Sydsverige under äldre järnålder, ofta hanterad tillsammans med lin, och kanske odlad tillsammans med denna.

Grophus (prov 20)

Golvet i grophuset innehöllförkolnad säd i form av skalkorn, ett agnfragment från speltvete samt en metallisk smälta. Innehållet är så litet att det är svårt att avgöra om sädesresterna reflekterar matlagning eller är indraget markskräp från närområdet. Både skalkorn och speltvete är typiska sädeslag för perioden.

Eftersom metallhantering ger upphov till tydligare och rikare spår *in situ*, så är metallsmätan ett exempel på omlagrat markskräp (jmf. smältan i prov 18 – uppenbarligen har man ägnat sig åt något metallhantverk i närheten, men vi verkar inte ha hittat den platsen).

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Jacomet, S., 1987: Prähistorische Getreidefunde. Eine Anleitung zur Bestimmung prähistorischer Gersten – und Weizen Funde. Botanisches Institut der Universität Abteilung Pflanzensystematik und Geobotanik. Basel.
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590.

5. Metalldetektering

Bo Knarrström

Inledning

Systematisk detektering, numera på en del håll i Sverige standardförfarande vid arkeologiska undersökningar av metalltida platser, har på senare år givit en fördjupad bild av ekonomiska strukturer, kontaktytor, specialisering, sociala hierarkier, platskontinuitet och lokalt hantverk. Hanteringen av den tekniska utrustningen och detekteringsmetodologin har även den genomgått avsevärda förbättringar. Med facit i hand visar det sig föga förvånande att boplatser som detekterats på ett systematiskt sätt överlag uppvisar en avsevärt högre andel påträffad metall, än boplatser som inte detekterats (Larsson 2014:21).

Vid metalldetekteringen av de aktuella platserna användes 2 st. detektorer av typen Minelab Explorer SE. Den ena detektorn var försedd med standardloop, den andra med en Coiltek MkII-loop som når djupare (40-50 cm) ned i marken. Som komplettering användes också en pinpointer modell Garrett pro pointer II.

Hjärup 1:3, Uppåkra 47, Delområde C

Denna yta låg direkt intill befintligt järnvägsspår, vilket i betydande grad försvårade detekteringsinsatsen. Vid varje passerande tåg ökade den elektromagnetiska spänningen våldsamt vilket i sin tur störde ut den tekniska utrustningen. Insatserna fick ske mellan passerande tåg-set vilket avsevärt drog ned arbetstempot. Likaså utgjorde den extremt torra och håra leran ett problem, både avseende sökdjup och tillvaratagandet av påträffade föremål. Fördelen var dock att detekteringen skedde i samband med avbaningen. Totalt detekterades cirka 665 m² under skiktvis avbaning ned till anläggningsnivå alternativt steril alv. Marklagren innehöll en hel del recent material, exempelvis blyplomber till utsädesäckar, modern spik och metall från jordbruksmaskiner.

Detekteringsinsatsen antyder att den avsökte ytan inte representerar ett centralt boplatssområde.

Referenser

Larsson, F. (red.) 2014. Skeke – gudar, människor och gjutare. Rituela komplex från bronsålder och äldre järnålder samt höjdbosättning från yngre järnålder med gjuteriverkstad. Statens historiska museer, arkeologiska uppdragsverksamheten. Rapport 2016. Stockholm.

Lindberg, M. & Lingström, M. 2016. Systematisk metalldetektering inom exploateringsarkeologin. Fornvännen 111.

6. Osteologisk analys – Djurbensmaterialet från boplats C/RAÄ 47, Hjärrup 1:3

Lena Nilsson

Inledning

Benmaterialet framkom vid en slutundersökning av en boplats, Flackarp-Arlöv, sommaren 2016. Djurbenen påträffades i olika typer av kontexter såsom stolphål daterade till järnålder och fyllning i grophus samt ett smutslager i en hydda daterade till stenålder.

Metod

Kvantifieringen baseras på antalet fragment och vikt (g) med 0,5 g noggrannhet. Ålder- och könsbedömning har inte varit möjligt på grund av bristen på ben med kriterier för detta. Inga ben har varit möjliga att mäta. Benmaterialet har registrerats i en Excel-databas.

Material

Benmaterialet som är väldigt dåligt bevarat består av 30 fragment med en vikt av 63 g och av dessa är nio vitbrända (2 g). Av de obrända benen har 15 fragment (54 g) identifierats till art och benslag.

K18 – fyllning i stolphål

Benmaterialet består av sex fragment av en nedre skaftdel av ett överarmsben från nötboskap. Fragmenten är mycket vittrade.

K54 - fyllning

Benmaterialet består av fyra (5 g) mycket vittrade och oidentifierade djurbensfragment.

K59 – fyllning i stolphål

Benmaterialet består av ett (1 g) mycket vittrat och oidentifierat djurbensfragment.

K69 – fyllning i stolphål

Benmaterialet består av nio (2 g) vitbrända oidentifierade djurbensfragment.

K113 fyllning i grophus

Benmaterialet består av ett (1 g) mycket vittrat oidentifierat djurbensfragment.

K161 – smutslager i hydda

Benmaterialet består av nio (3,5 g) mycket vittrade emaljfragment av får/get.

Resultat

Femton av de 30 fragmenten var möjliga att identifiera till art och benslag. Sex av dessa kommer från en skaft del av ett överarmsben av nötboskap och nio består av emaljfragment av en tand från får/get. Ålders- och könskriterier saknas.

Kontext	Art	Element	Del	Sida	Antal	Vikt (g)	Bevaring	Mått
K18	Bos taurus	humerus	distal diafys	indet	6	50,5	mycket vittrade	
K54	Mammalia	indet			4	5	mycket vittrade	
K59	Mammalia	indet			1	1	mycket vittrade	
K69	Mammalia	indet			9	2	brända, vita	
K113	Mammalia	indet			1	1	mycket vittrade	
K161	Ovis/capra	dens	emalj		9	3,5	mycket vittrade	

7. Keramiken från Åkarp

Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier

Vid undersökningarna i Åkarp år 2016 påträffades 1 113 keramikskärvor som vägde totalt nästan 10 kg. Keramiken framkom på tre olika delytor benämnda Boplats C (RAÄ Uppåkra 47) , Boplats F (RAÄ Uppåkra 46) samt Gravfält F (RAÄ Uppåkra 53). Materialet har påträffats i skelettgravar, gropar, gropsystem, lager, hårdar samt i ett mindre antal stolphål.

Keramikmaterialet har primärt studerats för att datera aktiviteterna på de olika ytorna men det har även varit viktigt att diskutera funktion och hur keramiken deponerats. Gravkeramikens betydelse är också en viktig frågeställning som ska diskuteras och då bland annat de olika kärlen i relation till andra aspekter av gravarna.

En viktig del i studien är även att placera in Åkarp i en större regional kontext och försöka identifiera paralleller i Skandinavien. Kärlens proveniens har varit en viktig frågeställning och därför har ICP-analyser utförts (se nedan). Keramiken från Steg 2/FU år 2016 har även medtagits i rapporten, genomgående hänvisas till förundersökningen, men *arkeologisk utredning Steg 2* är mer korrekt i sammanhanget (anm. Guldåker).

Boplats C ▼	FU anta ▼	FU vikt (g) ▼	FU kontexte ▼	SU anta ▼	SU vikt (g) ▼	SU kontexte ▼
TN	567	740	1	9	32	5
ÄJÄ	6	10	2	75	808	5
Förhist.	2	1	1	3	14	1
	575	751	4	87	854	11
Boplats F	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
TN	0	0	0	214	2573	7
ÄJÄ	4	5	2	131	1144	20
Förhist.	0	0	0	165	383	2
	4	5	2	510	4100	29
Gravfält F	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
ÄJÄ	15	27	1	509	4952	0
VIK	0	0	0	7	46	12
Förhist.	0	0	0	0	0	2
	15	27	1	516	4998	14
Totalt	594	783	7	1113	9952	54

Tab. I. Keramiken från Åkarp har daterats från tidigneolitikum fram till romersk järnålder.

Registrering och bearbetning

Registreringen har utförts i MS Excel och med hänsyn till frågeställning har en förhållandevis detaljerad registrering utförts. Vid registreringen har följande variabler noterats; vikt, antal skärvor, kärlidel, kärltyp, ytbehandling, dekor, skärvtjocklek, största bergartskorn i godset, magringstyp, form samt en eventuellt och preliminär datering. Vid bearbetningen har det även noterats om det finns passning mellan olika skärvor.

Mynningarna, de ornerade skärvorna samt vissa specifika skärvor har specialstuderats och anledningen till detta är att de mer än andra skärvor kan påvisa om de kommer från samma kärl eller ej. Flera av mynningarna har dessutom ritats av och både mynningarna och de få dekorerade skärvorna har fotograferats.

Gravkeramiken har behandlats ingående och bland annat har så många kärl som möjligt rekonstruerats och samtliga kärlprofiler ritats av. Gravkärlen togs in som preparat, inlindade i plastfolie. Kärlen grävdes ut inomhus och jorden från krukornas insida togs som makroprover. Med hänsyn till att kistorna i gravarna lösts upp och att eventuella tak rasat in var i stort sett samtliga kärl i mycket dåligt tillstånd. Ett kärl kunde bestå av omkring 100 skärvor, som sedan försöktes sättas samman. Ett mindre antal kärl var i mycket dåligt skick och större delen av kärlväggen var upplöst. Även dessa kärl har rekonstruerats så långt det är möjligt.

Vid utgrävning av kärlen inomhus var skärvornas sköra tillstånd och leran två försvårande faktorer. För att kunna ta bort leran behövdes det tillsättas vatten, men detta medförde att flera skärvor löstes upp. Därför konsoliderades delar av kärlen med Paraloid, löst i 7 % aceton. Detta var dock inte möjligt att göra på hela skärvmaterialet.

Datering

Med utgångspunkt i keramikens form, dekor, ytbehandling samt godssammansättning kan kärlen huvudsakligen dateras till förromersk och romersk järnålder. Dessutom har det påträffats ett stort keramikmaterial som förlagts till tidigneolitikum. Tyngdpunkt fanns emellertid i romersk järnålder, med inslag av både boplatsskeramik och gravkeramik.

På båda boplatstorna finns det keramik som klassificerats som "Förhistorisk" och det innebär att skärvorna inte varit möjliga att datera närmre än så. Dock är det troligt att de antingen är från tidigneolitikum eller från övergången mellan yngre bronsålder och förromersk järnålder. En viss del av denna keramik har påträffats i samma kontexter som daterad keramik.

Delområde C – Boplat RAÄ Uppåkra 47

Keramiken från Boplat C utgjordes av sammanlagt 87 keramikskärvor med en total vikt av 854 g (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades ytterligare 575 skärvor som vägde 751 g.

Skärvorna framkom i ett relativt få antal kontexter och keramiken har daterats till tidigneolitikum respektive förromersk järnålder.

Tidigneolitikum

Inom yta C framkom nio skärvor tidigneolitisk keramik, och vid förundersökningen påträffades ytterligare 567 skärvor, varav flera var fragment. Bland annat påträffades skärvor med två eller tre rader (FU F9, FU F10, FU F155) av horisontella snören och dessa kärl har klassificerats som trattbägare. Raderna av snören var applicerade strax under mynningen (Fig. 1B, 2A). Kärl med denna typ av dekor fanns i FU A179a.

Från slutundersökningen påträffades även en skärva med dekor och den hade någon form av obestämbart intryck (F1) och denna skärva framkom i A69. Utifrån dekortyperna och då främst snören i flera horisontella rader kan keramiken dateras till TN I.

I materialet har enbart trattbägare identifierats och några kraghalsflaskor eller öronbägare har inte påträffats. Trattbägarkeramiken har bland annat identifierats utifrån dess kärlgods och uppbyggnadsteknik. Flera kärl var tillverkade av en lera som magrats med krossad granitisk bergart som siktats innan den tillsatts till leran. Bergartskornen bestod huvudsakligen av en granit som var rik

på röd fältspat och man hade tillsatt bergartskorn på mellan 2 och 4,9 mm. Flera skärvor uppvisade brottytor som visade att kärlen framställdes av ringling och att lerkorvarna sammanfogats med så kallad N-teknik. Det innebär att lerkorven fästes med både den överliggande och underliggande korven och när kärlet gick sönder skapades en N-formad brottyta. Keramik med tydlig N-teknik och som har ett kärlgods bestående av en siktad granitisk magring som är rik på röd fältspat kan dateras till trattbägarkultur.

Två trattbägare som framkom vid förundersökningen var 17 och 21 cm i mynningsdiameter (Fig. 1A-B). De hade olika form vid mynningskanten där det mindre kärlet (FU F9) hade en rundad kant medan det andra kärlet (FU F8) hade en avstruken mynningskant. Det mindre kärlet var dessutom ornerat med horisontell snördekor.

Skärvtjockleken har uppmätts på åtta skärvor och den varierar mellan 5 och 10 mm och medelvärdet är 8,4 mm. Medelvärdet på största bergartskorn i godsen är 3,1 mm.

Till samma period hör 11 bitar från en lerskiva som påträffades vid förundersökningen (FU F11). Bitarna påträffades i FU A179, det vill säga i samma kontext som de tidigneolitiska trattbägarna. Lerskivan var 12 cm i diameter, 12 mm tjock och den var ornerad med fingerintryck i sidan och denna kan dateras till senare delen av TN I.

Keramikmaterialet har vissa likheter med keramiken från undersökningarna inför ESS i Östra Odarslöv utanför Lund (Lagergren 2017). Här påträffades både snörörnerad trattbägarkeramik och lerskivor med fingerintryck i kanten. Ytterligare ett viktigt material utgörs av trattbägarkeramiken från Maxlab, strax intill ESS i Brunnshög. Här undersöktes bland annat lämningarna efter en boplats där man sannolikt tillverkat keramikkarl, och i det analyserade materialet ingick skärvor med flera rader av snören under mynningen (Brorsson 2010). Liknande karl har även påträffats på Dösemarken utanför Malmö och Herrestorp strax öster om Vellinge (Brorsson 2014; Brorsson 2011). Dessa keramikmaterial är sannolikt från slutet av TN I.

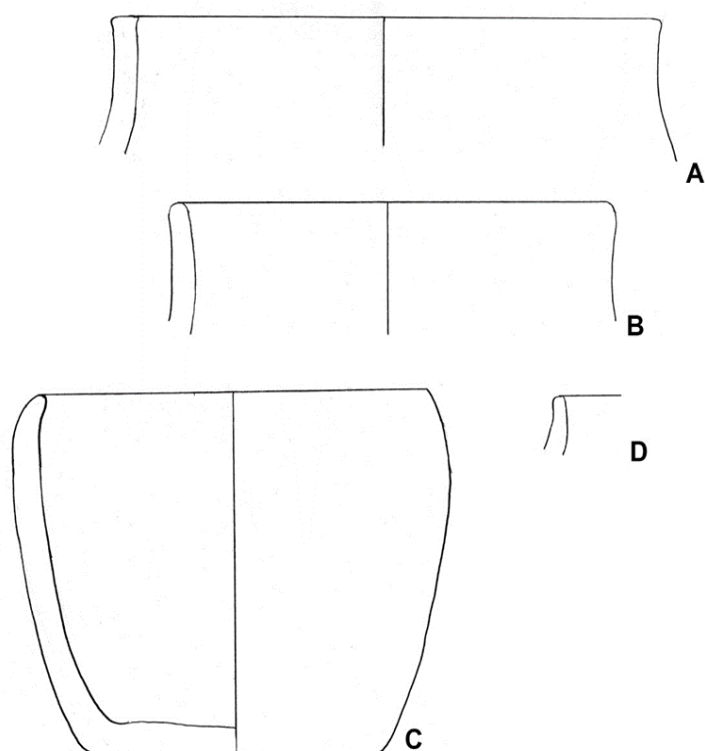

Fig. 1. Exempel på mynningsprofiler och botten av keramik från område C. A-B tidigneolitikum. C-D förromersk järnålder. A) FU F8. B) FU F9. C) F13. D) F11. Skala 1:2.

Förromersk och romersk järnålder

Det har bara varit möjligt att rekonstruera ett kärl i sin helhet och därmed bygger tolkningarna av keramiken från perioden främst av enstaka buxskärvor samt någon enstaka mynningsskärva. Sammanlagt har 75 skärvor placerats i denna period och vid förundersökningen påträffades ytterligare sex skärvor (Tab. 1). Utifrån skärvtjocklek, ytbehandling och mynningsformer kan man konstatera att materialet består till stor del av mellanstora och stora kok- eller förrådskärl.

I A150 påträffades 67 skärvor med en vikt av 736 g (F13). Samtliga skärvor hade tillhört ett kärl med en tunnformad kärlprofil och inåtböjt samt avsmalnande mynningspart (Fig. 1C, 2C). Kärlet var 13 cm högt och det hade en mynningsdiameter på 15 cm. Denna typ av kärl var vanlig under förromersk järnålder men den var också mycket vanlig under vendel- och vikingatid. Utifrån kärlgodset och den övriga keramiken på platsen har kärlet daterats till förromersk järnålder, och man kan notera att det fanns keramik med samma kärlform på boplatsten på område F. Det stora antalet skärvor i anläggning A150 antyder att kärlet kan ha satts ned helt men att de dåliga bevaringsförhållandena på platser gjort att det delvis lösts upp.

I A54 framkom ytterligare en mynningsskärva (F11). Skärvan hade en S-formad profil med en rak och svagt rundad mynningskant (Fig. 1D, 2B). Även denna skärva kan dateras till förromersk järnålder men en datering till vikingatid kan inte uteslutas.

Keramiken från både för- och slutundersökningen var glättad och tillverkad av leror som magrats med krossad bergart. De flesta av skärvorna som påträffades var oornerade buxskärvor och därmed är det kärlgodset i kombination med bränningskvalitet och ytbehandling som daterat keramiken. Dateringarna av oornerade buxskärvor kan vara förenade med källkritiska problem eftersom godskvalitéerna kan variera.

Keramiken från denna tid på delområde C var mellan 7 och 11 mm i skärvtjocklek och största bergartskorn i godsen har uppmätts till mellan 1,0 och 2,5 mm och keramiken kan främst kategoriseras som normal hushållskeramik. Några koppar eller bågare har inte identifierats, vilka bland annat fanns på gravfältet på delområde F.

Fig. 2. Keramik från boplatssområde C. A) FU F9. B) F11. C) F13.

Delområde F – Boplat RAÄ Uppåkra 46

Keramiken från Boplat F utgjordes av sammanlagt 510 keramikskärvor med en total vikt av 4,1 kg (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades endast 4 skärvor som vägde 5 g.

Skärvorna framkom 33 olika kontexter och keramiken har daterats till tidigneolitikum, yngre bronsålder samt förromersk och romersk järnålder.

Tidigneolitikum

Inom boplaten på delområde F framkom 214 skärvor tidigneolitisk keramik, och det kan noteras att det inte påträffats någon keramik från denna tid vid förundersökningen. Den totala vikten var 2,5 kg vilket tyder på att keramikskärvorna var relativt stora och de vägde i genomsnitt 12 g per skärva.

De enda skärvorna (F59) med dekor påträffades i A87. Keramiken var ornerad med grunda cirkulära intryck i en rad (Fig. 3) och denna keramik bör vara tidigneolitisk trattbägarkeramik, och därmed samtida med keramiken från delområde C. I det övriga tidigneolitiska keramikmaterialet från delområde F har enbart trattbägare identifierats och några kraghalsflaskor eller öronbägare har inte påträffats.

Fig. 3. Tidigneolitisk keramik med dekor i form av grunda intryck. F59.

Övre delen på sex olika trattbägare har kunnat rekonstrueras (Fig. 4-5). Formerna varierar något men gemensamt är att samtliga har den klassiska trattbägarformen med ett mynningsparti som lutar utåt. Mynningsdiametern varierar mellan 9 och 28 cm och därmed finns det små, mellanstora samt stora kärl i materialet, och detta är inte ovanligt.

Trattbägarkeramiken har även identifierats utifrån dess kärlgods och uppbyggnadsteknik. Flera kärl var tillverkade av en lera som magrats med krossad granitisk bergart som siktats innan den tillsatts till leran. Bergartskornen bestod huvudsakligen av en granit som var rik på röd fältspat och man hade tillsatt bergartskorn på mellan 1,9 och 4,3 mm. Flera skärvor uppvisade brottytor som visade att kärlen framställdes av ringling och att lerkorvarna sammanfogats med så kallad N-teknik. Det innebär att lerkorven fästes med både den överliggande och underliggande korven och när kärlet gick sönder skapades en N-formad brottyta. Keramik med tydlig N-teknik och som har ett kärlgods bestående av en siktad granitisk magring som är rik på röd fältspat kan dateras till trattbägarkultur.

Skärvtjockleken har uppmätts på 15 skärvor och den varierar mellan 6 och 13 mm och medelvärdet är 9,4 mm. Medelvärdet på största bergartskorn i godsen är 3,1 mm.

Keramikmaterialet har därmed likheter med keramiken från delområde C, och till de platser som hänvisas till där, som exempelvis materialet från ESS, Östra Odarslövs sn. Man kan vidare notera att den tidigneolitiska keramiken på de två ytorna är likartad men att det fanns något större kärl på område F. Godskvalitéerna var identiska och det tyder på att keramiken tillverkats av samma råmaterial och möjligtvis av samma keramiker men att man använde sig av något större kärl på delområde F. Större kärl brukar förknippas med förvaring och det är möjligt att man förvarade mer mat/vätska på delområde F än vad man gjorde på den andra boplatsen på delområde C.

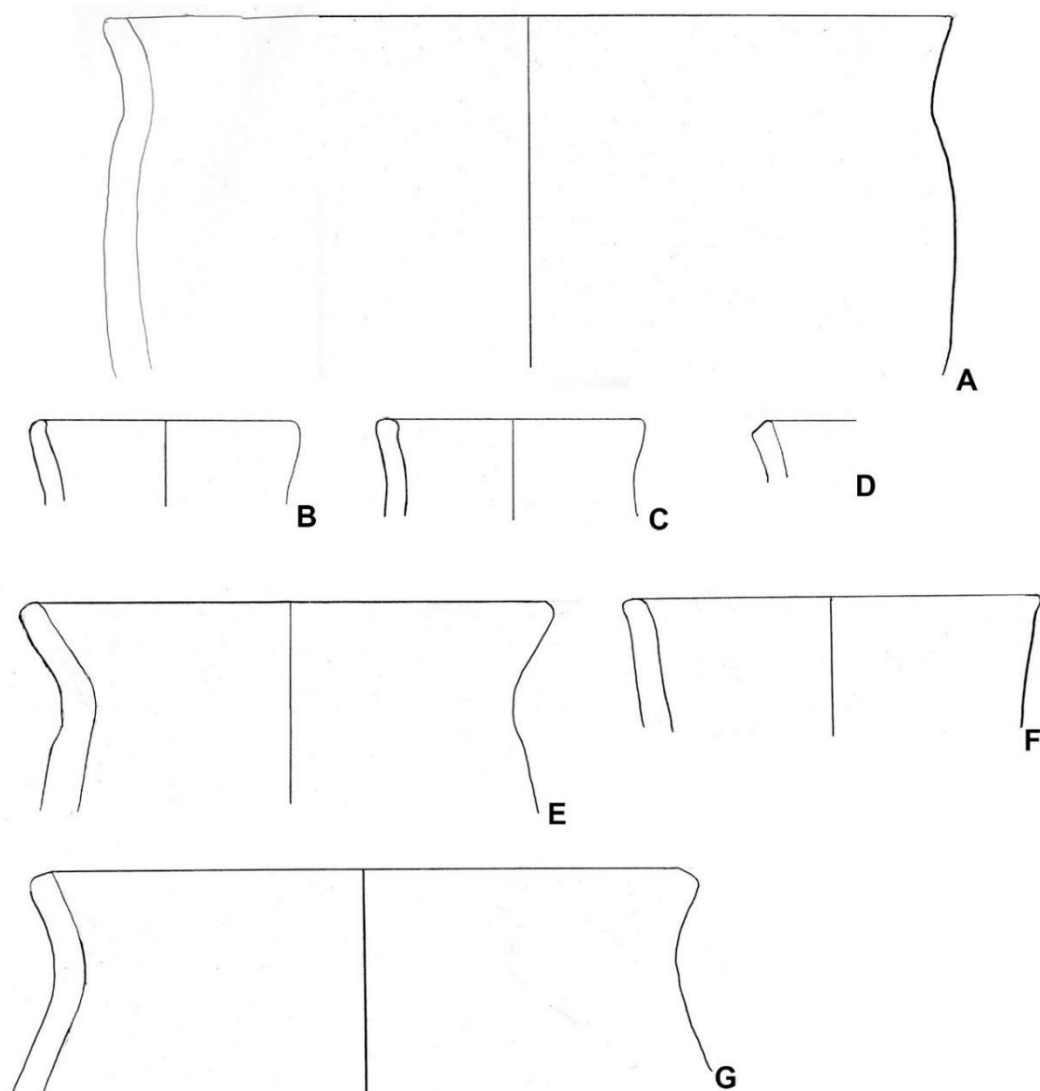

Fig. 4. Trattbägarkeramik från boplatssområde F i Åkarp. Keramiken har daterats till TN I. A F68. B) F66. C) F69. D) F9. E) F39. F) F54. G) F46. Skala 1:2.

Fig. 5. Tidigneolitisk keramik från boplatssområde F. A) F9. B) F54. C) F39. D) F68. E) F46. F) F57.

Yngre bronsålder och förromersk järnålder

Från slutundersökningen av boplatssområde F påträffades sammanlagt 131 skärvor som daterats till yngre bronsålder/förromersk järnålder, och vid förundersökningen påträffades ytterligare fyra skärvor från samma period (Tab. 1). Utifrån skärvtjocklek, ytbehandling och mynningsformer kan man konstatera att materialet består av kärl i olika storlekar och därmed sannolikt av olika funktioner. Keramikmaterialet förefaller vara ett typiskt inventarium för en boplats vid denna tid och det har bland annat påträffats silkärl på ytan.

De fyra skärvorna från förundersökningen påträffades i två olika anläggningar och skärvorna var glättade bukskärvor som saknade dekor. Samtliga var oornerade och framställda av leror som magrats med krossad bergart. Keramiken har daterats till äldre järnålder men den skulle även kunna vara från yngre bronsålder. Skärvorna påträffades i A123 samt i A129.

Det har varit möjligt att rekonstruera ett kärl i sin helhet och de övriga tolkningarna av kärlformerna utgörs av enstaka skärvor i form av mynningspartier, skuldror, bukskärvor samt bottnar. Kärlet (F57)

som kunde rekonstrueras påträffades i A87 och det var cirka 6,5 cm högt med en mynningsdiameter på 10 cm (Fig. 6D). Anledningen till att höjden inte kunnat bestämmas exakt är att bottenpartiet saknades men det var tydligt var botten började på kärlet. Den inåtböjda mynningen i kombination med godskvaliteten antyder att kärlet bör dateras till förromersk järnålder men en datering till vendel- och vikingatida kan inte uteslutas. Ytterligare en mynningsskärv med samma form (F156) påträffades i K127 och även i A151 framkom ett liknande kärl (F157) (Fig. 6A, 6C, 7B-C). Detta kärl var relativt stort med en mynningsdiameter på 24 cm. Dessa två kärl bör vara samtida med kärlet i A87.

Ett kärl med en rak mynningskant (F159) och en mynningsdiameter på 17 cm har också påträffats (Fig. 6B, 7A). Detta kärl bör dateras till yngre förromersk järnålder och romersk järnålder. De fyra ovanstående kärlen bör klassificeras som någon form av hushållskärl.

Keramiskskärvorna från slutundersökningen var glättade och samtliga saknade dekor. Man hade troligtvis tillverkat kärlen av bergartsmagrade leror och man kan notera att det helt saknas finkeramik på boplatsten på delområde F. Om det skulle ha funnits koppar, vaser eller bägare så hade det påträffats keramik som var ornerad, fint glättad eller polerad samt tunnväggig och tillverkad av ett sandmagrat eller naturligt magrat gods. Istället förefaller all keramik vara typisk hushållskeramik, avsedd att användas för matlagning, förvaring eller som jäskar.

Skärvtjockleken har uppmätts på 27 skärvor och medelvärdet är 10,0 mm (7-16 mm). Detta tyder på att keramiken utgjordes av relativt stora kärl och att det saknades mindre kärl som koppar och bägare. Största bergartskorn har uppmätts på 30 skärvor och det varierar mellan 1,1 och 4,7 mm och medelvärdet är 2,6 mm, vilket tyder på att man använt sig av olika typer av kärlgods. Det kan finnas kärl som tillverkades enbart för förvaring medan de grövre bör ha använts som kokkärl. Exempelvis framkom den grövre keramiken i A155 och i A159.

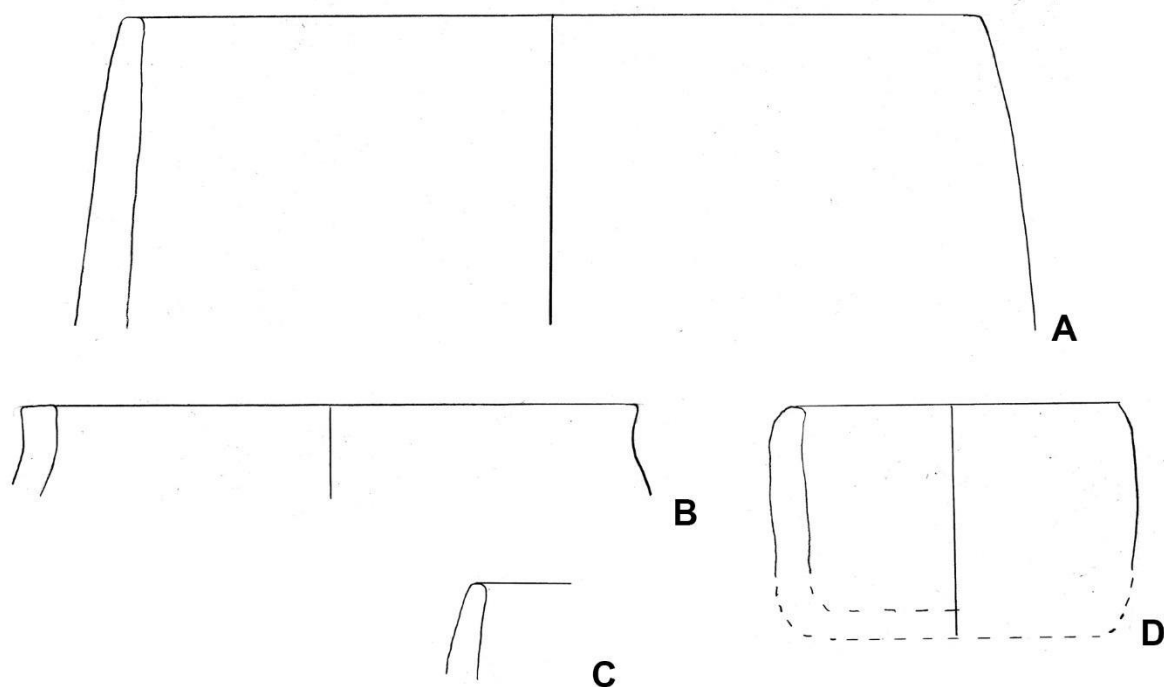

Fig. 6. Förromersk keramik från Åkarp. A) F157. B) F159. C) F156. D) F57. Skala 1:2.

Fig. 7. Förromersk keramik från boplatsoområde F i Åkarp. A) F159. B) F156. C) F157.

Delområde F2 – Gravfält RAÄ Uppåkra 53

Keramiken från gravfältet på område F utgjordes av sammanlagt 516 keramikskärvor med en total vikt av 5 kg (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades i en av gravarna 15 skärvor tillhörandes ett och samma kärl (Fig. 8A).

Skärvorna framkom från 14 olika kontexter och keramiken har daterats till förromersk och romersk järnålder, samt ett möjligt vikingatida inslag. Tyngdpunkten ligger emellertid i romersk järnålder.

Romersk järnålder

Huvuddelen av keramiken från gravfältet har daterats till romersk järnålder och kärlen påträffades i fem olika gravar. Samtliga kärl i gravarna var polerade och de kan klassificeras som antingen koppar eller krukor och keramiken är så kallad finkeramik.

Utöver de rekonstruerade kärlen påträffades keramik i ytterligare ett fåtal anläggningar. Merparten av denna keramik var något grövre än kärlen i gravarna och bland annat kan det noteras att keramiken var glättad och magrad med krossad bergart och var cirka 7-8 mm i skärvtjocklek, vilket indikerar att kärlen kan ha använts som kokkärl. Materialet har daterats till äldre järnålder.

Vikingatid

I fyllningen till det stora grophuset (Grupp 14) samt i fyllning till det lilla grophuset (Grupp 16 –17) påträffades sammanlagt tre skärvor som möjligtvis är vikingatida. Det fanns bland en markerad botten, vilken var vanlig under vikingatid. Dessutom påträffades en mynningsskärva (F141) med en karakteristisk inåtböjd form och även denna var synnerligen vanlig under vendel- och vikingatid. Skärvornas gods var också relativt grovt och tolkningen är att de tre skärvorna kan dateras från 700-talet till slutet av 900-talet. Det skall emellertid påpekas att denna typ av keramik också fanns under förromersk järnålder, men utifrån godskvaliteten har skärvorna daterats till yngre järnålder.

Gravkeramiken från Åkarp

Formgrupper

Keramiken från Åkarp består av nio kärl och dessa har indelats i tre olika formgrupper. För att göra keramiken så jämförbar som möjligt med andra äldre indelningar har samma system använts som F. Oldenburger gjort för keramik i Köpenhamnsområdet (Oldenburger 2009) samt med keramiken från ESS-undersökningarna i Östra Odarslöv utanför Lund (Brorsson 2017).

Man har även tidigare gjort en indelning av keramiken från det stora gravfältet Slusegård på Bornholm (Bech 1996). Även detta system är användbart på Åkarp, men Slusegård sträcker sig över en längre tidsrymd än vad Åkarp gör och därför har Oldenburgers system varit mera tillämpligt.

Grunden för indelningen av keramiken är:

- förekomst av hank
- ytbehandling
- kärlstorlek
- kärlformen (kopp, kanna, bägare, skål, fotbägere, vas)

Keramiken i gravarna

F154 A292

Kärlet utgjordes av bottenpartiet och endast 3,5 cm var bevarat av kärlets höjd (Fig. 9B). Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärl som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 0,6 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var sannolikt polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bägare.

Bottendiametern har uppmätts till 9 cm.

F155 A380

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 72 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman (Fig. 9D, 10).

Koppen var polerad och ornerad på med fyra horisontella linjer samt vertikala fält på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Koppen var därmed mindre ornerad än flera av de andra kärlen i gravarna. Ett mindre öra med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och hals. Kärlets höjd var 13 cm, bottenpartiet 3 cm och mynningsdiametern 10,5 cm.

Koppen var 5 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera, och största korn har uppmätts till 0,8 mm.

F156 A380

Kärlet kan definieras som en polerad vas. Vasen var helt intakt och den var det enda kärlet från gravarna som inte krävde något konservering i form av Paraloid (Fig. 9C, 10).

Vasen var polerad och ornerad på med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördecor samt sneda streck mellan dessa och denna dekor fanns på skuldran och på nedre delen av halspartiet. På skuldran fanns även fält med fyra grunda fingerintryck, vinkelband samt små intryck. Kärlethöjden var 13,5 cm, bottenpartiet 4,5 cm och mynningsdiametern 9 cm.

Vasen var 6 mm i skärvtjocklek och med hänsyn till att kärlet var intakt kunde största korn eller magringstyp ej fastställas.

ICP-analyser av detta kärl har visat att det kan ha haft en annan proveniens och att det möjligtvis kom från nordöstra Skåne (se nedan).

F157 A124

Kärlet utgjordes av bottenpartiet och endast 4 cm var bevarat av kärlets höjd (Fig. 8D). Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärl som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 1 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bägare.

Bottendiametern har uppmätts till 9 cm.

F158 A124

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Utifrån den höga formen borde kärlet möjligtvis ha klassificerats som en kruka eller vas, men förekomsten av hank gör att den benämns för kopp (Fig. 8C). Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 102 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman.

Koppen var polerad och ornerad med fem horisontella linjer och en horisontell list med snördecor samt vinkelband på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördecor samt små knoppar på skuldran. En stor hank med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och mynning. Hanken var ornerad med en list och vertikala linjer på vars sin sida om listen.

Kärlethöjden var 20 cm, bottenpartiet endast 3 cm och mynningsdiametern 12 cm. Koppen var 8 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

F159 A393

Kärlet var kraftigt upplöst och endast delar av kärleväggen var bevarad. Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärl som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 1,2 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bägare.

F160 A292

Kärlet kan definieras som en polerad vas. Vasen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 79 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman (Fig. 9A, 11).

Vasen var polerad och ornerad med tre horisontella linjer, tre horisontella fåror samt en horisontell list med snördecor samt vinkelband på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det

vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. Kärlethöjden var 19 cm, bottenpartiet cirka 4,5 cm och mynningsdiametern 11 cm. Det kan noteras att botten var dels liten och dels konvex.

Vasen var 5 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera, och största korn har uppmätts till 0,8 mm.

F161 A121

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Koppen var dåligt bevarad och bland annat var hela bottenpartiet intryck och kärleväggen var stundtals nästan helt upplöst (Fig. 8B, 12). Koppen var polerad och dess dekor kunde endast bestämmas på vissa delar av kärlet. Den var ornerat på med tre plus tre horisontella linjer, vinkelband samt små sneda intryck på skuldran. Ett mindre öra med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och hals. Kärlethöjden var 11,5 cm, bottenpartiet cirka 6 cm och mynningsdiametern 12 cm.

Koppen var 6 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

Förundersökning FU 1

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Utifrån den höga formen borde kärlet möjligtvis ha klassificerats som en kruka eller vas, men förekomsten av hank gör att den benämns för kopp (Fig. 8a). Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 168 keramikskärvar, varav flertalet gick att limma samman.

Koppen var polerad och ornerad med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördekor samt vinkelband, intryck och knoppar på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. En stor hank med ett kvadratisk tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och mynning. Hanken var ornerad med sneda intryck.

Kärlethöjden var 22 cm, bottenpartiet endast 3 cm och mynningsdiametern 14 cm. Koppen var 8 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

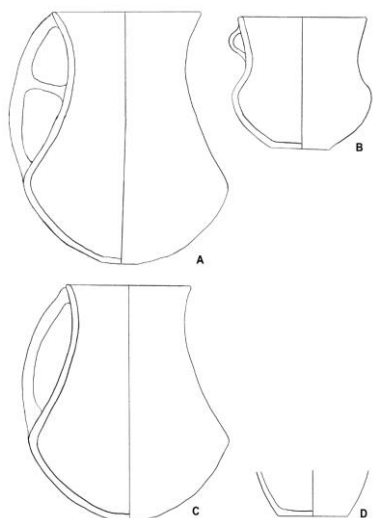

Fig. 8. Keramik från gravarna i Åkarp. A) FU F1. B) F161 A121. C) F158 A124. D) F157 A124. Skala 1:2.

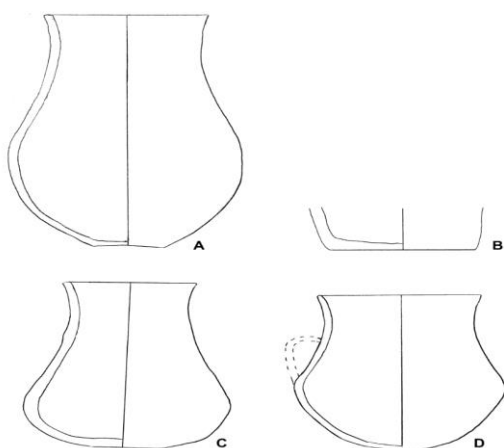

Fig. 9. Keramik från gravarna i Åkarp. A) F160 A292. B) F154 A292. C) F156 A380. D) F155 A380. Skala 1:2.

Käriltyperna i gravarna

Polerad kopp

Polerade koppar är kärl som har öra/hank och en polerad utsida. Denna kärldtyp är typisk för både romersk järnålder och folkvandringstid, och kärlen påträffas både som gravkeramik och på boplatser.

I sammanlagt fyra gravar i Åkarp har fyra polerade koppar påträffats. Kärldjörden varierar mellan 10,5 och 22 cm och skärvtjockleken var mellan 5 och 8 mm. Samtliga polerade koppar var ornerade på nedre delen av halsen och övre delen av skuldran och dekoren varierade något. De vanligaste typerna var vinkelstreck, linjer, fåror och mindre intryck. De två kopparna i grav FU (FU F1) samt i grav A124 (F158) hade även plastisk dekor i form av lister med snördekor samt knoppar. Dessa två kärl är därmed mycket lika varandra. Dessutom var de höga (20 respektive 22 cm) och de hade öron som snarast kan definieras som grepp eller handtag.

På två (F155, F161) av de fyra polerade kopparna var hanken placerad vid övergången mellan halsen och skuldran, medan två koppar (F158, FU F1) hade hanken placerad vid mynningskanten och skuldran. Man har fört fram hypotesen att ur ett kronologiskt perspektiv är hankens placering viktig och kopparna med hank vid skuldran är typiska för senromersk järnålder (Strömberg 1955:20). Det har även förts fram att det under yngre romersk järnålder fanns koppar med såväl hanken placerad vid mynningen som vid övergången mellan hals och skuldra (Stjernquist 1955:84 ff).

Samtliga hanklar, utom på koppen från förundersökningen (FU F1), hade ovala tvärsnitt. Den avvikande koppen hade en hankel med ett kvadratisk tvärsnitt och denna var dessutom placerad vid mynningskanten.

En viktig notis beträffande de polerade kopparna är att samtliga var framställda av naturligt magrade leror.

Glättad kopp

Glättade koppar har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Polerad kruka

Polerade krukor har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Polerad bägare

Polerade bägare har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Glättad bägare

Glättade bägare har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Kanna

Kannor har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Vas

Polerade vaser är kärl som saknar hank och har en polerad utsida. Vassen är högre än 12 cm och den har en lång hals. I Åkarp påträffades två polerade vaser i två olika gravar. De var 13,5 respektive 19 cm höga och de var 5 respektive 6 mm i skärvtjocklek.

Båda var ornerade med fåror och streck i vinklar samt plastiska lister med snördekor och dessutom hade den ena vassen (F156) små grunda intryck. Den ena vassen (F160) hade även ornerats med knoppar. Dekortypen och skärvtjockleken var därmed identisk med de polerade kopparna. Dessutom hade krukorna framställts av samma typ av råmaterial som kopparna. Den enda skillnaden var förekomsten av hank på kopparna.

Grav A365 innehöll både en polerad kopp och en polerad vas.

Skål

Skålar har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Fotbägere

Några fotbägere har inte påträffats i någon av gravarna i Åkarp.

Fig. 10. En kopp (F155) och en vas (F17) i grav A365.

Fig. 11. En polerad vas (F160) i grav A292. Bilden till vänster är innan konservering och till höger efter konservering.

Fig. 12. En polerad kopp (F161) i grav A121. Bilden till vänster är innan konservering och till höger efter konservering.

Datering av keramiken i gravarna

Traditionellt är det tre delar av kärlen som studeras för att kunna findatera keramiken; det är mynningsformen, kärlformen (inkl. förekomst och placering av hank) samt dekoren. Man kan först och främst notera att mynningsformen på de polerade kopparna och vaserna är mycket lika varandra och samtliga består av mynningar som är svagt utåtböjda och oftast något rundade på mynningsläppen. Keramiken kan dock utifrån form och dekor dateras till i huvudsak yngre romersk järnålder.

I F. Oldenburgs genomgång av keramikkärl från sju själländska gravfält från yngre romersk järnålder finns det tydliga likheter mellan keramiken i Åkarp och kärlen från Engbjerg strax väster om Köpenhamn i Høje Tåstrup (Oldenburger 2009). Man kan konstatera att fibulorna i gravarna i Engbjerg daterats från period C1b2 till och med D (Ethelberg 2009). Keramiken i Engbjerg som har likheter med Åkarp daterar Oldenburger från period C1b till och med period C2 (Oldenburger 2009:Fig. 5:9). I Oldenburgs studie noterade han att plastisk dekor endast fanns i vuxengravar och vidare noterade han att "solliknade" eller "rosettliknande" dekorer endast fanns i mansgravar (Oldenburger 2009:103). I Åkarp fanns ingen "rosettliknande" dekor på keramiken men däremot fanns plastisk dekor på fyra kärl i lika många gravar. I två av dessa gravar fanns ben bevarade att det var möjligt att bedöma den gravlades ålder och kön. Båda innehöll vuxna individer och i den ena graven fanns sannolikt en man medan den andra individen bestämts som en kvinna (Nilsson i denna rapport).

I B. Stjernquists genomgång år 1955 av romersk keramik kan man notera att det finns flera kärl i Skåne som har tydliga likheter med Åkarpsgravfältet. Det är flera kärl i Simris i Simris sn, Djurslöv nr. 4 i Tottarp sn, Gårdlösa i Smedstorp sn, Råga Hörstad i Asmundtorp sn och Källby i Lund sn (Stjernquist 1955). Man kan även konstatera att keramiken i gravarna har samma typ av form, dekor samt ytbehandling som keramiken från gravfältet i Östra Odarslöv utanför Lund (Björk et al 2017; Brorsson 2017). Gravfälten bör ha varit samtida och båda kan dateras till yngre romersk järnålder.

Bränd lera från Åkarp

Vid undersökningen togs 154 kg bränd tillvara och leran framkom inom samtliga tre delytor.

Boplatssområde C: I A113 påträffades 38 g bränd lera som tolkades som infodring i en härd eller kokgrop. Leran har varit utsatt för temperaturer på mellan 800 och 900°C.

Boplatssområde F: Från detta område påträffades sammanlagt 101 g bränd lera fördelat på åtta olika kontexter. Det fanns bland annat lera som tolkades ha varit del av en ugnsvägg och denna lera hade varit utsatt för mycket höga temperaturer och den var delvis smält. Ugnsväggarna framkom i A218.

I A127 och A243 påträffades odefinierade lerklumpar som varit utsatta för temperaturer på över 900°C, vilket också är högre än i en vanlig brasa. Dessutom fanns det en bit av en möjlig gjutform eller blästerskydd (F160) under A218, vilken påvisar trolig förekomst av metallhantverk på platsen.

Utöver denna lera fanns bitar som bedömts vara lerklining samt fler odefinierade bitar med organiskt innehåll.

Gravfält, område F: I endast A125 har bränd lera påträffats. Leran (F150) utgjordes av 15 bitar med en vikt av 15 g odefinierade bränd lera. Leran förefaller ha varit utsatt för temperaturer på cirka 700°C, vilket man uppnår i en vanlig brasa.

ICP-analys av keramik från Åkarp

För att bestämma var keramiken från Åkarp framställts har ICP-analys utförts. Syftet med analysen är att påvisa om keramiken tillverkats lokalt eller ej. Detta resultat är viktigt i förståelsen av Åkarp som plats men även hur utbytet med andra platser kan ha ägt rum.

Metod

Den analysmetod som använts är ICP-analys (Inductively Coupled Plasma), och analysen syftar till att bestämma keramikens kemiska sammansättning. Halten av 44 olika oorganiska grundämnen undersöks, och sammansättningen kan sedan användas för att bland annat påvisa ett geografiskt sammanhang för keramiken. Av de utvalda skärvorna krossas minst 0,5 g av vardera till ett fint pulver, som löses i en syralösning. Denna lösning injiceras i exciterad argonplasma. När atomerna utsätts för denna energi kommer elektronerna att utsända färgade ljusblixtar, i ett mönster som är unikt för varje grundämne. Detta emissionsspektrum kan mätas med AES (Atomic Emission Spectrometry).

Av de 44 olika grundämnena är det 12 ämnen som utgör grunden för tolkningarna av keramikskärvornas proveniens. Det är de metalliska ämnena aluminium (Al), krom (Cr), gallium (Ga), mangan (Mn), vanadin, (V), de alkaliska jordartsmetallerna kalcium (Ca), magnesium (Mg), strontium (Sr), de sällsynta jordartsmetallerna cerium (Ce), lantan (La), alkalimetallen natrium (Na), samt övergångsmetallen kobolt (Co) som utgör grunden för indelningen i olika grupper.

Analysen innehåller en mycket stor mängd data och för att kunna bearbeta denna krävs ett avancerat statistiskt verktyg som kan grupperna proverna. Därför har all data processats i statistikprogrammet SPSS och resultatet presenteras i form av en klusteranalys och ett dendrogram. Den kemiska analysen av proverna har utförts vid OMAC laboratories, Galway, Irland och bearbetningen av analysresultat har utförts av Torbjörn Brorsson.

Material

För att proveniensbestämma keramiken har 30 keramikskärvar och en bit av bränd lera från Åkarp analyserats (Tab. II). Materialet härrör från de tre olika ytorna och samtliga kärl från gravarna har varit föremål för analys. Det har även analyserats silkärl och annat hushållskeramik från förromersk och romersk järnålder samt tidigneolitisk trättbägarkeramik. En bit av en infodring av bränd lera (Prov 29) från boplatssområde C har också varit föremål för analys.

För att se hur materialet förhåller sig till andra skånska material har keramiken från Åkarp jämförts med keramik och bränd lera från Östra Odarslöv (ESS), Brunnshög (Maxlab.) och Stora Uppåkra utanför

Lund, med bränd lera och keramik från Dösemarken och Lindängelund 4 utanför Malmö, bränd lera från Herrestorp i närheten av Vellinge samt med keramik från Simrisgravfältet i Simrishamn.

Provnr.	Fyndnr.	Sakord	Del	Datering
Åkarp1	154	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp2	155	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp3	156	Vas	F Gravfält	RJÅ
Åkarp4	157	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp5	158	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp6	159	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp7	160	Vas	F Gravfält	RJÅ
Åkarp8	161	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp9	140	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp10	149	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp11	10	Kärl	F Boplats	FRJÅ
Åkarp12	17	Kärl	F Boplats	FRJÅ
Åkarp13	18	Kärl	F Boplats	FRJÅ
Åkarp14	20	Kärl	F Boplats	ÅRJÅ
Åkarp15	56	Silkärl	F Boplats	ÅJÅ
Åkarp16	57	Kärl	F Boplats	FRJÅ
Åkarp17	39	Trattbägare	F Boplats	TN/MN
Åkarp18	46	Trattbägare	F Boplats	TN/MN
Åkarp19	54	Trattbägare	F Boplats	TN/MN
Åkarp20	68	Trattbägare	F Boplats	TN/MN
Åkarp21	5	Kärl	C Boplats	ÅJÅ
Åkarp22	11	Kärl	C Boplats	FRJÅ/RJÅ
Åkarp23	12	Kärl	C Boplats	ÅJÅ
Åkarp24	13	Kärl	C Boplats	FRJÅ
Åkarp25	1	Kärl	C Boplats	TN
Åkarp26	6	Kärl	C Boplats	TN/MN
Åkarp27	8	Kärl	C Boplats	TN/MN
Åkarp28	10	Kärl	C Boplats	TN/MN
Åkarp29	7	Infodring	C Boplats	
Åkarp30	FU9	Trattbägare	C Boplats	TN
Åkarp31	FU1	Kopp	F Gravfält	RJÅ

Tab. II. Den analyserade keramiken utgörs av 30 keramikskärvor och en bränd lera.

Analysresultat

Analysen är baserad på att likheter och skillnader identifieras i förhållande till keramiken från Åkarp. De skärvor som bör vara från samma plats som keramiken från Åkarp placerar sig i samma grupp och de skärvor som är av annan proveniens grupperar sig annorlunda (Fig. 13). Analysresultatet i form av en tabell över de olika grundämnena återfinns i tabell III.

I första steget analyserar enbart keramik från Åkarp och endast ett prov avviker markant från de övriga (Fig. 13). Det är prov 12, vilket återfinns nederst i dendrogrammet, och detta är den intakta vaser i grav A365 (Fig. 9D, 10). Analysen visar att leran är av helt annan sammansättning än de övriga lerorna från

Åkarp och av de 12 analyserade grundämnena är det sex som avviker. Det är Cirka, Co, Cr, Mg, Na samt V, som har upp emot dubbelt så höga värden som de övriga proverna. Även Fe, Ti och Cr är kraftigt förhöjda i lera.

Samtliga prover från Åkarp har jämförts med annan skånsk förhistorisk keramik och bränd lera och man kan även vid denna analys konstatera att prov 12 från Åkarp avviker åter markant (Fig. 14). Därmed återstår frågan om det skett något i samband med provtagningen. Provet togs med hjälp av en borr på insidan av kärlväggen och det förefaller märkligt om just detta prov blivit felaktigt eller kontaminerat. Pulvret utgjordes enbart av material från kärlgodset och det bör ha varit korrekt provtaget.

Det som talar för att vasen haft en annan proveniens än de övriga är att den var intakt. Den hade stått emot extern påverkan och vasen var fortfarande hel när den påträffades.

Provet från vasen i grav A365 har även jämförts med annan keramik från Danmark, Skåne och Halland och det prov som har mest likheter är tegel från Aosehusborgen i Åhus i nordöstra Skåne. Tegel brukar vara bra att jämföra med eftersom detta ofta tillverkades lokalt och detta skulle kunna indikera att vasen kom från nordöstra Skåne. Det som också talar för denna proveniens är att det finns kaolin i denna del av Skåne och det är ett lermineral som är tåligt för bland annat hög värme och det är möjligt att det också gjort kärlet mera tåligt för sekundär påverkan.

I nuläget finns det ingen mer möjlighet att konstatera att det finns tydliga indikationer på att vasen i grav A365 inte tillverkats i närheten av Lund utan att den möjligtvis kan komma från nordöstra Skåne.

Man kan därmed också konstatera att det inte finns något som tyder på att den övriga keramiken från Åkarp tillverkats på annan plats än i närheten av Åkarp. Visserligen grupperar sig skärvorna med annan skånsk keramik (Fig. 14), men åtminstone keramiken från romersk järnålder förefaller vara lokalt tillverkad.

En analys av enbart tidigneolitisk trattbägarkeramik från Lundaområdet har också utförts (Fig. 15). Denna visar att prov 27 från Åkarp avviker från de övriga. Detta prov utgörs av en trattbägare (F8) från boplatsområde C, och det är möjligt att detta kärl tillverkats på annan plats i Skåne.

ICP-analysen visar därmed att en betydande andel av kärlen från Åkarp tillverkats lokalt och att det är endast något enstaka kärl som tillverkats på annan plats. Det fanns gott om bra leror i området och dessa nyttjades för att tillverka bland annat keramikkärl. Det främmande kärlet i grav A365 kan ha kommit till Åkarp som en handelsvara eller var det en person som hade detta kärl med sig i sitt bohag.

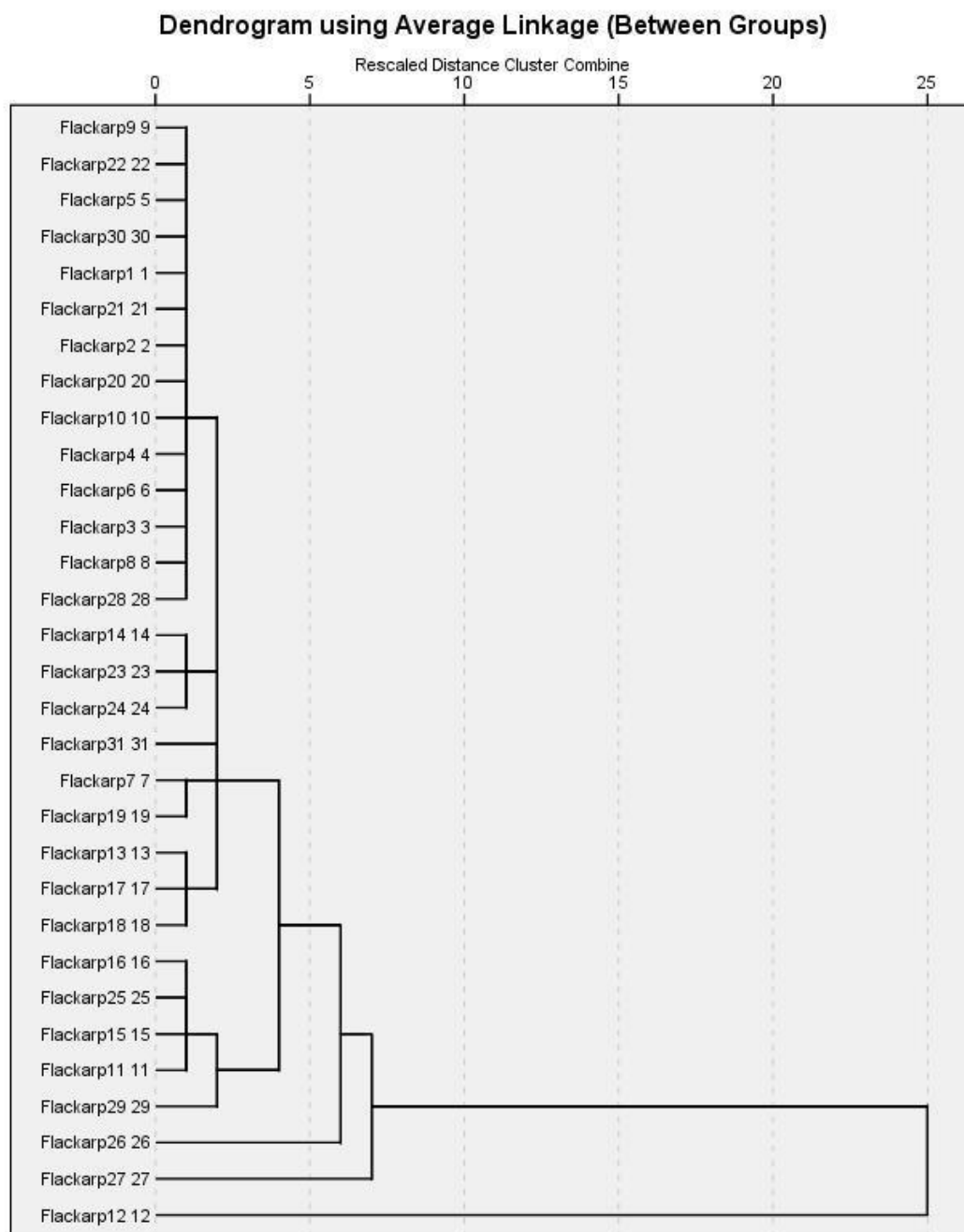

Fig. 13. ICP-analys av keramik från Åkarp (kallad Flackarp i tabell). Skärvorna är relativt likartade och det enda kärlet som avviker markant är prov 12, det vill säga den intakta vassen i grav A365.

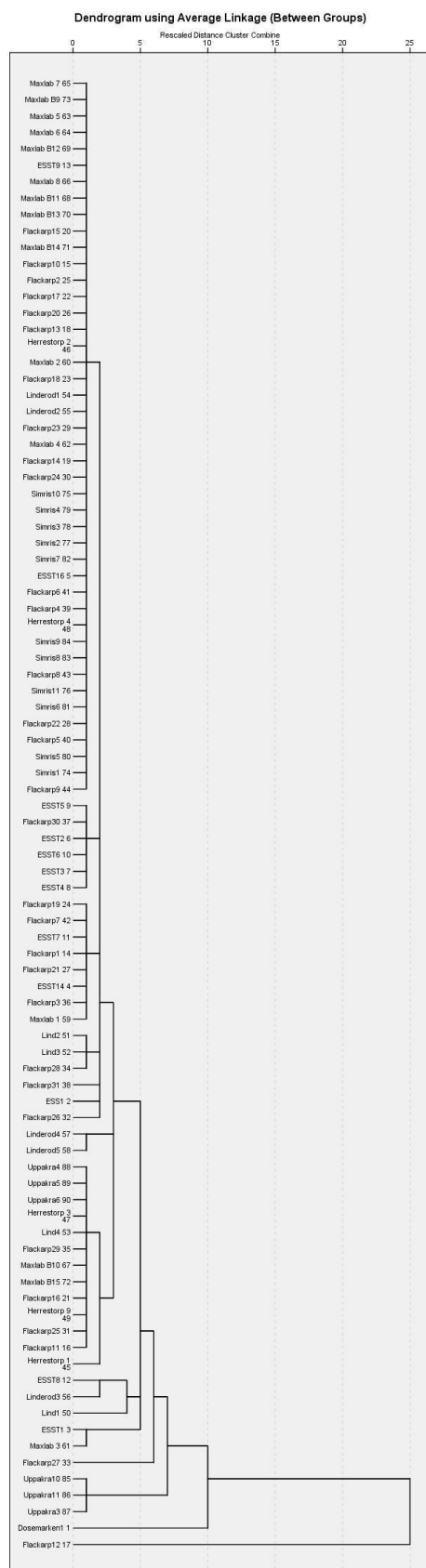

Fig. 14. ICP-analys av skärvor från Åkarp (kallad Flackarp i tabell) och andra skånska lokaler. Prov 12 avviker markant från samtliga.

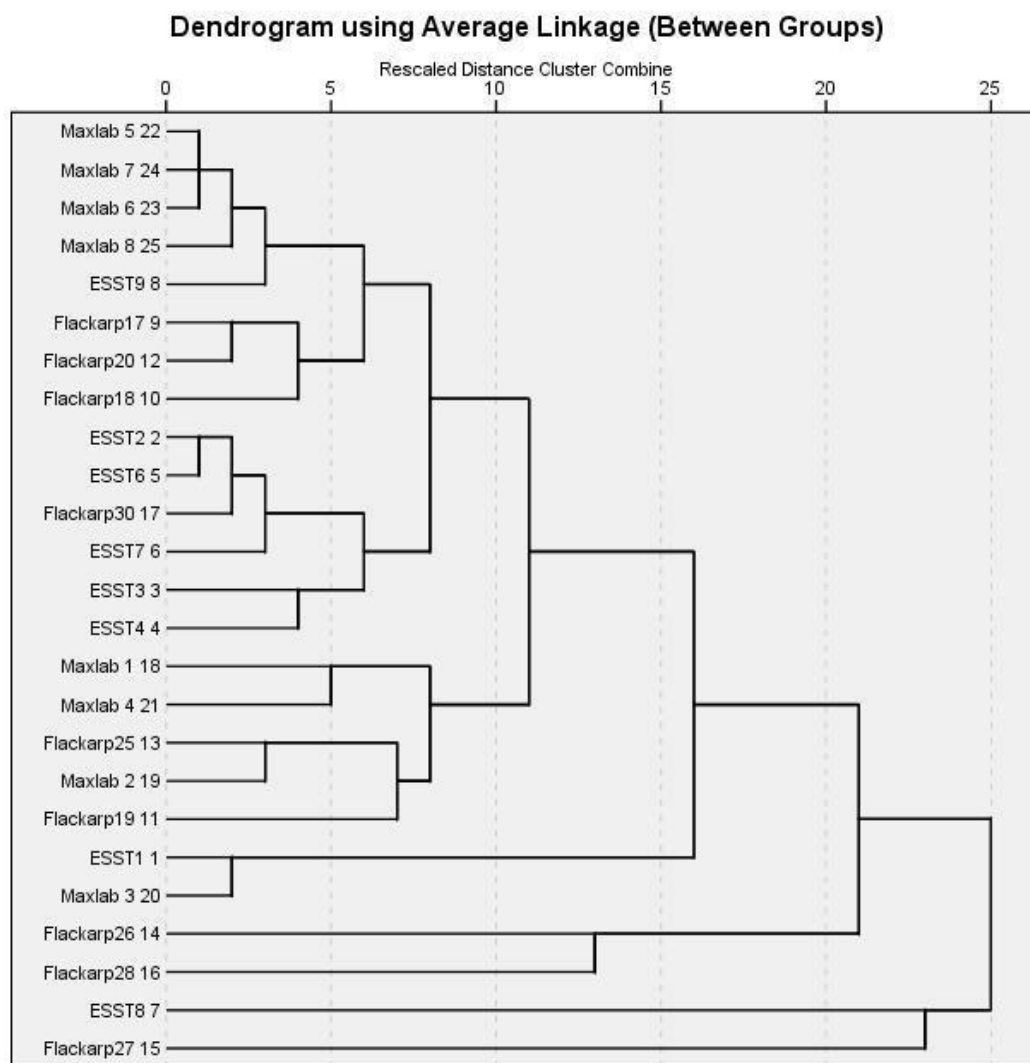

Fig. 15. ICP-analys av tidigneolitisk trattbägarkeramik. Prov 27 från Åkarp (kallad Flackarp i tabell) avviker från de övriga.

Sample	Al	Ca	Ce	Co	Cr	Ga	La	Mg	Mn	Na	Sr	V
	%	%	ppm	ppm	ppm	ppm	ppm	%	ppm	%	ppm	ppm
Åkarp1	7,28	0,96	109	12,9	62	20,1	50,6	0,93	541	0,75	112,5	92
Åkarp2	7,86	1,23	98	14,3	77	19,7	55,1	0,73	585	0,59	112,5	94
Åkarp3	8,19	1,05	95,6	11,9	66	20,7	50,2	0,5	323	0,84	136,5	80
Åkarp4	8,49	1,04	84,5	11	77	22,1	45,1	0,92	349	0,9	126	96
Åkarp5	7,65	0,91	94,5	16,3	64	20,4	46,5	0,82	577	0,95	118	83
Åkarp6	8,17	1,07	84,2	14,6	82	22,3	42,9	1,01	483	0,65	116	107
Åkarp7	7,41	1,05	142,5	15,3	63	18,9	65,4	0,6	886	1,03	136	79
Åkarp8	7,67	1,51	105,5	12,7	71	22,8	47,6	0,95	384	0,87	146,5	98
Åkarp9	7,34	1,14	87,4	19,1	67	20,7	36,2	0,87	1010	1,07	114	85
Åkarp10	7,33	1,04	96,5	18,7	84	19,3	46,9	0,89	786	0,54	110,5	99
Åkarp11	5,07	2,3	55,7	6	57	13,1	36,8	0,45	218	0,52	117,5	66
Åkarp12	6,9	6,06	40,9	42,2	144	22,4	17,7	3,1	1950	1,61	168,5	350
Åkarp13	7,07	0,62	79,6	11,8	90	16,9	39,2	0,35	197	0,48	84,4	123
Åkarp14	7,1	1,07	84,4	10,1	66	17,65	41	0,58	282	1,04	145	87
Åkarp15	6,16	0,61	63	9,9	65	15,55	29,8	0,47	514	0,55	116,5	88
Åkarp16	5,44	0,72	71,5	11,3	51	14,3	31,7	0,61	587	0,65	108	67
Åkarp17	7,25	0,74	83,6	13,6	85	19,45	42,2	0,62	312	0,57	94,3	122
Åkarp18	6,8	0,7	71,4	10,8	72	18,3	37,9	0,41	275	0,87	108	99
Åkarp19	6,37	0,67	135,5	12,8	56	16,95	64,7	0,44	664	0,95	104,5	62
Åkarp20	7,58	0,94	99,5	13,4	85	19,5	48,7	0,48	314	0,7	120,5	115
Åkarp21	6,76	0,88	102	13,8	62	18,85	58,8	0,86	859	0,84	107,5	80
Åkarp22	7,63	0,95	92,1	17,8	68	21	44,6	0,86	1020	0,9	98,5	89
Åkarp23	7,01	1	80,4	12,1	57	18,7	37,6	0,72	715	1,16	137,5	69
Åkarp24	7,47	1,3	62,9	15,8	70	20,4	30,4	0,99	715	1,07	168,5	91
Åkarp25	5,95	0,75	71	13,9	54	15,15	36	0,63	746	0,75	127,5	72
Åkarp26	7,42	1,76	115,5	25,5	100	19,8	54,2	1,37	2550	0,7	128	108
Åkarp27	6,65	1,09	215	11,1	55	20	102,5	0,56	753	0,9	104,5	69
Åkarp28	8,5	1,04	112	19,6	84	22	63,1	0,89	577	0,76	147,5	110
Åkarp29	4,66	0,46	64,8	13,4	47	11,7	29,7	0,48	842	0,53	72,6	36
Åkarp30	7,29	1,02	98,4	16,6	69	19,65	43,3	0,85	1320	0,81	124	89
Åkarp31	7,52	2,74	127	13,3	63	20,8	59,1	0,97	498	0,95	155	85

Tab. III. Resultat av ICP-analysen av de 31 skärvorna från Åkarp

Litteratur

- Bech, J.-H. 1996. Keramikken. Slusegårdgravpladsen IV. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XIV, 4. Højbjerg, s. 9-122.
- Björk, T., Gunnarsson, F., Helgesson, B. & Karlsson, S. 2017. Objekt 2. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid – volym 2. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer, sid. 105-209
- Brorsson, T. 2010. Tidigneolitisk keramikframställning utanför Lund, Skåne. Rapport. Kontoret för Keramiska Studier nr. 52. Landskrona
- Brorsson, T. 2011. Trattbägarkeramik från tidig- och mellanneolitikum och keramik från romersk järnålder i Dösemarken, Hyllie sn, Malmö. Rapport Kontoret för Keramiska Studier. Landskrona
- Brorsson, T. 2014. Bilaga 5. Keramik och bränd lera från Herrestorp. I: Brink, K., Hammstrand Dehman, K. & Helgesson, B. Rapport. Herrestorp 3:2 och 3:3 – hyddor, gravar, gårdar. Arkeologisk slutundersökning 2012. Fornlämning Vellinge 71 och 87, Vellinge socken, Vellinge kommun, Skåne län. Sydsvensk arkeologi 2014.
- Brorsson, T. 2017. Keramiken från Objekt 2. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid – volym 3. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer, sid. 94-102

- Ethelberg, P. 2009. Die Fbeln. I: Boye, L. & Hansen, U. L. (red.). *Wealth and Prestige. An Analysis of Rich Graves from Late Roman Iron Age on Easter Zealand, Denmark*. Kroppedal. *Studier I Astronomi. Nyere Tid. Arkæologi*. Vol. II. Taastrup
- Henriksen, M. B. 2009. *Brudager Mark – en romartidsgravplads nær Gudme på Sydøstfyn*. Odense bys museer. *Fynske Studier* 22. Odense
- Lagergren, A. 2017. *Den neolitiska keramiken från Objekt 1. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid – volym 3. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer*, sid. 82-93
- Oldenburger, F. 2009. *Pottery vessels from seven Late Roman Iron Age burial sites in the vicinity of Copenhagen – Preliminary observations on production, classification, function and chronology*. I: Boye, L. & Hansen, U. L. (red.). *Wealth and Prestige. An Analysis of Rich Graves from Late Roman Iron Age on Easter Zealand, Denmark*. Kroppedal. *Studier I Astronomi. Nyere Tid. Arkæologi*. Vol. II. Taastrup
- Stjernquist, B. 1955. *Simris. On Cultural connections of Scirkania in the Roman Iron Age*. *Acta Archaeologica Lundensia Series in 4º*. N° 2. Lund.

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2017-03-21

Aja Guldåker
Kulturen Lund
Box 1095
221 04 LUND

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol och makrofossil från Arlöv-Fleckarp, Arlöv, Skåne. (p 1000)

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 timme 60°C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

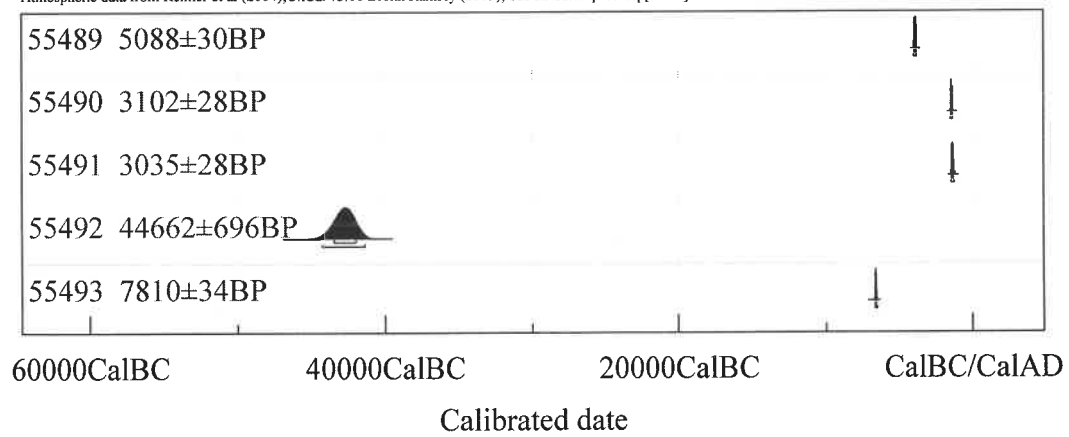
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-55489	Boplats C prov 9	-29,4	5 088 $\pm$ 30
Ua-55490	K17 KP17204 Prov 10	-25,1	3 102 $\pm$ 28
Ua-55491	Boplats C prov 15	-25*	3 035 $\pm$ 28
Ua-55492	Boplats C prov 18	-26,6	44 662 $\pm$ 696
Ua-55493	Boplats C prov 20	-24,2	7 810 $\pm$ 34

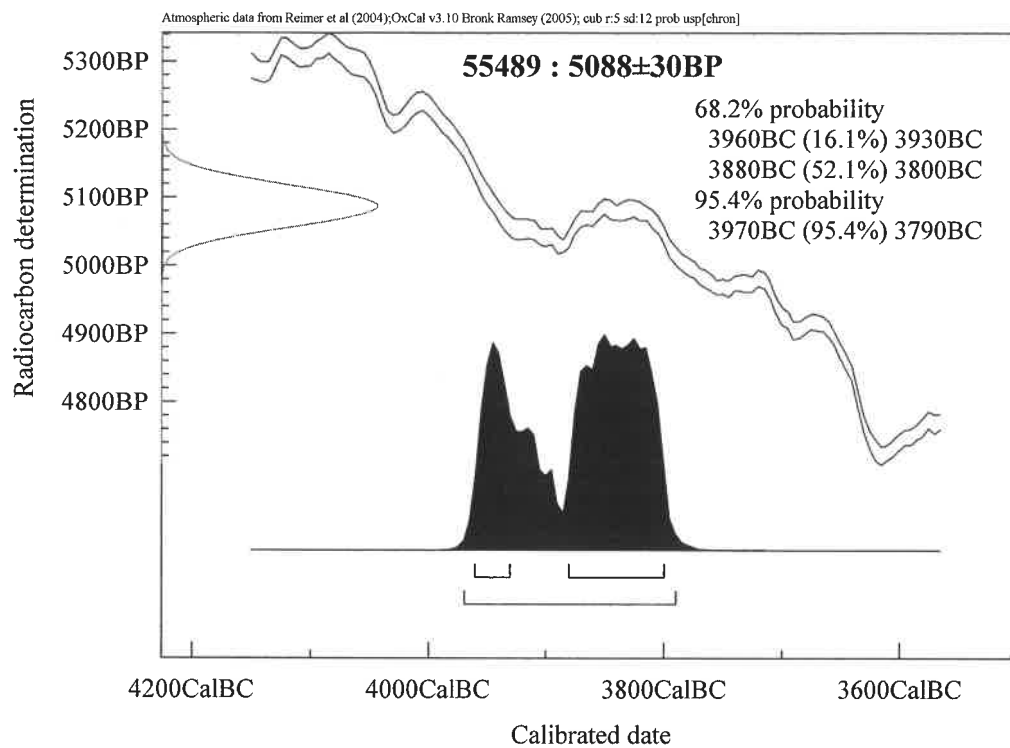
* Schablonvärde

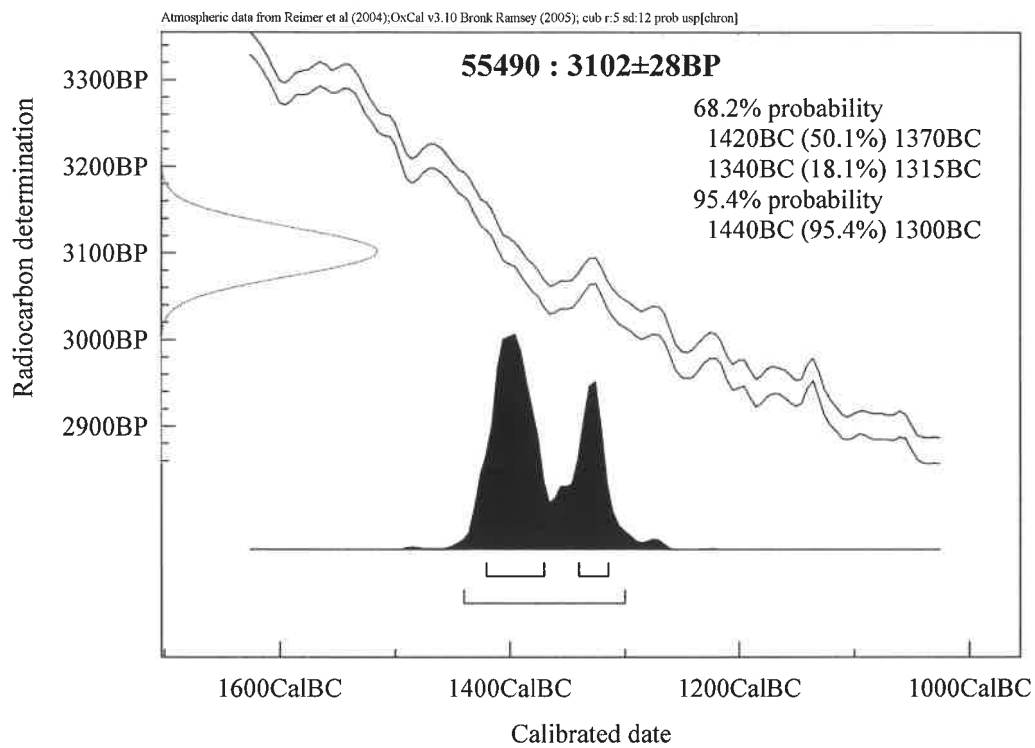
Med vänlig hälsning

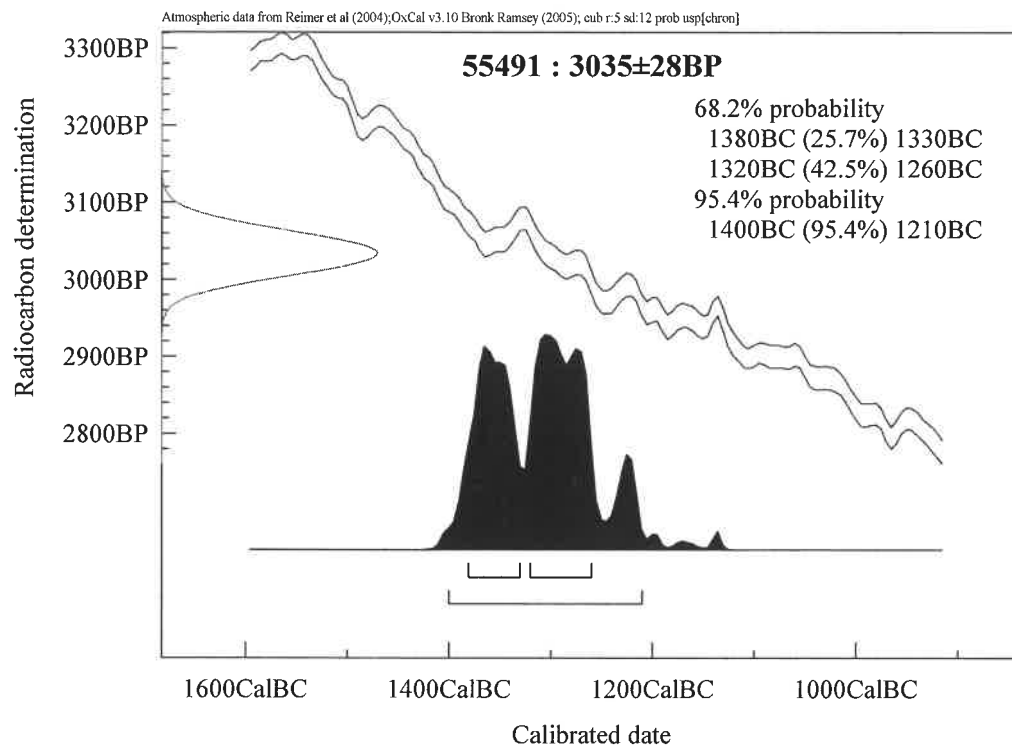
Göran Possnert/ Lars Beckel

Atmospheric data from Reimer et al (2004);OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

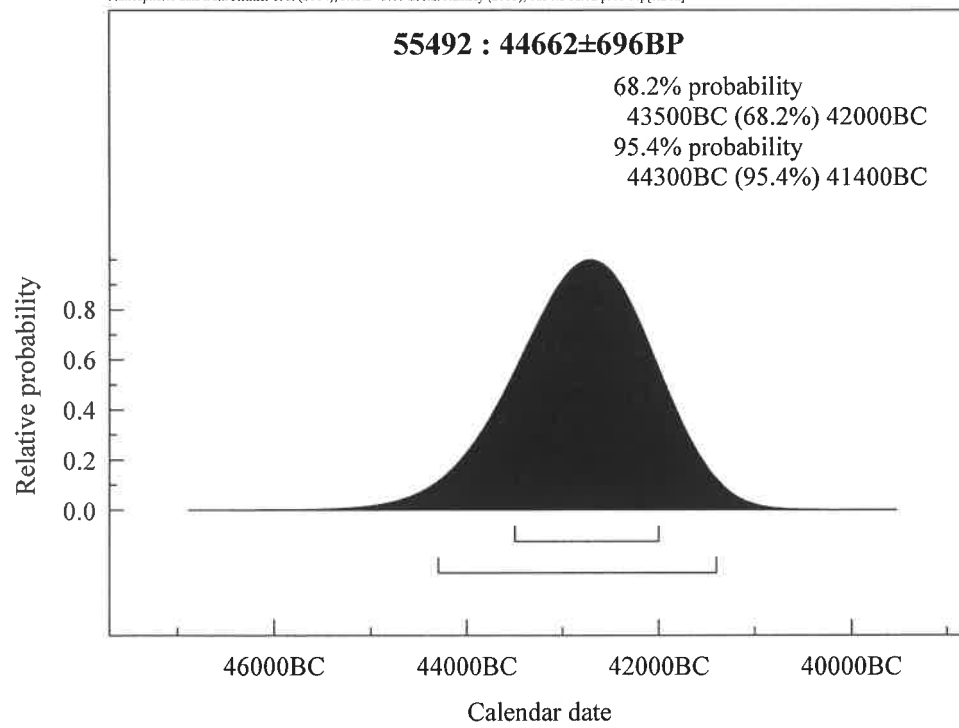

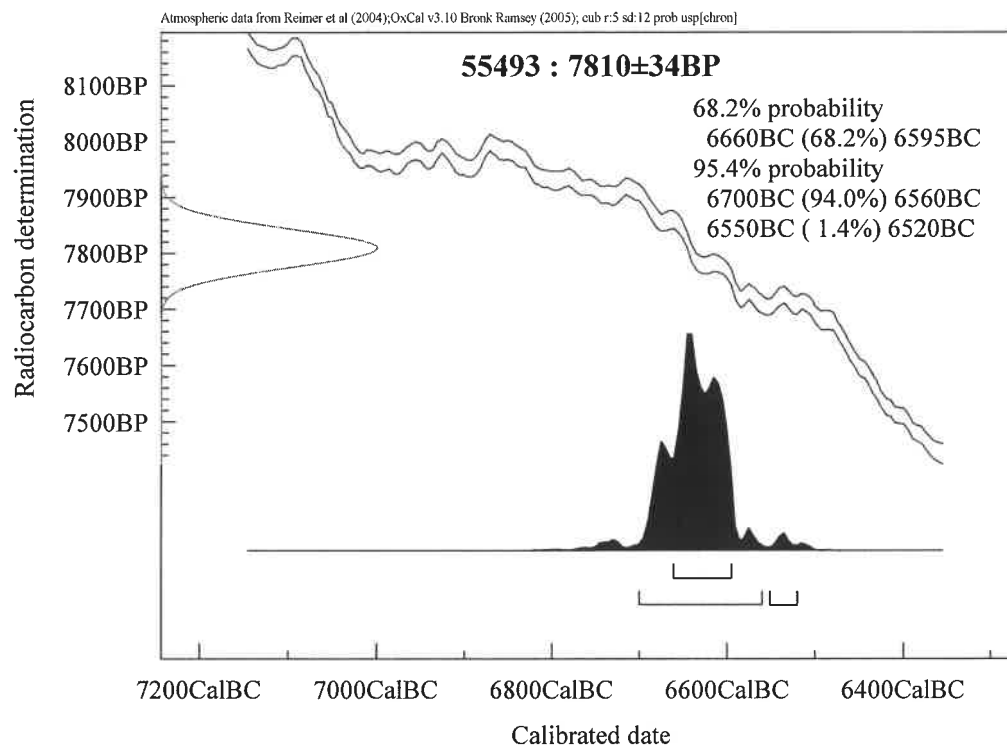

Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Principer för den stratigrafiska analysen

Den stratigrafiska analysen syftar till att ordna upp de olika kontexterna i en relativ tidssekvens. En kontext kan i en komplicerad stratigrafisk situation ha ett stort antal fysiska relationer. Alla fysiska relationer är inte alltid direkt relevanta för de stratigrafiska relationerna, det vill säga den relativa kronologin. Ju mer komplex en yta är, desto större är antalet fysiska relationer som måste bearbetas. När stratigrafin är uppordnad börjar arbetet med att analysera händelseförloppet utifrån de uppsatta frågeställningarna. Instrumentet för analysen i den här rapporten är begreppsledet kontext – grupp - bruksperiod och hushållsförslag till varje bruksperiod. Arbetet bygger på de tolkningar som gjordes i fält. När undersökningar genomförs är det en plats i ständig förändring som lämningarna belyser. Gårdar byter ägare, splittras upp eller samlas i större enheter eller flyttas. Bebyggelsen, odlingarna och passagerna på platserna förändras och omstruktureras över tid. Vad är då målet med en undersökning? Målet är naturligtvis mångfasetterat och måste läggas på flera olika nivåer. Platsens uppkomst och betydelse kan sägas utgöra en övergripande nivå. Olika socialtopografiska områden skulle kunna utgöra en lägre nivå och gårdsplatsen ytterligare en. Grunden för tolkningarna är det dokumentationsmaterial som skapats vid en arkeologisk undersökning. Dessa bildar tillsammans en möjlighet att skriva en kulturhistorisk berättelse om hur olika människor levt och verkat på en plats.

Hur byggs en kulturhistorisk berättelse upp utifrån stratigrafin? Stommen utgörs av den matris som upprättas. Matrisen består i ett inledningsskede av de enskilda kontexternas inbördes ordning i tid och rum. Det ultimata vore om det gick att skriva en berättelse utifrån de enskilda kontexterna, men praktiskt sett är det mycket svårt att göra. Därför har redskap som, för Kulturens del, har benämnts grupp, hushåll och period skapats. Begreppen grupp, hushåll och period kan behöva en förklaring, eftersom det är olika sätt att bearbeta stratigrafin.

Begreppet grupp

Kontexterna grupperas för att underlätta diskussion och periodindelning. Varje kontext motsvarar en aktivitet eller tillstånd, men eftersom en grävning kan innehålla hundratals kontexter krävs en högre tolkningsnivå för att göra resultaten begripliga. Detta innebär att händelserna behöver ordnas till en kedja av aktiviteter. En aktivitet kan till exempel bestå i grävandet av en brunn, konstruerandet och färdigställandet av ytan runt omkring. Brunnen utgör i det här exemplet en grupp. Definitionen av grupper kan variera något beroende på vilken sorts objekt som undersöks, de befintliga bevarandeförhållandena samt formulerade frågeställningar. Grupperna utgör en segmentering av det kronologiska förloppet och bildar grunden för periodindelningen. Begreppet grupp skall inte förväxlas med begrepp som anläggning eller konstruktion. Genom att använda begreppet grupp kan ett utjämningslager och en byggnad bli mer jämbördig i tolkningsdiskussionen (Gardelin et al 1997 s 27). Grupperna numreras kronologiskt 1, 2, 3 och så vidare och där 1 utgörs av den äldsta gruppen i bruksperioden. Tidigare har ofta flera tidsmässigt skilda händelser sammanslagits i en grupp till exempel uppförandet, brukandet och rivningen av en byggnad, trots att grupp har definierats som tidsmässigt samtida enheter. Detta tillvägagångssätt skapar problem när den kulturhistoriska berättelsen ska skrivas. Det bör vara eftersträvaransvärt att kunna berätta om vad som sker samtidigt i rummet om man vill

formulera hur människor levde i gångna tider. Om man då har skapat en grupp där flera tidsmässigt skilda enheter ingår i samma grupp går det inte att jämföra samtida enheter. Det blir därmed svårt att bygga upp en logisk berättelse utifrån en sådan gruppering. Det som är intressant är inte vad som händer kronologiskt på en del av undersökningsytan utan vad som händer samtidigt i stratigrafen, till exempel ett hus brukas samtidigt som en odlingsbädd och en gårdsplan. I den här undersökningen har detta tankesätt varit styrande för gruppindelningen. En annan fördel med att låta grupperna utgöras av mindre enheter är att brukningstiden kan tydliggöras bättre, genom att grafiskt skildra hur lång tid exempelvis en byggnad varit brukad i förhållande till en brunn eller lertäkt. Gruppindelningen kan och bör göras redan i den grundläggande bearbetningen av stratigrafen, eftersom den utgör grunden för vidare analyser.

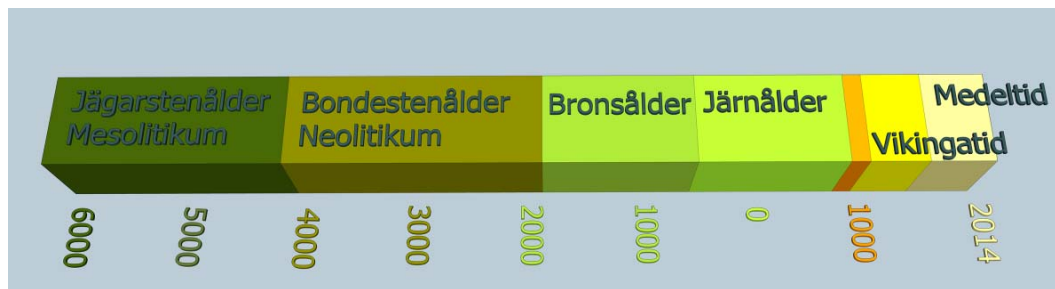
Begreppet period

Period är ett vidare begrepp än hushåll som omfattar förutom de arkeologiska lämningarna, andra historiska källor som skrift och kartor. I det här fallet låter det sig inte göras enkelt då det skriftliga källmaterialet och kartor är begränsat. Perioden är en enhet som omfattar mer än en fysisk-stratigrafisk kronologi. Det som avgränsar perioden är att samma typ av miljö har funnits på platsen. Begreppet miljö grundar sig på en modell där en sammanvägd tolkning byggs upp från den enskilda kontexten, gruppen, hushållet, perioden och upp till exempelvis byn eller staden som helhet (Johansson Hervén 2001 s 16). Syftet är att utifrån de olika källorna ge en sammanvägd bild av de miljöer som människor levte i.

Referenser

Johansson Hervén, C. 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 21. Kulturen i Lund.

Gardelin, G, Goksör, S, Johansson Hervén, C och Stefan Larsson. 1997. Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 19. Kulturen, Lund. Stadshistoriska avdelningen.

Figuren visar en förenklad modell av olika arkeologiska tidsperioder i människans historia.

Ordlista facktermer

Delar hämtade ur:

Arkeologi i vägprocessen. Ett pilotprojekt i Skåne för bättre planeringsunderlag.

Riksantikvarieämbetets beslut 2002-12-17 avseende antikvarisk bedömning vid registrering i RAÄ:s fornminnesregister.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1986.

http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Ark%C3%A6ologi/Ark%C3%A6ologi_og_forhistorie/tuegrav 2019-01-17

Arkeologiska begrepp

Anläggning:	Spår efter äldre tiders aktiviteter och konstruktioner.
Arkeobotanik:	Studier av växtrester knutna till arkeologiska lämningar som kan belysa exempelvis olika typer av odling, matkultur och djurhållning.
Avslag:	Spår efter avsiktlig bearbetning av flinta i form av avslagna bitar.
Bandparcell:	Långsmal markindelning som ofta avgränsas av stensträngar, låga jordvallar eller terrasskanter.
Bevarandestatus:	Spåren efter äldre tiders mänskliga aktiviteter utsätts kontinuerlig för nedbrytning i varierande grad beroende på en mängd olika faktorer. Välbevarade lämningar har oftast en större informationspotential och bättre förutsättningar att bevaras för framtiden. Bevarandestatus är en viktig faktor i bedömningen av en fornlämnings potential och betydelse.
Boplats:	Plats där man under förhistorisk tid vistats och där föremål, råämnen för bearbetning, byggnadslämningar, byggmaterial och/eller avfall lämnats kvar på marken.
Bytomt/Gårdstomt:	Lämningar efter skattlagd eller mantalssatt bebyggelse enhet

Dendrokronologi:	Metod för att bestämma åldern på virke (fällningsår) genom att studera dess årsringar.
Depåfynd:	Fyndplats för ett eller flera föremål som kan antas ha medvetet lagts ner på platsen. Gäller inte sentida fynd.
Dike/ränna:	Grävd ränna eller dike för avvattnings eller markering.
Enskifte:	Skiftesreform som syftade till att varje gårds ägor skulle samlas till ett enda sammanhängande område (skifte) och att gårdsbebyggelsen skulle placeras på det tilldelade området. Denna typ av skifte genomfördes redan under 1780-talet inom flera byar tillhörande Svaneholms gods vid Skurup, men en förordning om enskifte kom först 1803 för Skåne, året därpå för Skaraborgs län och 1807 för en stor del av övriga Sverige.
Flatmarksgrav:	Förhistorisk grav utan idag synlig markering ovan jord.
Fornlämning:	Spår eller konstruktion efter äldre tiders mänskliga aktiviteter. Avser de lämningar som är identifierade och vilka är skyddade enligt Kulturmiljölagen (KML).
Fosfatkartering:	Kontinuerliga mänskliga aktiviteter på en plats ger upphov till förhöjda fosfatvärden i marken. Mängden fosfat i marken utgör även en faktor i lantbruket och karteringar av stora områden har utförts då platser med höga fosfatvärden identifierats.
Fossil åker:	Varaktigt övergiven åkermark, formad genom äldre tiders brukningsmetoder. Omfattar även åkermark som fortfarande används om spåren efter äldre tiders bruk är mycket tydliga. Kan t.ex. bestå av bandparceller, blockformiga eller oregelbundna parceller eller av röjningsrösen.
Fossil åkermark:	Sammansatt lämningstyp med olika typer av åkerbrukets lämningar, t.ex. röjningsröse, hägnad, fossil åker.
Fredningssystem:	Begrepp som avser den rytm med vilken ett inägområde, en vång eller lycka, växlade mellan att vara fredat mot kreaturen för odling respektive låg öppet för kreaturen som betesmark under odlingssäsongen. Exempel på fredningssystem är ensäde (årlig fredning), tvåsäde (fredning vart annat år eller två år av fyra) och tresäde (fredning två år av tre). I kulturgeografisk litteratur används ofta termen odlingssystem synonymt med fredningssystem. Kulturgeograf Sven Dahl som utarbetade en mycket detaljerad terminologi för förhållanden i det äldre odlingslandskapet menar att detta är olyckligt och att

odlingssystem istället bör vara ett överordnat begrepp som även innefattar de olika åkerfallens växling mellan trädesläggning och odling med olika grödor, dvs. växtföljden eller odlingsrytmen. Trots att en vång hade fredningssystemet ensäde, dvs. fredades varje år för odling, var det åtminstone i Skåne vanligt att betydande delar av åkern i vången trädades regelbundet. Likaså var det vanligt att betydligt mer än 1/3 av åker i en by med tresäde låg i träda ett genomsnittligt år. Fredningssystemet för en by bestämmer således inte hur stor andel av åkern som faktiskt låg i träda ett genomsnittligt år, utan bara hur stor del som inte var fredad och kunde nyttjas som betesmark under odlingssäsongen.

Frälse/frälsegods:	Samhällsgrupp/egendom som var befriad från vissa grundskatter och andra pålagor. De frälsta grupperna var adeln (det världsliga frälset) och kyrkan (det andliga frälset). Med frälsegods avses här jord/gård som tillhörde adeln.
Fyndplats:	Fyndplats för enstaka eller fåtal föremål/artefakter från förhistorisk tid, medeltid eller äldre historisk tid.
Färdväg:	Äldre stig, väg och järnväg, som t.ex. halfväg, vägbank och banvall.
Geometrisk avmätning:	Typ av storskalig lantmäterikarta med tillhörande beskrivning och arealredovisning som framställdes under perioden från 1630-talet till skiftesperioden under 1800-talets början. Kartorna visar ofta inägornas faktiska ägoindelning i tegskifte och vilka tegar som tillhörde byns olika hemman.
Grophus:	Hustyp med nedsänkt golv ofta med funktion som ekonomibyggnad. Vanlig under järnåldern och tidigmedeltid.
Hemman:	Äldre benämning för mantalssatt jordbruksfastighet. En by var skattemässigt indelad i minst två hemman. Ett hemman kunde i brukningmässigt hänseende vara uppdelat på flera bruknings- eller hemmansdelar vilka närmast motsvarar vad vi i senare tid betraktat som gårdar.
Hockerställning:	Syftar till ett hopkrupet läge, vilket ofta liknas vid sovställning.
Husgrund, historisk tid:	Lämning eller ruin efter enstaka byggnad från historisk tid. Används för bebyggelselämningar som inte kan föras till andra lämningstyper, t.ex. lägenhetsbebyggelse.

Hällristning:	Yta på fast berg eller block, med en eller flera ristande, huggna, knackade eller slipade figurer och linjer.
Härd:	Spår efter plats på vilken någon form av eldstad funnits, oftast med rikliga mängder träkol.
Hög:	Förhistorisk gravanläggning med markerat välvd profil och övertorvad yta som till större delen är uppbyggd av sand eller jord.
Inäga:	Den del av marken till en bebyggelseenhet som hägnades in för odling och/eller höskörd. De huvudsakliga markslagen inom inägorna var åker och äng.
Jordrevning:	Uppmätning av inägor till en gård eller by, ofta i samband med skattläggning, skifte av jord e.d. Resultaten från uppmätningen finns ibland bevarade i s.k. jordrevningsprotokoll.
Kol 14-datering (C ¹⁴):	En metod att datera organiskt material genom att mäta sönderfallet av ¹⁴ C isotoper.
Koncept:	De äldre lantmäterikartorna finns ofta bevarade i minst två versioner, ett arbetsunderlag eller koncept som lantmätaren skapade vid själva lantmåteriförrättningen och som normalt arkiverades i de regionala lantmåterimyndigheternas arkiv och minst en renritning eller renovation som hamnade i lantmåteriets centrala arkiv.
Kulturlager:	Jordlager, eller lager av annat material, som är påverkat av, eller resultatet av mänskliga aktiviteter.
Kärnyxa:	Yxa av flinta från mesolitikum (jägerstenålder) eller tidigneolitikum (bondestenålder).
Laga skifte:	Den senaste av de stora skiftesreformerna i landet. Stadga om laga skifte kom 1827. Genom laga skifte blev de krav som fanns för enskiftet något uppmjukade och ägorna till ett hemman kunde fördelas på upp till tre olika delområden (skiften). Laga skiftet blev därigenom lättare att genomföra än enskiftet i landsdelar med småbruten och kuperad terräng och där delar av bymarken inte var lämpade för uppodling.
Lägenhetsbebyggelse:	Lämningar efter mindre bebyggelseenhet (jordbruksenhet), som inte skattlagts, t.ex. torp eller backstuga.
Lämningar:	Spår eller konstruktion efter äldre tiders mänskliga aktiviteter.

Lycka:	Mindre, särhägnat inägoområde med åker och/eller äng. Mark i lycka tillhörde ofta endast ett eller ett fåtal av byns hemman.
Mantal:	Beräkningsenhet för skatten på jord och andra resurser som kunde tillhöra ett hemman. Ursprungligen motsvarade ett helt mantal vad som ansågs vara en fullsutten gård, dvs. en gård som gav full bärgning för en bondefamilj.
Morfologi:	Vetenskap om formbyggnad och formutveckling.
Moränlera:	Geologiskt lager av lera som avsatts i samband med inlandsisens rörelser.
Oråker:	Begrepp som i de äldre lantmäterihandlingarna används för att beteckna mark som tidigare varit uppodlad till åker men ödelagts och istället vanligen nyttjades för höskörd eller som betesmark.
Planteringshage:	Område inom utmark eller inäga som hägnades in och fredades mot kreaturen för att skydda trädplantering. Särskilt vanligt blev det med anläggande av planteringshagar fr.o.m. det tidiga 1700-talets planteringskampanjer som drevs av kronan för att motverka den tilltagande skogsbristen inom många bygder. Ofta omgärdades planteringshagar av stengärdsgård.
Priorgård:	Gård kopplad till tjänsten som föreståndare (prior) för ett kloster inom Benediktiner- och Dominikanerorden.
Reformationen:	Övergång från en Katolsk trosinriktning till protestantism, vilket medförde en brytningen mellan Katolska kyrkan och kungamakten i flera nordeuropeiska länder. I Danmark skedde detta 1536.
Ren/åkerren:	Den ej uppodlade kanten kring en åkeryta eller mellan angränsande åkerytor. Åkerrenen kunde antingen bestå av gräsmark på vilken man vanligen skördade hö eller så dumpades röjningssten från åkern på ytan.
Renovation:	se Konzept.
Rågång:	Äldre benämning på en gräns mellan ägoområden till byar eller enstaka hemman.
Råmärke:	Äldre benämning på fysisk gränsmarkering. Ofta belägen i punkter där rågången ändrade riktning.

Röjningsröse:	Stensamling som uppkommit genom röjning, i regel för odling, men ibland även för annan verksamhet.
Röse:	Förhistorisk gravanläggning med markerat välvd profil, uppbyggd av stenar utan synlig inblandning av sand eller jord.
Slagen flinta:	Avsiktligt bearbetad flinta.
Skärvsten:	Stenar som genom upphettning splittrats till skärvor. Förekommer till exempel i härdar.
Solskifte:	Ett sedan medeltiden tillämpat system för fördelning av inägomark mellan hemmanen i en by. Solskiftet har fått sitt namn efter den ordningsprincip som gällde vid tegarnas fördelning inom teglagen. Varje hemman fick sin teg i samma relativa läge inom teglaget som gårdstomtens belägenhet på bytomten. Hemman med gårdstomten längst åt söder eller öster på bytomten erhöll även tegen längst åt söder eller öster inom respektive teglag.
Stadslager:	Kulturlager bildade genom människors aktiviteter i stadsmiljö. Är ofta omfattande i volym och komplexitet som resultat av intensivt markanvändning på en begränsad yta under en längre tid.
Stadsvall:	Avgränsande konstruktion, exempelvis runt den medeltida staden Lund bestående av en vall och vallgrav. Den utgjorde stadens juridiska gräns och befästningsverk.
Stenläggning:	Hårdgjord yta med kullersten.
Stenkammargrav:	Förhistorisk gravanläggning (megalitgrav) bestående av en gravkammare med väggar och tak av hällar eller block.
Stensträng:	Mer eller mindre tydlig rad med stenar. Stensträngen kan antingen vara en raserad, tidigare uppstaplad stenmur eller det låga stenfundamentet till en hägnad som i äldre tid varit kompletterad med annat hägnadsmaterial, t.ex. med flätat risgärde placerat ovanpå.
Stensättning:	Förhistorisk gravanläggning med flack eller svagt välvd profil.
Stolphål:	Spåren efter en rest stolpe som varit nedgrävd. Avser ofta både nedgrävningen och dess fyllning.
Stratigrafi:	Läran om lagerföljder.

Stänketräd:	Ett i äldre lantmäterihandlingarna nyttjat begrepp för enstaka, glest stående träd.
Teg:	Långsmalt ägoområde av åker eller äng till ett hemman. Inägorna till byarna var fram till 1800-talets skiftesreformer i många fall indelade i mindre delområden, s.k. teglag eller fall, som i sin tur bestod av tegar tillhörande byns olika hemman.
Tuegrav:	En grav täckt av en liten låg hög. Förekommande från tidig förromersk järnålder och finns bland annat på större gravplatser i Vestjylland och i Nordtyskland, även förekommande i Skåne. Centralt under högen finns en urnegrav med sparsamt med gravgoods. Högarna är omgivna av dike och högkanten kan vara markerad med trästolpar.
Utmark:	Markområde utanför inägorna. Utmarken nyttjades främst som betesmark och om den var skogsbevuxen även som källa för diverse skogsprodukter. Till skillnad mot inägorna som var fördelade på byns olika hemman nyttjades utmarken normalt gemensamt av byn. Ofta var utmarksområden till närliggande byar och enstaka hemman inte hägnade mot varandra, utan hela utmarksområdet fungerade som en gemensam betesmark.
Vång:	Större inhägnat inägoområde med åker och/eller äng. Vanligtvis hade en bys alla hemman tillhörande ägor i samtliga byns vångar. Termen vång är sydsvensk (dansk) och motsvaras norrut i landet av gärde.
Äldre svartgods:	Keramiktyp som är vanlig i området kring Östersjön under 1000- och 1100-talet. Benämns även Östersjökeramik och är vanligt förekommande i Lund.
Vångalag:	För att minska mängden hägnad som behövde byggas och underhållas kunde angränsande byar eller enstaka hemman låta bygränsen mellan respektive bys vångar ligga öppen utan hägnad. Förutsättningen var att de angränsande vångarna hade samma fredningssystem. Inom vissa skånska slättbygder förekom det under 1700-talet stora vångalag i vilka uppemot tiotalet byar var delägare.

2020

- 2020:54 Kv. Kråkelyckan 6, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Mattias Karlsson.
- 2020:55 Kv Bispen 1, fornlämning 73:1/Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:56 Östarp 1:3, Gamlegård Kulturens Östarp, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:57 Öveds kyrkogård, Öveds socken, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:58 Kv Domkyrkan 2, kv Historiska museet 1 och Innerstaden 2:1, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5359, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012. Gertie Ericsson.
- 2020:59 Håslövs mölla, Södra Håslöv 18:2, Vellinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2020:60 Kv Färgaren 29, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:61 Kv Billegården 21, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och slutundersökning 2013. Ivan Balic.
- 2020:62 Kv Färgaren 26, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning 2016–2017. Aja Guldåker
- 2020:63 Kv Gråbröder 17, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:64 Kv Föreningen 16, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:65 Flyinge 22:40. Fornlämning RAÄ Södra Sandby 81:1/Lämningsnr L1988:7494. Flyinge, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linda Billström.
- 2020:66 Sankt Jakob 4 och 13. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2020:67 Kv Sankt Laurentius 3, Liberiet, fornlämning RAÄ 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2014 till 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:68 Stora Råby 34:40, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:69 Kv Sankt Thomas 34, RAÄ Lund 73:1 / 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:70 Jonstorps kyrka, Jonstorps socken, Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:71 Flyinge 22:50, Flyinge Kungsgård byggnad 1811-1814, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:72 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5449, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2019. Krister Kåm Tayanin.
- 2020:73 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2018. Adam Hultberg.
- 2020:74 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:75 Kv Domkyrkan 1, domkyrkans krypta, fornlämning RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012 och 2015-2016. Gertie Ericsson.
- 2020:76 Kv Herkules 2 och 30, Fornlämning Trelleborg 19:1, Trelleborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2020:77 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:78 Hjärup 1:3. RAÄ Uppåkra 47/L1986:5286, Uppåkra socken, Staffanstorps kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.